

Warunki i jakość życia we Wrocławiu – nowi mieszkańcy i mieszkanki miasta

RAPORT Z BADAŃ ILOŚCIOWYCH

Kamilla Dolińska
Julita Makaro

wrocławskie
centrum rozwoju
społecznego

Uniwersytet
Wrocławski

Wrocław 2023

Spis treści

Przedmowa	3
I. Wprowadzenie (cel, pytania badawcze, kogo i kiedy badaliśmy)	6
II. Wnioski skrócone	8
III. Nota metodologiczna	12
Organizacja badań	12
Populacja generalna i próba badawcza	12
IV. Analiza	14
IV.1. Charakterystyka badanej zbiorowości	14
Cechy społeczno-demograficzne badanych	15
Sytuacja mieszkaniowa	17
Sytuacja ekonomiczna	19
Jakość życia	21
IV.2. Migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu przynajmniej na rok (moduł I)	31
Postrzeganie Wrocławia	31
Obywatelstwo miejskie – potrzeby i oczekiwania	34
Obywatelstwo miejskie – gotowość do aktywności	39
IV.3. Ukraińcy i Białorusini – podobieństwa i różnice (moduł II)	42
Charakterystyka społeczno-demograficzna migrantów z Ukrainy i Białorusi	42
Postrzeganie Wrocławia	44
Obywatelstwo miejskie – potrzeby i oczekiwania	50
Obywatelstwo miejskie – gotowość do aktywności	55
IV.4. Ukraińcy przybyli przed lutym 2022 roku i po deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu co najmniej rok (moduł III)	58
Charakterystyka społeczno-demograficzna migrantów z Ukrainy	58
Postrzeganie Wrocławia	60
Obywatelstwo miejskie – potrzeby i oczekiwania	66
Obywatelstwo miejskie – gotowość do aktywności	74
Spis tabel	78
Spis wykresów	79

Przedmowa

W Strategii Wrocław 2030 przeczytać możemy, że *Wrocław [jest] miastem mądrym, pięknym, zasobnym – miastem, które jednoczy i inspiruje* [1]. W komentarzu zaś do idei Miasta, które *jednoczy, wyjaśniono, że to miasto solidarne. (...) To także więzi międzykulturowe – jakże ważne dziś, gdy powoli przestajemy być miastem monokulturowym.*

Strategia Wrocław 2030, uchwalona w 2018 roku, choć dostrzega zagrożenia: polityczne, społeczne, ekologiczne, jest zasadniczo dokumentem pisanym w innej globalnej rzeczywistości, w której konstruowanie tego rodzaju dokumentów odbywało się w paradygmacie rozwojowym. Aneksja Krymu w 2014 roku, zwłaszcza rozpoczęcie przez Rosję pełnoskalowego konfliktu w lutym 2022 roku, spowodowały globalną zmianę w Europie. Zmianę o istotnych konsekwencjach dla samego Wrocławia. Jedną z nich była uświadomiona konieczność radykalnej zmiany paradygmatu programowania polityk miejskich. Odejścia od paradygmatu rozwojowego w kierunku paradygmatu odpornościowego.

Jeszcze dziesięć–piętnaście lat temu wrocławianie i wrocławianki z dumą podkreślali i podkreślały, że są miastem młodzieży, z uwagi na stutysięczną społeczność studentów i studentek kilkunastu uczelni. Obserwowany od 2014 roku stopniowy wzrost migracji (przymusowej, ekonomicznej) do miasta, głównie (choć nie tylko) zza wschodniej granicy – łączący się z podejmowaniem przez przyjezdnych nauki, pracy oraz z zakładaniem rodzin – spowodował zmianę w społecznym wizerunku miasta. Z końcem 2021 roku ostrożne szacunki mówiły o 60–80 tys. samych obywateli i obywaterek Ukrainy mieszkających we Wrocławiu. Po lutym 2022 roku w szybkim tempie, z powodu wymuszonej migracji, Wrocław stał się miejscem czasowego schronienia, ale i nowym domem, dla nawet 250 tys. uchodźców – głównie kobiet i dzieci[2]. Tę liczbę należy dodać do liczby dotychczasowych mieszkańców i mieszkanek, których wg danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2021 jest we Wrocławiu ponad 670 tys.

W ciągu ostatnich kilkunastu miesięcy Wrocław przeszedł radykalną przemianę i stał się Miastem Nowych Mieszkańców i Mieszkanek. Miastem Miliona.

W dniu 16 września 2021 roku Rada Miejska Wrocławia podjęła uchwałę w sprawie przystąpienia do sporządzenia strategii rozwoju Wrocławia w perspektywie 2050 roku. Angażując się, początkowo w innych jeszcze warunkach, w pracę nad nową Strategią, w gronie

ekspertów i ekspertek, przedstawicieli i przedstawicielek departamentów w Urzędzie Miejskim Wrocławia, mieliśmy świadomość, że znaczący przyrost populacji mieszkańców i mieszkank, którzy chcą związać swoje losy z miastem na choćby kilkanaście–kilkadziesiąt miesięcy wymusi reorientację polityk miejskich w obszarach: spraw społecznych, kultury, mieszkalnictwa, edukacji, rynku pracy. W dalszej zaś strategicznej perspektywie, wzrost liczby mieszkańców i mieszkank, bez względu na jego przyczyny, oznacza konieczność wyjścia naprzeciw takim kwestiom jak spójność i integracja społeczna w perspektywie budowania „odporności” miasta międzykulturowego.

Realizacja ambicji, by Wrocław stał się miastem Dialogu Międzykulturowego, Miastem Nowych Mieszkańców i Mieszkank, wymaga działań opartych na wiedzy, niezbędnych w programowaniu nowych odpornościowych polityk miejskich. Dlatego wspólnie w Departamencie Spraw Społecznych, Departamencie Strategii i Rozwoju Miasta – Biurze Strategii Miasta, we współpracy z Wrocławskim Centrum Rozwoju Społecznego, Instytutem Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego, Stowarzyszeniem Edukacji Krytycznej, przystąpiliśmy do realizacji projektu: *Warunki i jakość życia we Wrocławiu – nowi mieszkańcy i mieszkanki miasta*, w którym za cel postawiliśmy sobie poszukanie odpowiedzi na pytanie o warunki adaptacji i integracji nowo przybyłych mieszkańców Wrocławia. W polu naszych zainteresowań leży pozyskanie wiedzy na temat podstawowych cech społeczno-demograficznych przybyłych do naszego miasta. Zidentyfikowanie obszarów zaspokajanych przez nich potrzeb oraz pojawiających się barier. W dalszym ciągu pytamy o to w jaki sposób miasto z jego potencjałem i zasobami staje się lub stać się może przestrzenią realizacji ich aspiracji oraz szans życiowych? W stawianych przez nas pytaniach o decyzje życiowe nowych mieszkańców Miasta kryje się także pytanie o znaczeniu strategicznym, o to w jakich kategoriach nowi mieszkańcy i mieszkanki widzą przyszłość Wrocławia? Jakie scenariusze rozwoju miasta sprzyjać będą realizacji ich własnych aspiracji?

Niniejszym udostępniamy Czytelnikom i Czytelniczkom pierwszą zrealizowaną część projektu w postaci wyników badania ilościowego. W pytaniach o sprawy miejskie, o jakość życia i to, co ją warunkuje, o to w jakim kierunku powinien zmieniać się Wrocław, wykorzystaliśmy zmodyfikowane narzędzie ankiety z badań opinii mieszkańców i mieszkank Wrocławia do Strategii Wrocław 2050. Istotnym założeniem przeprowadzonego badania było jego zrealizowanie wśród migrantów i migrantek – niezależnie skąd przyjeżdżających,

a deklarujących chęć dłuższego pobytu w naszym mieście. Warto zaznaczyć, że wśród dotychczasowych znanych nam badań nie znaleźliśmy takiego, które w dyskusję o kwestiach miejskich, w pytaniach o wizję rozwoju miasta czy regionu, wyszłoby z podobną inicjatywą, wsłuchując się w głos tych, którzy znaleźli tu swój nowy dom.

Z przekonaniem, że pełne wyniki i wnioski z badań zostaną spożytkowane w *Strategii Wrocław 2050* oraz wyznaczaniu kierunków miejskiej polityki integracyjnej zapraszamy Czytelników i Czytelniczki do zapoznania się z rezultatami pierwszej części zrealizowanego projektu.

Marzena Horak

Jacek Pluta

Dyrektorka Biura Strategii Miasta

Zastępca Dyrektora Departamentu Spraw Społecznych

[1] https://www.wroclaw.pl/beta2/files/news/68816/Strategia_2030.pdf [Dostęp 6.07.2023]

[2] Szacunki oparte na badaniach Unii Metropolii Polskich z maja 2022 r.

Zob. https://metropolie.pl/fileadmin/news/2022/07/Miejska_goscinnosc_aktualizacja.pdf
[Dostęp 6.07.2023]

I. Wprowadzenie (cel, pytania badawcze, kogo i kiedy badaliśmy)

Wrocław od kilku lat jest celem wzmożonej migracji, szczególnie z Ukrainy. Pełnoskalowa agresja Rosji na Ukrainę w lutym 2022 roku spowodowała, że do Wrocławia przybyli również migranci¹ przymusowi, potocznie określani mianem uchodźców, zwiększając dominację liczbową tej diaspory. Nie są jednak Ukraińcy jedyną narodowością budującą zróżnicowanie etniczne stolicy Dolnego Śląska. Drugą najliczniejszą, a wydaje się mało dostrzeganą narodowością są, jak pokazują np. dane Powiatowego Urzędu Pracy we Wrocławiu (PUP) dotyczące liczby oświadczeń pracodawców o zamiarze zatrudnienia pracownika, Białorusini i im również oddaliśmy głos w badaniu.

Nowi mieszkańcy i mieszkanki przyczyniają się do zmiany społecznego, ekonomicznego i kulturowego oblicza Wrocławia, a szczególne znaczenie ma w tym procesie, ze względu na swą liczebność, wspomniana zbiorowość ukraińska oraz białoruska. Na te kategorie zbiorowości powinniśmy patrzeć z uwzględnieniem odrębnych przesłanek znalezienia się we Wrocławiu i wynikających z tego potrzeb oraz oczekiwań. Wśród Ukraińców wyodrębniliśmy zbiorowość przybyłą przed i po lutym 2022 roku – o ile ci pierwsi przybyli i zostali z wyboru, o tyle ci drudzy przybyli do miasta z przymusu, w sposób gwałtowny i nieprzygotowany.

Dwie kategorie migrantów z Ukrainy i zastosowane przez nas kryterium ich wyodrębnienia wymaga kilku objaśnień. Przyjęty podział na osoby, które przybyły przed i po 24 lutego 2022 roku jest po części uzasadniony merytorycznie, po części ma charakter umowny. Osoby przybywające do Wrocławia, szczególnie po 2014 roku, ale przed lutym 2022 roku są często określane mianem migrantów ekonomicznych, co nie jest bardzo precyzyjnym określeniem. Wiele z nich faktycznie przyjechało z motywacji ekonomicznych, podejmując świadomie decyzję i przygotowując się do jej realizacji, ale jednocześnie uciekało przed wojną rosyjsko-ukraińską, która rozpoczęła się po aneksji Krymu. Część z nich to również ekspaci, czyli pracownicy wysoko wykwalifikowani. Jak widać nie jest to kategoria jednorodna, a wiele

¹ Używając słów „migrant”, „ekspat” czy „uchodźca” mamy na myśli także odpowiedniki żeńskie tych słów, jak „migrantka”, „ekspatka” czy „uchodźczyni”.

jednostek do niej zakwalifikowanych, również zostało dotkniętych piętnem wojny. Ucieczka przed wojną jest zatem udziałem obu wyodrębnionych przez nas kategorii. Choć w przypadku tej drugiej, osób przybyłych po lutym 2022 roku, miała ona charakter bardziej gwałtowny i masowy. Ta zbiorowość objęta została pewnymi rozwiązaniami formalnymi, które nie są dostępne wcześniej przybyłym.

Podział ten niesie za sobą również konsekwencje pojęciowe i zaważył na stronie stylistycznej niniejszego raportu. Najbardziej poprawne i adekwatne określenia dwóch wyodrębnionych kategorii to migranci przybyli przed i po 24 lutego 2022 roku. Równie trafne jest określenie ich mianem osób ponad rok i mniej niż rok mieszkających w Polsce. Mówienie o migrantach przedlutowych jako ekonomicznych, ignoruje ważny aspekt migracji, jakim jest wojna, natomiast używanie pojęcia uchodźca w stosunku do migrantów polutowych, ignoruje istotę uchodźstwa ustaloną w międzynarodowych traktatach² – bardziej właściwe jest mówienie o migracji przymusowej albo osobach objętych ochroną międzynarodową.

Do badania zaproszeni zostali Ukraińcy i Białorusini mieszkający we Wrocławiu i o tych zbiorowościach będzie mowa w niniejszym raporcie. Jednak kluczowe analizy służą poznaniu opinii tych, którzy chcą zostać na dłużej, bowiem ich włączenie we wrocławską rzeczywistość jest najważniejsze z punktu widzenia władz miasta i lokalnej społeczności. Pojawienie się uchodźców i migrantów tworzy sytuację radykalnej zmiany społecznej. Zmiana ta jest pewna i nieuchronna. Dla ładu społecznego i instytucjonalnego staje się funkcjonalna, o ile przybierze postać integracji. Dlatego **integracja jest wyzwaniem strategicznym dla polityk samorządowych**, tym bardziej, im bardziej znaczący jest brak rozwiązań systemowych (długookresowych) i wsparcia finansowego na poziomie państwa. **Nadrzędnym celem badań było pozyskanie niezbędnej wiedzy o warunkach, możliwościach oraz oczekiwaniach stabilizacji życiowej migrantów, a przez to wypracowanie ram dla możliwych celów polityk miejskich skupionych wokół kwestii integracji rozumianej jako włączenie do wspólnoty, której towarzyszy uspołnienie i uwrażliwienie polityk miejskich na nowe zjawiska i skład społeczny mieszkańców.**

² Por. Konwencja Genewska oraz ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

II. Wnioski skrócone

- Badani migranci to w większości kobiety, osoby z wykształceniem wyższym, pozostające w związkach partnerskich.
- W większości mieszkają w samodzielnych mieszkaniach i swoją sytuację mieszkaniową oceniają raczej wysoko; jednocześnie deklarują, że pod względem ekonomicznym żyje im się dobrze i średnio, co oznacza, że wystarcza im co najmniej na zaspokojenie codziennych podstawowych potrzeb.
- Najczęściej wskazywany powód zamieszkania we Wrocławiu ma charakter losowy (schronienie przed wojną/niebezpieczną sytuacją), a w następnej kolejności – posiadanie sieci społecznych i historyczna atrakcyjność miasta; ważne było dla badanych również poczucie bezpieczeństwa i dobra jakość życia w mieście.
- Ocena jakości życia w mieście, przekładająca się na przekonanie, że we Wrocławiu dobrze się mieszka, była powiązana najczęściej z wysoką oceną tych aspektów miejskiej codzienności, za które odpowiada władza municypalna (komunikacja miejska, zieleń miejska, poczucie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej), ale również do tych bardziej związanych z *genius loci* Wrocławia (przyjaźni i otwarci ludzie, liczna diaspora kraju pochodzenia, możliwość rozwoju osobistego i zawodowego).
- Pozostaniu we Wrocławiu sprzyja posiadanie pracy i wyższe kompetencje językowe.
- Wyższe wykształcenie sprzyja docenianiu dostępu do zieleni miejskiej oraz estetyki terenów publicznych, a starszy wiek – bezpieczeństwa w miejscach publicznych, obecności otwartych ludzi oraz stosowaniu argumentu bezpieczeństwa w wyborze Wrocławia.

Migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu przynajmniej rok

- Migranci z Ukrainy i Białorusi, deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu przynajmniej na rok, to najczęściej osoby, które przyjechały do Polski po 2014 roku, a przed 24 lutego 2022 roku, zadowolone z obecnych warunków zamieszkania.

- Dla przybywających z Ukrainy Wrocław był przede wszystkim miejscem, które wybrali szukając schronienia przed wojną/niebezpieczną sytuacją w ich kraju; miasto częściej przyciągało ich również polityką otwartą na obcokrajowców, warunkami, rodzącymi przekonanie, że można tu znaleźć pracę oraz dobrą edukację. Dla migrantów z Białorusi ważniejsza okazała się natomiast historyczna atrakcyjność Wrocławia, obecność diaspory kraju ich pochodzenia oraz przygotowana dla nich jeszcze przed przyjazdem oferta pracy.
- Dla migrantów najważniejsze jest, by Wrocław był miastem ekologicznym, ale w dalszej kolejności oczekiwania się różnicują: przybywający z Ukrainy częściej komunikują potrzebę realizowania przez władze miasta wizji „wielokulturowej metropolii”, a z Białorusi – wizję „Thinking city”.
- Zagrożenia, mogące mieć wpływ na rozwój Wrocławia, w dużym stopniu różnicują migrantów przybywających z obu krajów. Przybywający z Ukrainy częściej wskazywali na wojnę, bezrobocie i powtarzające się epidemie, zatem zagrożenia odczuwane bardziej w perspektywie jednostkowej, związane z wartościami podstawowymi (zwłaszcza życia i zdrowia), materialistycznymi, podczas gdy przybywający z Białorusi – na zanieczyszczenie środowiska naturalnego, opuszczenie przez Polskę UE, brak zarządzania migracjami i brak polityki migracyjnej oraz złe rządzenie na poziomie lokalnym oraz centralnym, zatem głównie na zagrożenia o charakterze egzogennym, mające wpływ na sytuację w wymiarze lokalnym, powiązane z wartościami postmaterialistycznymi.
- Przybywający z Ukrainy za priorytet działań władz municypalnych częściej uznają politykę integracji; ważniejsze jest dla nich także wsparcie samorządu Wrocławia w postaci budowy mieszkań socjalnych i komunalnych. Migranci z Białorusi natomiast częściej formułują oczekiwania wskazujące na uznanie konieczności budowania miasta dobrego do życia, zarówno w wymiarze infrastrukturalnym, gospodarczym, jak i społecznym (częściej wskazują na odnowienie zdegradowanych obszarów miasta, zapobieganie negatywnym zmianom klimatycznym, zwiększenie udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji o tym, co dzieje się w mieście, rozwijanie transportu publicznego oraz transformację cyfrową).
- Migranci z Białorusi częściej swoje przemieszczanie się po mieście wiążą z niezależnością od komunikacji miejskiej – pieszo lub na rowerze; są też bardziej otwarci na zdecydowane działania w celu dalszego ograniczania ruchu samochodowego w ścisłym centrum.

- Oczekiwania przybywających z Ukrainy i Białorusi wobec mieszkańców Wrocławia są w wielu punktach zbieżne i dotyczą przede wszystkim uznania potrzeby inkluzji (chcą być traktowani jak zwykli mieszkańcy miasta, doświadczać otwartości dotychczasowych mieszkańców i być uznanymi za wrocławian). Zgłaszana potrzeba wybrzmiewa silniej wśród migrantów z Białorusi, którzy częściej chcą być akceptowani w roli sąsiadów. Przybywający z Ukrainy zgłaszają dodatkowo oczekiwania pozytywnej dyskryminacji (m.in. traktowania migrantów na specjalnych prawach i obecności wielojęzycznych napisów w miejscach użyteczności publicznej).
- Migranci deklarujący pozostanie we Wrocławiu są gotowi na zaangażowanie w działania na rzecz miejskiej wspólnoty (częściej angażując zasoby czasowe i rzeczowe niż finansowe), przy czym migrujący z Białorusi częściej deklarują działania z kategorii „proekologicznych” oraz liczniej opowiadają się za przestrzeganiem zasad poprawiających jakość współżycia sąsiedzkiego, a migrujący z Ukrainy – częściej wyrażają skłonność do aktywności na rzecz wspólnoty osiedlowej (i miejsca, które ona zamieszkuje) i własnej diaspory.

Migranci z Ukrainy deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu przynajmniej rok

- Ukraińscy mieszkańcy oceniają w większości swoje warunki zamieszkania jako zadowalające.
- Powodem wyboru Wrocławia przez migrantów z Ukrainy, którzy przyjechali do Polski przed lutym 2022 roku, jest dostępna praca oraz atrakcyjne miasto z dobrą ofertą edukacyjną, natomiast motywacje uchodźców związane były przede wszystkim z wojną i bezpieczeństwem oraz pracą.
- Ukraińcom dłużej mieszkającym w Polsce odpowiada model „ekomiasta”, natomiast bardziej pożądaną przyszłość miasta według migrantów przybyłych po wojnie stanowi model „wielokulturowej metropolii”.
- Dla ukraińskich migrantów bardziej zakorzenionych we wrocławskiej społeczności dostrzegane zagrożenia mają bardziej fundamentalny charakter (opuszczenie UE przez Polskę, katastrofa ekologiczna, błędy w zarządzaniu), natomiast dla krócej tu

przebywających ważniejsze są zagrożenia stanowiące bardziej bezpośrednie zagrożenie dla jednostek (wojna, bezrobocie, epidemie, konflikty społeczne).

- Dla ukraińskich migrantów dłużej mieszkających we Wrocławiu ważniejsze są kwestie związane z jakością infrastruktury miasta, ale również jego rozwój gospodarczy i partycypacja mieszkańców, natomiast dla krócej tu przebywających – kwestie bezpieczeństwa socjalnego, nowoczesność rozumiana jako dostęp do e-usług oraz prestiż miasta.
- Migranci przybyli do Polski po lutym 2022 częściej niż przybyli wcześniej widzą rolę samorządu jako wspierającego budownictwo społeczne.
- Migranci przybyli przed lutym 2022 roku reprezentują bardziej ekologiczną postawę jeśli chodzi o komunikację miejską, są mniej przywiązani do indywidualnej komunikacji samochodowej.
- Przybywający z Ukrainy bardzo licznie deklarują chęć zaangażowania się w działania na rzecz lokalnej społeczności, choć chętniej przeznaczą na to swój czas i wysiłek, niż finanse; w postrzeganiu swojego zaangażowania w bycie obywatelem miasta obie kategorie migrantów są do siebie bardzo podobne – wyjątek stanowi głosowanie we Wrocławskim Budżecie Obywatelskim, o czym w dalszej części raportu.

III. Nota metodologiczna

Organizacja badań

Badania były realizowane techniką CAPI i PAPI od 5 grudnia 2022 roku do 10 stycznia 2023. Ankieta w wersji papierowej była dystrybuowana w miejscach rozmieszczonych w różnych częściach miasta, do których przychodzą również migranci – siedzibach Rad Osiedli, bibliotekach osiedlowych, Centrach Aktywności Lokalnych, Przejściu Dialogu, Klasterze Hubka 7, Miejscu Otwartym – Centrum Integracji Międzykulturowej. Migranci pojawiający się w tych instytucjach przy różnych okazjach byli przy okazji proszeni o dobrowolne wypełnienie ankiety, za co przewidziany był mały upominek. W ten sposób zebrano 273 kwestionariusze (ankieta papierowa przygotowana była w języku ukraińskim i rosyjskim).

O ankietach elektronicznych (zaprojektowanych w czterech językach: polskim, angielskim, ukraińskim i rosyjskim) informowały instytucje i organizacje współpracujące i działające na rzecz migrantów: linki do ankiet były dostępne między innymi na portalu miejskim www.wroclaw.pl, w mediach społecznościowych Przejścia Dialogu oraz Instytutu Praw Migrantów. Wykorzystano również media społecznościowe używane przez diasporę ukraińską i białoruską: Всі Свої Вроцлав, Вроцлав Послуги, Цілий Вроцлав в одному місці!, Вроцлав/Робота/Житло/Оголошення. W ten sposób zebrano 633 ankiety.

Uwzględniając język ankiety (abstrahując od jej wersji papierowej lub elektronicznej) zebrano 407 ankiet wypełnionych w języku rosyjskim (44,9%), 332 w języku ukraińskim (36,7%), 152 w języku polskim (16,8%) i 15 w języku angielskim (1,7%).

Populacja generalna i próba badawcza

Zwyczajowo przyjęto, że metodologicznym standardem realizacji badań ilościowych jest ich reprezentatywność. W tym jednak przypadku realizacja badań metodą reprezentatywną na próbie migrantów nie była możliwa z powodu niemożności skonstruowania jakiegokolwiek miarodajnego operatu, czy to przestrzennego, czy na bazie danych rejestrowanych o migrantach, którym moglibyśmy się posłużyć w oznaczeniu respondentów i doborze próby. Jedynym uchwytym kryterium było dla nas subiektywne kryterium bycia migrantem, a jedyną motywacją do badań była chęć podzielenia się swoim doświadczeniem – badania miały zatem

charakter inkluzywny. Przybliżając tę kwestię należy ponownie zwrócić uwagę na fakt, że celem badań było objęcie pomiarem zróżnicowanej kategorii migrantów – tych, którzy przyjechali do miasta motywowani względami ekonomicznymi, politycznymi, ale też szukających schronienia przed zagrożeniami wojennymi. Świadomość heterogeniczności tej zbiorowości przekłada się na niemożność traktowania populacji do badań w sposób jednorodny socjologicznie. Ma ona jednak szansę zaistnieć socjologicznie, to znaczy stać się integralną częścią wrocławskiej społeczności – sprzyja temu czas zamieszkiwania we Wrocławiu i łączenie z miastem swojej biografii. Należy podkreślić, że perspektywa długotrwałego pobytu jest kluczowa w naszym zamyśle badawczym dla mówienia o zbiorowości nowych mieszkańców.

Biorąc powyższe pod uwagę zdecydowaliśmy się na taki model badań, w którym, jak zaznaczyliśmy, zapewniono maksymalną dostępność do narzędzia badawczego (przygotowanie ankiety w czterech wersjach językowych) oraz do badań (PAPI i CAWI).

Uzyskany materiał badawczy został następnie wprowadzony do jednolitej bazy i zweryfikowany merytorycznie i formalnie, celem wykluczenia ankiet niepełnych. Ostatecznie do analizy zakwalifikowano 906 ankiet, które zostaną potraktowane jako ekwiwalent próby reprezentatywnej o poziomie istotności $p=0,05$ i dokładności oszacowania na poziomie $\pm 5\%$ ³.

³ Związki istotne statystycznie dla przyjętego poziomu istotności i błędu statystycznego zostały w tabelach krzyżowych i na wykresach zaznaczone symbolem „*”.

IV. Analiza

IV.1. Charakterystyka badanej zbiorowości

Do udziału w badaniu zaproszeni zostali migranci z Ukrainy i Białorusi. Poza pochodzeniem migrantów dwie kwestie uznaliśmy za kluczowe do przygotowania wyjściowej diagnozy niezbędnej dla powstania polityki migracyjnej miasta: chęć pozostania we Wrocławiu oraz czas przyjazdu do Polski.

Zaproszenie do udziału w badaniu członków diaspory ukraińskiej jest oczywistą konsekwencją faktu, iż jest to najliczniejsza wrocławska zbiorowość migrancka – już pod koniec drugiej dekady XXI wieku ukraińscy migranci stanowili 10% lokalnej społeczności, a pełnoskalowy atak Rosji na Ukrainę w 2022 roku i masowy ruch migracyjny, również do Wrocławia, tę liczebność niemal podwoił. Zwrócenie się w stronę diaspory białoruskiej uzasadnione jest natomiast narastaniem w ostatnich latach migracji z Białorusi, jej intensyfikacją po sfalszowaniu wyników tamtejszych wyborów prezydenckich w 2020 roku oraz – jak się wydaje – niedostateczną refleksją i uwagą kierowaną pod adresem tej zbiorowości, swoistym „zdominowaniem” migracji białoruskiej przez ukraińską: w sposób oczywisty ilościowym, ale również politycznym i naukowym. Dlatego postanowiliśmy przebadać obie zbiorowości w poszukiwaniu podobieństw i różnic je charakteryzujących, by nie popełniać błędu patrzenia na nie przez uogólniony wschód, co sugerowałoby skupianie się na podobieństwach bez uwzględnienia ważkich tożsamościowo i strukturalnie odrębności. Odfiltrowanie osób, które planują pozostać we Wrocławiu co najmniej na rok, pozwala skupić się na tych danych, które najbardziej adekwatnie pozwolą prognozować o przyszłości stolicy Dolnego Śląska z uwzględnieniem głosu jej nowych mieszkańców.

Podział migrantów z Ukrainy na przybyłych przed lutym 2022 roku i po, choć trochę umowny, pozwoli zidentyfikować różne ich cechy oraz oczekiwania wobec zamieszkania we Wrocławiu. Zmienna ta różnicuje, jak zakładamy w sposób istotny społecznie i statystycznie, zbiorowość ukraińską na osoby, które emigrowały z różnych powodów i w różnych okolicznościach – posiadając (lub nie) sieci społeczne niezbędne w migracjach, przygotowując się do migrowania lub uciekając raptownie bez żadnego przygotowania przed bezpośrednim zagrożeniem życia, docierając do nowego miejsca zamieszkania, w którym istnieje (lub nie) specjalne wsparcie dla migrantów.

Cechy społeczno-demograficzne badanych

W badaniu udział wzięło 906 osób, z których blisko 40% (352 osoby) zadeklarowało chęć pozostania we Wrocławiu na co najmniej rok.

Niniejszy raport rozpoczniemy od opisu obu zbiorowości: badanych ogółem oraz badanych deklarujących pozostanie przynajmniej na rok w stolicy Dolnego Śląska. Większość, w obu próbach, to kobiety (ponad 70%) [tab. 1] oraz osoby w wieku produkcyjnym, zwłaszcza w wieku 25–44 lat (około 70%), przy czym należy zaznaczyć, że jedynie wśród najmłodszych badanych maleje odsetek deklarujących chęć pozostania we Wrocławiu [tab. 2]. Nadreprezentowane w obu zbiorowościach są osoby z wykształceniem wyższym (ponad 70%) [tab. 3] i one też częściej deklarują chęć pozostania. Należy podkreślić, że w przypadku badań opartych na samorekrutacji, większe zaangażowanie osób z wyższym wykształceniem jest zrozumiałe. Większość badanych to osoby zamężne/żonate albo pozostające w związkach nieformalnych [tab. 4].

Tabela 1. Płeć

Płeć	WSZYSCY		ZOSTAJĄCY UA+BY	
	n	%	n	%
Kobieta	647	71,4	257	73
Mężczyzna	256	28,3	94	26,7
Inna	3	0,3	1	0,3
Ogółem	906	100	352	100

Tabela 2. Wiek

Wiek	WSZYSCY		ZOSTAJĄCY UA+BY	
	n	%	n	%
18–24 lata	103	11,4	21	6
25–34 lata	299	33	121	34,4
35–44 lata	304	33,6	131	37,2
45–54 lata	106	11,7	50	14,2
55–64 lata	44	4,9	13	3,7
65–70 lat	36	4	11	3,1
powyżej 70 lat	14	1,5	5	1,4
Ogółem	906	100	352	100

Tabela 3. Wykształcenie

Wykształcenie	WSZYSCY		ZOSTAJĄCY UA+BY	
	n	%	n	%
Podstawowe lub gimnazjalne	23	2,5	5	1,4
Zawodowe	72	7,9	22	6,3
Średnie	160	17,7	41	11,6
Wyższe	651	71,9	284	80,7
Ogółem	906	100	352	100

Tabela 4. Stan cywilny

Jaki jest Twój stan cywilny?	WSZYSCY		ZOSTAJĄCY UA+BY	
	n	%	n	%
Panna/kawaler	173	20,2	66	18,8
W nieformalnym związku	76	8,9	31	8,8
Mężatka/żonaty	487	57	215	61,1
Wdowa/wdowiec	44	5,1	12	3,4
Rozwiedziony/rozwiedziona	68	8	28	8
Inna sytuacja	7	0,8	0	0
Ogółem	855	100	352	100

W badaniu udział wzięły osoby, które przyjechały do Polski przed lutym 2022 roku oraz po – ci drudzy stanowili ponad 50% wszystkich badanych, przy czym wśród osób myślących o pozostaniu w mieście odnotowano ich mniejszy udział – 36% [tab.5]. Rzadsze deklaracje chęci pozostania wśród osób przybyłych po lutym 2022 roku jest zrozumiała, jak można przypuszczać, przymusowością migracji znacznej części z nich. Wśród osób deklarujących chęć pozostania we Wrocławiu przeważają osoby mieszkające tu ponad rok (58%) [tab. 6].

Tabela 5. Czas przyjazdu do Polski

Jak opiszesz swoją sytuację związaną z obecnym pobytem w Polsce?	WSZYSCY		ZOSTAJĄCY UA+BY	
	n	%	n	%
Przyjechałem/am do Polski przed 2014 rokiem	101	11,1	13	3,7
Przyjechałem/am do Polski po 2014 roku, a przed 24 lutego 2022 roku	345	38,1	212	60,2
Przyjechałem/am do Polski po 24 lutego 2022 roku	460	50,8	127	36,1
Ogółem	906	100	352	100

Tabela 6. Czas zamieszkiwania we Wrocławiu

Jak długo mieszkasz we Wrocławiu?	WSZYSCY		ZOSTAJĄCY UA+BY	
	n	%	n	%
Krócej niż 6 miesięcy	194	21,4	40	11,4
Krócej niż 1 rok	322	35,5	107	30,4
1–3 lata	265	29,2	153	43,5
Dłużej niż 3 lata	125	13,8	52	14,8
Ogółem	906	100	352	100

Sytuacja mieszkaniowa

Większość badanych z obu wyodrębnionych zbiorowości mieszka z rodziną, w tym 25% wszystkich respondentów oraz 30% osób, które zadeklarowało pozostanie – z dziećmi. Podobny udział (ok. 20%) wśród respondentów stanowią kategorie osób przebywających we Wrocławiu z innymi dorosłymi albo z partnerem [tab. 7]. Badani migranci mieszkają przede wszystkim w samodzielnych mieszkaniach (ponad 70%) [tab. 8], a swoją sytuację mieszkaniową oceniają wysoko [tab. 10]. Zdecydowana większość z nich to faktycznie nowi mieszkańcy miasta (około 80%), pozostali to raczej mieszkańcy aglomeracji wrocławskiej [tab. 11]. Migranci są dość mobilni – około 40% badanych z obu kategorii wskazało, że ich miejsce zamieszkania jest kolejnym we Wrocławiu [tab. 9].

Tabela 7. Modele zamieszkiwania we Wrocławiu

We Wrocławiu przebywam i mieszkam:	WSZYSCY		ZOSTAJĄCY UA+BY	
	n	%	n	%
Sam/a	141	15,6	46	13,1
Z dorosłymi członkami rodziny	189	20,9	75	21,3
Z bliskimi znajomymi	17	1,9	6	1,7
Z partnerem/partnerką	210	23,2	80	22,7
Z dzieckiem/dziećmi (poniżej 18 roku życia), którymi się opiekuję	222	24,5	105	29,8
Inne	127	14	40	11,4
Ogółem	906	100	352	100

Tabela 8. Warunki zamieszkania we Wrocławiu

Opisz warunki, w jakich obecnie mieszkasz sam lub z rodziną. Jest to:	WSZYSCY		ZOSTAJĄCY UA+BY	
	n	%	n	%
Samodzielne mieszkanie	637	70,3	270	76,9
Samodzielne 1–2 pokoje w mieszkaniu dzielonym z innymi osobami spoza rodziny	138	15,2	41	11,7
Dzielony z innymi pokój/pomieszczenie	84	9,3	28	8
Inna sytuacja	46	5,1	12	3,4
Ogółem	905	100	351	100

Tabela 9. Mobilność mieszkaniowa we Wrocławiu

Czy miejsce, w którym obecnie przebywasz, to Twoje:	WSZYSCY		ZOSTAJĄCY UA+BY	
	n	%	n	%
Pierwsze miejsce pobytu we Wrocławiu	513	56,9	185	52,7
Kolejne miejsce pobytu we Wrocławiu	388	43,1	166	47,3
Ogółem	901	100	351	100

Tabela 10. Ocena warunków zamieszkania we Wrocławiu

Czy obecne warunki zamieszkania są dla Ciebie (i Twojej rodziny):	WSZYSCY		ZOSTAJĄCY UA+BY	
	n	%	n	%
Zdecydowanie zadowolające	447	49,7	193	54,8
Raczej zadowolające	384	42,7	142	40,3
Raczej niezadowolające	50	5,6	16	4,5
Zdecydowanie niezadowolające	19	2,1	1	0,3
Ogółem	900	100	352	100

Tabela 11. Codzienne aktywności we Wrocławiu i aglomeracji wrocławskiej

Która z poniższych sytuacji dotyczy Cię w największym stopniu?	WSZYSCY		ZOSTAJĄCY UA+BY	
	n	%	n	%
Mieszkam we Wrocławiu i tu załatwiam swoje sprawy	671	78,2	292	83
Mieszkam we Wrocławiu, ale pracuję, uczę się poza miastem	32	3,7	11	3,1
Mieszkam poza Wrocławiem, ale głównie tu pracuję, uczę się i załatwiam większość swoich spraw	23	2,7	10	2,8
Mieszkam poza Wrocławiem, ale tu załatwiam niektóre swoje sprawy	25	2,9	9	2,6
Inna sytuacja	107	12,5	30	8,5
Ogółem	858	100	352	100

Sytuacja ekonomiczna

Sytuacja ekonomiczna badanych jest zróżnicowana. Około połowa wszystkich oraz chcących pozostać deklaruje, że żyje na średnim poziomie – z jednej strony wystarcza im środków na co dzień, ale na większe zakupy muszą oszczędzać [tab.12] (podobny odsetek deklaruje, że zarabia pieniądze [tab.13]). Mniej więcej piąta część respondentów deklaruje, że żyje poniżej poziomu średniego, czyli skromnie, oraz, że żyje powyżej poziomu średniego, czyli dobrze [tab.12]. Korzystanie ze wsparcia innych osób i instytucji deklaruje 20%, wśród osób wiążących swoją przyszłość z miastem, stanowią oni 16% [tab.13]. Kluczowe w tym aspekcie wydaje się zatrudnienie: posiadanie jakiegokolwiek pracy deklaruje około połowa wszystkich badanych, w przypadku chcących zostać wskazania są wyższe, bo bliskie 60% [tab.14]. Jeśli dodać, że niemal 70% z deklarujących pozostanie podaje, że zarabia pieniądze (w porównaniu z 55% wszystkich [tab.13]), to można uznać posiadanie pracy za czynnik sprzyjający wiązaniu swoich losów z Wrocławiem (szczególnie jeśli jest to stała praca [tab.14]).

Tabela 12. Subiektywna ocena sytuacji materialnej

Opisz swoją sytuację ekonomiczną	WSZYSCY		ZOSTAJĄCY UA+BY	
	n	%	n	%
Żyję bardzo biednie, nie starcza mi nawet na podstawowe potrzeby	21	2,5	2	0,6
Żyję skromnie, muszę na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować pieniędzmi	235	28	77	21,9
Żyję średnio – starcza na co dzień, ale muszę oszczędzać na większe zakupy	389	46,4	180	51,1
Żyję dobrze – stać mnie na wiele bez specjalnego oszczędzania	163	19,4	76	21,6
Żyję bardzo dobrze – mogę sobie pozwolić na pewien luksus	31	3,7	17	4,8
Ogółem	839	100	352	100

Tabela 13. Deklarowane źródła utrzymania

Jaka jest Twoja sytuacja dotycząca utrzymania (wielokrotne odpowiedzi)?	WSZYSCY (n=906)		ZOSTAJĄCY UA+BY (n=352)	
	n	%	n	%
Jestem osobą zarabiającą	505	55,7	243	69
Utrzymuję się z oszczędności	109	12	33	9,4
Jestem na utrzymaniu partnera/partnerki	133	14,7	56	15,9
Mam dziecko/dzieci na utrzymaniu	94	10,4	43	12,2
Korzystam ze wsparcia rodziny/znajomych w kraju pochodzenia	51	5,6	13	3,7
Korzystam ze wsparcia rodziny/znajomych w Polsce	19	2,1	4	1,1
Korzystam ze wsparcia instytucji i organizacji pomocowych	54	6	16	4,5
Pobieram zasiłek z pomocy społecznej na siebie i/lub dziecko	66	7,3	24	6,8

Tabela 14. Sytuacja zawodowa

Jaka jest Twoja sytuacja zawodowa? (wielokrotne odpowiedzi)	WSZYSCY (n=906)		ZOSTAJĄCY UA+BY (n=352)	
	n	%	n	%
Szukam pracy	170	18,8	62	17,6
Nie szukam pracy	57	6,3	20	5,7
Mam stałą pracę w Polsce	293	32,3	146	41,5
Mam pracę zdalną w kraju pochodzenia/za granicą	49	5,4	21	6
Pracuję w więcej niż jednym miejscu	43	4,7	22	6,3
Pracuję dorywczo	90	9,9	36	10,2
Jestem emerytem	72	7,9	21	6
Jestem rencistą	10	1,1	3	0,9
Uczę się/studiuję	34	3,8	15	4,3
Zajmuję się rodziną/domem	64	7,1	23	6,5
Prowadzę własną działalność gospodarczą	30	3,3	16	4,5
Pracuję zdalnie dla firmy poza granicami Polski	23	2,5	16	4,5

Jakość życia

Najczęściej wskazywany powód zamieszkania we Wrocławiu ma charakter losowy (dla niemal 40% – poszukiwanie schronienia przed wojną); dwa kolejne najczęściej wskazywane argumenty to posiadanie sieci społecznych i historyczna atrakcyjność miasta (po 30%). Kolejne najczęściej się pojawiające powody to: poczucie bezpieczeństwa i dobra jakość życia w mieście – ale są one częściej (podobnie jak atrakcyjność historyczna) wskazywane przez deklarujących pozostanie [tab. 15].

Czynnikami wysoko ocenianymi, jako podnoszącymi jakość życia w mieście i wybieranymi najczęściej, są te, które wiążą się z lokalną polityką municypalną: komunikacja miejska, zieleń miejska, poczucie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej (po około 20% wskazań), ale również te bardziej związane z *genius loci*: przyjaźni i otwarci ludzie, liczna diaspora kraju pochodzenia, możliwość rozwoju osobistego i zawodowego (po około 10% wskazań); osoby chcące zostać we Wrocławiu częściej niż wszyscy respondenci wskazywały na dostęp do zieleni, bezpieczeństwo oraz możliwość samorozwoju [tab.16].

Ważnym elementem komfortowej codzienności migrantów są kompetencje językowe, które ułatwiają funkcjonowanie na wielu różnych polach. Spośród badanych 20% nie zna języka polskiego, a kolejne 40% zna w stopniu podstawowym; 70% badanych podjęła albo podejmie wysiłek uczenia się języka polskiego [tab.18 i 19]. Wyższe kompetencje językowe sprzyjają chęci pozostania we Wrocławiu.

Jakość życia jest determinowana również przez dobrostan ciała – ponad 40% respondentów ogółem i 25% pozostających otrzymuje wsparcie w związku z problemami zdrowotnymi [tab.17].

Tabela 15. Powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu

Podaj powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu.	WSZYSCY (n=906)		ZOSTAJĄCY UA+BY (n=352)	
	n	%	n	%
Oferta pracy przygotowana jeszcze przed moim przyjazdem	148	16,3	73	20,7
Przekonanie, że we Wrocławiu znajdę pracę	162	17,9	59	16,8
Bliskość kulturowa	133	14,7	71	20,2
Polityka miasta otwarta na uchodźców	98	10,8	42	11,9
Poczucie bezpieczeństwa	251	27,7	125	35,5
Dobra edukacja	101	11,1	48	13,6
Dobra jakość życia	167	18,4	87	24,7
Atrakcyjne historycznie miasto	272	30	136	38,6
Łatwość znalezienia pracy	75	8,3	32	9,1
Otwartość wrocławian na obcokrajowców	158	17,4	76	21,6
Dobra opinia miasta wśród krewnych i znajomych	185	20,4	82	23,3
Posiadanie znajomych i rodziny we Wrocławiu	271	29,9	107	30,4
Obecność społeczności z mojego kraju we Wrocławiu	132	14,6	63	17,9
Brak konkretnych powodów	42	4,6	17	4,8
Ucieczka przed wojną lub niebezpieczną sytuacją w moim kraju	346	38,2	134	38,1
Inny powód	65	7,2	25	7,1

Tabela 16. Pozytywne aspekty zamieszkiwania we Wrocławiu

Co w największym stopniu powoduje, że Tobie (i Twojej rodzinie) dobrze się mieszka we Wrocławiu? [max 3 odp.]	WSZYSCY (n=906)		ZOSTAJĄCY UA+BY (n=352)	
	n	%	n	%
Dostęp do żłobków i przedszkoli	44	4,9	27	7,7
Dostęp do oferty kulturalnej	119	13,1	60	17
Dostęp do mieszkań	66	7,3	31	8,8
Dostęp do zieleni (parki)	195	21,5	92	26,1
Dobra jakość wody w kranie	44	4,9	24	6,8
Bezpieczeństwo w miejscach publicznych	174	19,2	89	25,3
Bliskość rzek i bulwarów	86	9,5	39	11,1
Dostęp do lekarzy i lekarstw	37	4,1	20	5,7
Place zabaw i dobrze urządzone podwórka	57	6,3	32	9,1
Dostęp do ścieżek rowerowych	75	8,3	36	10,2
Ofiarność i okazana mi pomoc mieszkańców Wrocławia	57	6,3	29	8,2
Dobra komunikacja miejska	213	23,5	93	26,4
Oferta usług społecznych (m.in. programy dla rodzin, seniorów itd.).	34	3,8	16	4,5
Dostępność miejsc pracy	100	11	48	13,6
Możliwość rozwoju osobistego i zawodowego	98	10,8	55	15,6
Poziom partycypacji społecznej (możliwość współuczestnictwa w życiu miasta i mieszkańców)	32	3,5	17	4,8
Estetyka i jakość przestrzeni miejskiej (placów, ulic, alei itd.)	132	14,6	62	17,6
Przyjaźni i otwarci ludzie	126	13,9	62	17,6
Liczna diaspora z mojego kraju pochodzenia	104	11,5	51	14,5
Nie wiem. Trudno powiedzieć	73	8,1	24	6,8
Zasadniczo nie mieszka mi się dobrze we Wrocławiu	24	2,6	5	1,4
Coś innego	17	1,9	6	1,7

Tabela 17. Wsparcie otrzymywane przez migrantów

Czy Ty lub członkowie rodziny otrzymujecie (wielokrotne odpowiedzi):	WSZYSCY (n=906)		ZOSTAJĄCY UA+BY (n=352)	
	n	%	n	%
Wsparcie lub stałą opiekę medyczną	195	21,5	70	19,9
Wsparcie lub stałą opiekę rehabilitacyjną	49	5,4	19	5,4
Wsparcie lub stałą opiekę w związku z niepełnosprawnością	34	3,8	10	2,8
Wsparcie lub stałą opiekę w związku przewlekłą chorobą niespowodowaną żadnym urazem	67	7,4	17	4,8
Nie potrzebuję/my żadnej opieki lub stałego wsparcia z powyższych powodów	625	69	261	74,1

Tabela 18. Subiektywna ocena znajomości języka polskiego

Oceń swoją znajomość języka polskiego	WSZYSCY		ZOSTAJĄCY UA+BY	
	n	%	n	%
Rozumiem język polski i swobodnie porozumiewam się w tym języku	267	31,9	123	35
Rozumiem język polski, ale potrafię odpowiedzieć jedynie na proste pytania	384	45,9	177	50,4
Znam jedynie niektóre słowa i zwroty po polsku	146	17,5	41	11,7
Nie znam języka polskiego	39	4,7	10	2,8
Ogółem	836	100	351	100

Tabela 19. Deklaracje w zakresie nauki języka polskiego

Czy podjąłeś/aś lub zamierzasz podjąć w najbliższym czasie naukę języka polskiego?	WSZYSCY		ZOSTAJĄCY UA+BY	
	n	%	n	%
Tak	599	72	271	77,2
Nie	123	14,8	43	12,3
Trudno powiedzieć/nie wiem	110	13,2	37	10,5
Ogółem	832	100	351	100

Z punktu widzenia jakości życia warto bardziej szczegółowo wskazać, które cechy społeczno-demograficzne badanych wiążą się z poszczególnymi atrybutami miasta, decydującymi o tym, że we Wrocławiu „dobrze się mieszka” [tab. 20 i 21]. Dostęp do ścieżek rowerowych, estetyka i jakość przestrzeni miejskiej, a także możliwość rozwoju osobistego i zawodowego oraz dostępność miejsc pracy jest ważniejsza dla osób z dłuższą biografią migracyjną, a trzy pierwsze atrybuty dodatkowo dla migrantów z najniższym i najwyższym wykształceniem. Dobrą komunikację miejską bardziej doceniają osoby z krótką biografią migracyjną i starsze (od 65 roku życia); starsi również bardziej doceniają przyjazność i otwartość mieszkańców. Docenianie dostępu do zieleni jest z kolei wprost proporcjonalne do wzrostu wykształcenia. Wsparcie infrastrukturalne w postaci dostępu do mieszkań, lekarzy i lekarstw oraz przedszkoli jest ważniejsze dla migrantów przedlutowych oraz zamieszkujących Wrocław przynajmniej rok; szansę opieki w żłobku i edukacji przedszkolnej doceniają bardziej osoby mające dzieci poniżej 16. roku życia, które dodatkowo pozytywnie wypowiadają się o placach zabaw i dobrze urządzonych podwórkach. Istotne statystycznie są również związki między poczuciem bezpieczeństwa w miejscach publicznych oraz obecnością we Wrocławiu diaspory kraju pochodzenia migrantów a ich wiekiem.

Tabela 20. Pozytywne aspekty zamieszkiwania we Wrocławiu a płeć, wiek i wykształcenie

Co w największym stopniu powoduje, że Tobie (i Twojej rodzinie) dobrze się mieszka we Wrocławiu? [max 3 odp.] (n=906)	płeć		wiek							wykształcenie			
	k	m	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-70	pow. 70+	podstawowe lub gimnazjalne	zawodowe	średnie	wyższe
Dostęp do żłobków i przedszkoli	5,6	3,1	3,9	6	5,9	1,9	2,3	2,8	0	4,3	2,8	6,9	4,6
Dostęp do oferty kulturalnej	13,1	2,9	15,5	16,1	10,5	14,2	9,1	11,1	0	4,3	15,3	10,6	13,8
Dostęp do mieszkań	7	7,8	2,9	8	8,9	1,9	15,9	5,6	7,1	8,7	8,3	8,1	6,9
Dostęp do zieleni (parki)*	22,1	22,3	16,5	19,7	23	27,4	18,2	25	21,4	4,3	13,9	20,6	23,2
Dobra jakość wody w kranie	4,8	5,1	2,9	5,7	3,3	5,7	11,4	8,3	0	0	5,6	7,5	4,3
Bezpieczeństwo w miejscach publicznych*	19	19,9	3,9	18,1	20,1	29,2	18,2	30,6	35,7	8,7	23,6	13,1	20,6
Bliskość rzek i bulwarów	9,1	10,5	10,7	10	8,6	13,2	4,5	8,3	0	4,3	11,1	7,5	10
Dostęp do lekarzy i lekarstw	4,3	3,5	1,9	3,7	2,6	4,7	13,6	8,3	14,3	0	6,9	6,3	3,4
Place zabaw i dobrze urządzone podwórka	6,8	5,1	0	6	11,2	3,8	2,3	0	0	4,3	2,8	5	7,1
Dostęp do ścieżek rowerowych*	7,1	11,3	1	11,7	9,2	6,6	4,5	5,6	0	13	4,2	3,1	9,8
Ofiarność i okazana mi pomoc mieszkańców Wrocławia	6,5	5,9	3,9	4	5,6	4,7	18,2	25	14,3	4,3	16,7	6,9	5,1
Dobra komunikacja miejska*	24,7	20,3	17,5	23,1	22	22,6	25	52,8	35,7	26,1	26,4	17,5	24,6
Oferta usług społecznych (m.in. programy dla rodzin, seniorów itd.)	4	3,1	1	3,3	3,6	5,7	2,3	11,1	7,1	0	4,2	3,1	4
Dostępność miejsc pracy	9,7	14,5	13,6	9,4	14,1	10,4	6,8	2,8	0	13	11,1	15	10
Możliwość rozwoju osobistego i zawodowego*	11,3	9,8	21,4	10,4	11,2	9,4	2,3	0	0	17,4	6,9	5	12,4
Poziom partycypacji społecznej (możliwość współuczestnictwa w życiu miasta i mieszkańców)	4	2,3	1,9	3,7	4,3	4,7	0	0	7,1	4,3	2,8	2,5	3,8
Estetyka i jakość przestrzeni miejskiej (placów, ulic, alei itd.)*	14,7	14,5	12,6	17,7	12,5	18,9	6,8	11,1	7,1	13	6,9	8,8	16,9
Przyjaźni i otwarci ludzie*	14,5	12,5	5,8	10	15,5	17,9	15,9	27,8	50	8,7	15,3	12,5	14,3
Liczna diaspora z mojego kraju pochodzenia*	11,1	12,5	7,8	13,7	14,1	8,5	2,3	5,6	0	13	8,3	6,9	12,9
Nie wiem. Trudno powiedzieć	8,5	7	8,7	9	8,2	7,5	6,8	2,8	0	13	5,6	6,9	8,4
Zasadniczo nie mieszka mi się dobrze we Wrocławiu	2,6	2,7	3,9	1	3	5,7	4,5	0	0	0	1,4	3,1	2,6

Tabela 21. Pozytywne aspekty zamieszkiwania we Wrocławiu a czas przyjazdu, czas zamieszkania we Wrocławiu i posiadanie dzieci

Co w największym stopniu powoduje, że Tobie (i Twojej rodzinie) dobrze się mieszka we Wrocławiu? [max 3 odp.] (n=906)	czas przyjazdu		czas zamieszkania we Wrocławiu		posiadanie dzieci poniżej 16 roku życia	
	przed II 2022	po II 2022	krócej niż rok	rok i więcej	tak	nie
Dostęp do żłobków i przedszkoli*	2,9	6,7	6,8	2,3	9,3	1,5
Dostęp do oferty kulturalnej	14,3	12	12,6	13,6	12,5	15,1
Dostęp do mieszkań*	5,2	9,3	9,1	4,9	8,5	7
Dostęp do zieleni (parki)	19,7	23,3	22,5	20,3	25,6	20,4
Dobra jakość wody w kranie	4,9	4,8	4,5	5,4	4,3	5,9
Bezpieczeństwo w miejscach publicznych	18,4	20	18,8	19,7	20,6	20,1
Bliskość rzek i bulwarów	10,5	8,5	8,3	11	9,3	10,7
Dostęp do lekarzy i lekarstw*	2,5	5,7	5,4	2,3	3,3	5,3
Place zabaw i dobrze urządzone podwórka*	5,8	6,7	6,4	6,2	13,7	0,7
Dostęp do ścieżek rowerowych*	10,8	5,9	5,8	11,5	8	9,4
Ofiarność i okazana mi pomoc mieszkańców Wrocławia*	3,1	9,3	8,9	2,8	6,5	6,8
Dobra komunikacja miejska*	15	31,7	30,2	14,6	24,1	25,6
Oferta usług społecznych (m.in. programy dla rodzin, seniorów etc.)*	3,1	4,3	4,1	3,3	5,5	2,6
Dostępność miejsc pracy*	13,5	8,7	9,3	13,3	12	11,4
Możliwość rozwoju osobistego i zawodowego*	14,3	7,4	8,1	14,4	10,5	12,3
Poziom partycypacji społecznej (możliwość współuczestnictwa w życiu miasta i mieszkańców)	4,3	2,8	2,7	4,6	4,3	3,3
Estetyka i jakość przestrzeni miejskiej (placów, ulic, alei itd.)*	17	12,2	13	16,7	13,5	17,1
Przyjaźni i otwarci ludzie	12,6	15,2	14,1	13,6	16,5	13,1
Liczna diaspora z mojego kraju pochodzenia	12,6	10,4	9,9	13,6	12	12,3
Nie wiem. Trudno powiedzieć	8,5	7,6	7,4	9	8,3	8,8
Zasadniczo nie mieszka mi się dobrze we Wrocławiu*	3,8	1,5	1,9	3,6	3	2,6

W przypadku kilku powodów wyboru Wrocławia wyraźne jest znaczenie niektórych cech społeczno-demograficznych badanych [tab. 22 i 23]. Przygotowanie ofert pracy przed przyjazdem było szczególnie ważne dla osób: w wieku 25–54 lat, mających wykształcenie wyższe (ale również podstawowe), które przyjechały do Polski przed lutym 2022 roku oraz ponad rok mieszkają we Wrocławiu. Im starsi respondenci, tym poczucie bezpieczeństwa staje się dla nich ważniejsze. Ten powód częściej wskazywały również osoby przybyłe przed lutym 2022 roku i mieszkające we Wrocławiu krótko. Historyczną atrakcyjność miasta, jako powód jego wyboru, najczęściej deklarowały osoby w przedziale wiekowym 25–34 lata, z najniższym i najwyższym wykształceniem, dłużej mieszkające w stolicy Dolnego Śląska. Poszukiwanie schronienia przed wojną, jako motywacja wyboru Wrocławia do zamieszkania, jest najczęściej wskazywana przez najstarszych respondentów, z niższym wykształceniem, krócej zamieszkujących w Polsce i Wrocławiu. Istotne statystycznie są również związki między bliskością kulturową a wyższym wykształceniem osób najczęściej ją wskazujących; polityką otwartą na uchodźców a krótką biografią migracyjną respondentów; dobrą edukacją a dłuższą biografią migracyjną; dobrą jakością życia a młodością badanych; wyborem miasta ze względu na posiadanie w nim sieci społecznych i byciem migrantem przymusowym; obecnością diaspory a najniższym i najwyższym wykształceniem respondentów wskazujących najczęściej ten powód.

Tabela 22. Powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu a płeć, wiek i wykształcenie

Podaj powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu (n=906)	płeć		wiek							wykształcenie			
	k	m	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-70	pow. 70+	podst awow e lub gimna zjalne	zawod owe	śred nie	wyż sze
Oferta pracy przygotowana jeszcze przed moim przyjazdem*	14,1	22,3	11,7	19,7	18,8	17,9	2,3	0	0	8,7	6,9	7,5	19,8
Przekonanie, że we Wrocławiu znajdę pracę	18,4	16,8	19,4	18,4	20,4	16	13,6	5,6	0	21,7	20,8	20,6	16,7
Bliskość kulturowa*	13,4	18	12,6	16,1	16,1	11,3	13,6	8,3	14,3	8,7	6,9	8,1	17,4
Polityka miasta otwarta na uchodźców	11,3	9,8	2,9	6	10,9	14,2	29,5	30,6	35,7	4,3	15,3	15,6	9,4
Poczucie bezpieczeństwa*	28,7	25,4	11,7	27,8	25,3	31,1	45,5	50	57,1	21,7	33,3	28,7	27
Dobra edukacja	11,4	10,5	26,2	9	9,9	14,2	4,5	0	0	17,4	8,3	16,3	10
Dobra jakość życia*	16,2	24,2	17,5	27,1	14,8	14,2	11,4	8,3	0	21,7	12,5	18,8	18,9
Atrakcyjne historycznie miasto*	28,3	34,8	25,2	38,8	28,3	27,4	22,7	11,1	7,1	47,8	22,2	20,6	32,6
Łatwość znalezienia pracy*	7	11,7	11,7	9,7	8,6	5,7	2,3	2,8	0	4,3	5,6	14,4	7,2
Otwartość wrocławian na obcokrajowców	17,3	18	11,7	17,4	18,1	13,2	20,5	33,3	28,6	8,7	12,5	15,6	18,7
Dobra opinia miasta wśród krewnych i znajomych*	19,8	22,3	16,5	26,4	20,1	16	13,6	8,3	14,3	17,4	12,5	15	22,7
Posiadanie znajomych i rodziny we Wrocławiu	30,9	27,3	26,2	32,8	28,9	26,4	29,5	30,6	42,9	34,8	30,6	24,4	31
Obecność społeczności z mojego kraju we Wrocławiu*	14,1	16	12,6	15,7	15,1	17	4,5	13,9	7,1	17,4	6,9	7,5	17,1
Brak konkretnych powodów	4,9	3,9	8,7	5,7	4,6	0,9	0	2,8	0	4,3	1,4	10	3,7
Ucieczka przed wojną lub niebezpieczną sytuacją w moim kraju*	41,4	30,5	25,2	33,1	40,5	37,7	50	80,6	50	56,5	45,8	32,5	38,1

Tabela 23. Powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu a czas przyjazdu, czas zamieszkania we Wrocławiu i posiadanie dzieci

Podaj powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu (n=906)	czas przyjazdu		czas zamieszkania we Wrocławiu		posiadanie dzieci poniżej 16 roku życia	
	przed II 2022	po II 2022	krócej niż rok	rok i więcej	tak	nie
Oferta pracy przygotowana jeszcze przed moim przyjazdem*	21,5	11,3	11,4	22,8	15,5	18,6
Przekonanie, że we Wrocławiu znajdę pracę*	16,6	19,1	19,8	15,4	23,3	14,4
Bliskość kulturowa	15,9	13,5	13,6	16,2	16	14,9
Polityka miasta otwarta na uchodźców*	3,6	17,8	15,9	4,1	13	10,1
Poczucie bezpieczeństwa*	20,4	34,8	32,9	20,8	32,1	26,7
Dobra edukacja*	15	7,4	9,1	13,8	11,3	11,6
Dobra jakość życia	20	17	17,6	19,5	20,6	17,5
Atrakcyjne historycznie miasto*	33,6	26,5	27,3	33,6	30,8	32,2
Łatwość znalezienia pracy*	13	3,7	4,3	13,6	6,8	9,8
Otwartość wrocławian na obcokrajowców	16,8	18	17,1	17,9	17,8	18,8
Dobra opinia miasta wśród krewnych i znajomych	22	18,9	19,2	22,1	23,1	19,3
Posiadanie znajomych i rodziny we Wrocławiu*	26	33,7	33,5	25,1	29,6	32,8
Obecność społeczności z mojego kraju we Wrocławiu	14,1	15	14,7	14,4	16,3	14,2
Brak konkretnych powodów	5,8	3,5	3,7	5,9	3,5	5,7
Ucieczka przed wojną lub niebezpieczną sytuacją w moim kraju*	19,7	56,1	52,1	19,7	47,9	33,5

IV.2. Migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu przynajmniej na rok (moduł I)

Postrzeganie Wrocławia

To, jak badani widzą Wrocław i jak go waloryzują, przedstawić można z perspektywy przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.

O postrzeganiu miasta w przeszłości można wnioskować z powodów, jakimi kierowali się migranci z Ukrainy i Białorusi wybierając stolicę Dolnego Śląska na miejsce swojego zamieszkania/pobytu [tab. 24]. Największą część badanych Wrocław przyciągnął swoją atrakcyjnością historyczną (38,6%), ale dla takiej samej części stał się schronieniem przed wojną/niebezpieczną sytuacją w kraju (38,1%); równie ważnym powodem wyboru Wrocławia było poczucie bezpieczeństwa (35,5%) oraz posiadanie znajomych i rodziny (30,4%). Rzadziej kierowano się dobrą jakością życia w mieście (24,7%), dobrą opinią Wrocławia wśród krewnych i znajomych (23,3%), otwartością wrocławian na obcokrajowców (21,6%), ofertą pracy przygotowaną jeszcze przed wyjazdem (20,7%) i bliskością kulturową pomiędzy migrantami a wrocławianami (20,2%).

Tabela 24. Powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Podaj powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu	Ogółem	
	n	%
Oferta pracy przygotowana jeszcze przed moim przyjazdem	73	20,7
Przekonanie, że we Wrocławiu znajdę pracę	59	16,8
Bliskość kulturowa	71	20,2
Polityka miasta otwarta na uchodźców	42	11,9
Poczucie bezpieczeństwa	125	35,5
Dobra edukacja	48	13,6
Dobra jakość życia	87	24,7
Atrakcyjne historycznie miasto	136	38,6
Łatwość znalezienia pracy	32	9,1
Otwartość wrocławian na obcokrajowców	76	21,6
Dobra opinia miasta wśród krewnych i znajomych	82	23,3
Posiadanie znajomych i rodziny we Wrocławiu	107	30,4
Obecność społeczności z mojego kraju we Wrocławiu	63	17,9
Brak konkretnych powodów	17	4,8
Ucieczka przed wojną lub niebezpieczną sytuacją w moim kraju	134	38,1
Inny powód	25	7,1

Doświadczanie miejskiej codzienności pozwala na ocenę jakości życia, wskazanie przesłanek poczucia, że we Wrocławiu „dobrze się mieszka” [tab. 25]. Planujący pozostać we Wrocławiu przez dłuższy czas najczęściej deklarują, że znaczenie ma dla nich dobra komunikacja miejska (26,4%), dostęp do zieleni (26,1%) i bezpieczeństwo w miejscach publicznych (25,3%). W dalszej kolejności o jakości życia w mieście stanowią przyjaźni i otwarci ludzie oraz estetyka i jakość przestrzeni miejskiej (po 17,6%), a następnie – dostęp do oferty kulturalnej (17%), możliwość rozwoju osobistego i zawodowego (15,6%), liczna diaspora z kraju pochodzenia (14,5%) oraz dostępność miejsc pracy (13,6%).

Tabela 25. Pozytywne aspekty zamieszkiwania we Wrocławiu – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Co w największym stopniu powoduje, że Tobie (i Twojej rodzinie) dobrze się mieszka we Wrocławiu? [max 3 odp.] n=352	Ogółem	
	n	%
Dostęp do żłobków i przedszkoli	27	7,7
Dostęp do oferty kulturalnej	60	17
Dostęp do mieszkań	31	8,8
Dostęp do zieleni (parki)	92	26,1
Dobra jakość wody w kranie	24	6,8
Bezpieczeństwo w miejscach publicznych	89	25,3
Bliskość rzek i bulwarów	39	11,1
Dostęp do lekarzy i lekarstw	20	5,7
Place zabaw i dobrze urządzone podwórka	32	9,1
Dostęp do ścieżek rowerowych	36	10,2
Ofiarność i okazana mi pomoc mieszkańców Wrocławia	29	8,2
Dobra komunikacja miejska	93	26,4
Oferta usług społecznych (m.in. programy dla rodzin, seniorów itd.)	16	4,5
Dostępność miejsc pracy	48	13,6
Możliwość rozwoju osobistego i zawodowego	55	15,6
Poziom partycypacji społecznej (możliwość współuczestnictwa w życiu miasta i mieszkańców)	17	4,8
Estetyka i jakość przestrzeni miejskiej (placów, ulic, alei itd.)	62	17,6
Przyjaźni i otwarci ludzie	62	17,6
Liczna diaspora z mojego kraju pochodzenia	51	14,5
Nie wiem. Trudno powiedzieć	24	6,8
Zasadniczo nie mieszka mi się dobrze we Wrocławiu	5	1,4
Coś innego	6	1,7

Wrocław widziany perspektywicznie [tab. 26] to przede wszystkim „ekomiasto” wybrane przez 37,2% badanych, a scharakteryzowane przez urzędników miejskich jako: „Zatopione w zieleni klimatyczne osiedla, gdzie wszystkie potrzeby mieszkańców są możliwe do zaspokojenia w odległości 15-minutowego spaceru od domu. Miasto ograniczające zanieczyszczenia światłem i hałasem, żyjące w zgodzie z naturą, uczestniczące w obiegu

zamkniętym, w którym ilość odpadów jest zminimalizowana poprzez ich wielokrotne wykorzystanie i pomysłowy recykling. Miasto preferujące rozwiązania ekologiczne, obfitujące w farmy miejskie i ogrody wertykalne, ceniące *slow life*. Jesteśmy europejskim liderem w opracowywaniu i wdrażaniu rozwiązań z dziedziny technologii żywności i biotechnologii oraz miastem bezpiecznym żywnościowo, korzystającym w pełni i świadomie z lokalnej (dolnośląskiej), zrównoważonej produkcji rolniczej w ramach krótkich łańcuchów dostaw”⁴.

Tabela 26. Wizje rozwoju miasta – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Jaką wizję miasta winny kierować się władze podejmując decyzje o kluczowym znaczeniu dla miasta? Jakim miastem powinien być Wrocław w 2050 roku?	Ogółem	
	n	%
Ekomiasto	115	37,2
Thinking city	63	20,4
Technopolis	42	13,6
Wielokulturowa metropolia	70	22,7
Miasto stylowe	19	6,1
Ogółem	309	100

Bez względu na preferowaną wizję przyszłości Wrocławia badani dostrzegają zagrożenia, które mogą stanąć na drodze jego rozwoju [tab. 27]. Do katalogu najczęściej wskazywanych należą: wojna (38,9%), zanieczyszczenie środowiska naturalnego i opuszczenie przez Polskę Unii Europejskiej (w obu przypadkach wskazane przez 30%). Są to zatem zagrożenia antycypowane z uwagi na aktualnie doświadczane i dyskutowane problemy, głównie o charakterze egzogennym, ale mające wpływ na sytuację w wymiarze lokalnym. Odnotowania wymaga również pogorszenie sytuacji gospodarczej miasta (23%) oraz bezrobocie (15%).

⁴ Cytat pochodzi z ankiet do badań przeprowadzonych w 2021 roku dla potrzeb Strategii 2050, opracowanych przez Urząd Miasta Wrocławia (Departament Spraw Społecznych i Biuro Strategii Miasta).

Tabela 27. Zagrożenia dla rozwoju Wrocławia w przyszłości – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Jakie potencjalne lub realne zagrożenia mogą stanowić barierę rozwoju Wrocławia w przyszłości? (n=352)	Ogółem	
	n	%
Niska stopa dzietności, emigracja młodych i w konsekwencji stopniowe wyludnianie się Wrocławia	22	6,3
Opuszczenie przez Polskę Unii Europejskiej	111	31,5
Spadek atrakcyjności Wrocławia dla inwestorów zagranicznych	30	8,5
Pogorszenie sytuacji gospodarczej miasta	80	22,7
Bezrobocie	54	15,3
Wojna	137	38,9
Znaczne zanieczyszczenie środowiska naturalnego – katastrofa ekologiczna	113	32,1
Brak zarządzania migracjami i polityki migracyjnej	40	11,4
Złe rządzenie na poziomie lokalnym – we Wrocławiu	41	11,6
Złe rządzenie na poziomie centralnym – w Polsce	28	8
Ograniczenie władzy samorządu lokalnego – centralizacja władzy	23	6,5
Podziały i konflikty społeczne	37	10,5
Powtarzające się epidemie	25	7,1
Kłęski żywiołowe (susze, powodzie, niedostatki wody)	10	2,8
Ograniczenie/brak dostaw energii	9	2,6
Ograniczenie/brak dostaw żywności	2	0,6
Trudno powiedzieć	38	10,8
Inne	3	0,9

Obywatelstwo miejskie – potrzeby i oczekiwania

Decyzja migrantów o pozostaniu w mieście na dłużej jest uzasadnieniem dla artykułowania rodzących się potrzeb i formułowania na ich podstawie oczekiwań wobec miejskiej wspólnoty – zarówno władz miasta, jak i samych mieszkańców. Dotyczą one jakości życia w mieście, a uwzględniają zarówno kwestie bezpośrednio powiązane z sytuacją osób migrujących do Wrocławia, jak i myślenia o Wrocławiu jako mieście dobrym do życia dla wszystkich, gwarantującym określoną jakość. Dla badanych najważniejsza jest [tab. 28] polityka na rzecz integracji uchodźców i migrantów (27,6%), zwiększanie dostępności mieszkań na wynajem oferowanych przez gminę i firmy prywatne (24,7%), polityka społeczna i sprawy socjalne mieszkańców (25,3%) – co można wiązać z oczekiwaniem wsparcia zbiorowości migranckich, bardziej płynnego i wspierającego włączania ich do miejskiej wspólnoty oraz odnowienie zdegradowanych obszarów miasta (25,6%), zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej Wrocławia (22,2%) i zapobieganie negatywnym zmianom

klimatycznym (22,7%) – co z kolei wpisać można w priorytety związane z jakością życia, uwzględniające wszystkich mieszkańców miasta.

Tabela 28. Priorytety działań władz miasta w ciągu najbliższych 20 lat – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Jakie Twoim zdaniem powinny być priorytety działań władz w ciągu najbliższych 20 lat?[max 3 odpowiedzi], n=352	Ogółem	
	n	%
Polityka społeczna i sprawy socjalne mieszkańców	89	25,3
Zapobieganie negatywnym zmianom klimatycznym	80	22,7
Rozwój dostępu do terenów zielonych	40	11,4
Podniesienie jakości kształcenia	51	14,5
Zwiększanie udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji o tym, co się dzieje w mieście	46	13,1
Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej Wrocławia	78	22,2
Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości	64	18,2
Odnowienie zdegradowanych obszarów Miasta	90	25,6
Organizacja prestiżowych imprez sportowych i kulturalnych	16	4,5
Zwiększanie dostępności mieszkań na wynajem oferowanych przez gminę i firmy prywatne	87	24,7
Rozwijanie transportu publicznego	48	13,6
Transformacja cyfrowa i zwiększanie dostępności e-usług	45	12,8
Polityka na rzecz integracji uchodźców i migrantów	97	27,6
Inne	12	3,4
Nie wiem	8	2,3

Wsparcie zbiorowości migranckich w procesie ich zakorzeniania się w mieście, a zarazem zwiększające szanse na podejmowanie działań na rzecz lokalnej wspólnoty, oczekiwane jest jednak przede wszystkim w zakresie dostępu do edukacji (migranci wykazują się w tym przypadku jednomyślnością – 95,7%), który jest szczególnie istotny w procesie wzajemnego poznawania się i współdziałania, oraz (choć w mniejszym stopniu – 70%), zabezpieczenia dostępności mieszkań na wynajem oferowanych przez gminę, co może sprzyjać poczuciu bezpieczeństwa i stabilizacji [tab. 29].

Tabela 29. Oczekiwania względem władz miasta

Czy oczekujesz:		Ogółem	
		n	%
Udziału w podejmowaniu decyzji o mieście (konsultacje, Wrocławski Budżet Obywatelski)	nie	47	15,4
	ani nie, ani tak	90	29,5
	tak	168	55,1
Przygotowania specjalnej oferty dla migrantów (kultura, kino, sport)	nie	56	18,4
	ani nie, ani tak	91	29,8
	tak	158	51,8
Dostępu do polskiej edukacji	nie	4	1,3
	ani nie, ani tak	9	3
	tak	292	95,7
Zabezpieczenia dostępności mieszkań na wynajem oferowanych przez gminę	nie	26	8,5
	ani nie, ani tak	66	21,6
	tak	213	69,8

Mając na uwadze deklaracje o pozostaniu na dłużej we Wrocławiu i przywołaną potrzebę zabezpieczenia dostępności mieszkań istotne są skonkretyzowane oczekiwania w tym zakresie formułowane pod adresem samorządu [tab. 29]. Pozostający, jeśli już oczekują wsparcia, to przede wszystkim poprzez budowę mieszkań socjalnych (24,4%) i odnawianie miejskich kamienic (23,6%). Rzadziej uważają za istotne wsparcie w postaci inwestycji spółdzielni mieszkaniowych (16,5%), budowę mieszkań komunalnych (10,2%), a najrzadziej – projekty realizowane przez TBS (9,7%). Piąta część badanych nie ma wymagań w tym zakresie wobec samorządu – zakomunikowała, że to rynek powinien decydować (19,3%)

Tabela 30. Oczekiwania w zakresie wsparcia budownictwa mieszkaniowego przez samorząd Wrocławia – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Jakie, twoim zdaniem, formy budownictwa mieszkaniowego powinien wspierać samorząd Wrocławia w pierwszej kolejności? [max 2 odp.], n=352	Ogółem	
	n	%
Inwestycje spółdzielni mieszkaniowych, zwłaszcza nowo zakładanych	58	16,5
Projekty realizowane przez Towarzystwa Budownictwa Społecznego	34	9,7
Budowę mieszkań komunalnych	36	10,2
Budowę mieszkań socjalnych	86	24,4
Odnowienie miejskich kamienic	83	23,6
Żadne z powyższych, to rynek powinien decydować	68	19,3
Trudno powiedzieć	76	21,6

Oczekiwania wiążą się również z transportem. W związku z realizacją potrzeb z tego zakresu [tab. 31] szczególnie ważna jest dla pozostających możliwość elastycznego korzystania z różnych środków transportu z wygodnymi przesiadkami (36,6%), ale też pewna niezależność

od transportu miejskiego – możliwość chodzenia pieszo lub przemieszczania się rowerem (25,6%). Znaczenie ma również wygodne poruszanie się po mieście głównie tramwajami/autobusami – ekologicznymi i bez barier w dostępności (21,3%) oraz możliwość dojechania w każde miejsce rowerem po bezpiecznych i zielonych trasach rowerowych (19,9%). Mniejsze znaczenie ma przemieszczanie się własnym autem bez korków i problemów z parkowaniem oraz (w przyszłości) koleją lub tramwajem. Niski poziom wskazań dla korzystania z własnego samochodu koresponduje z poparciem większości badanych (nieco ponad 60%) dla działań mających na celu dalsze ograniczanie ruchu samochodowego w ścisłym centrum [tab. 32].

Tabela 31. Oczekiwania w zakresie transportu miejskiego– deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Jak widzisz bezpieczne i wygodne przemieszczanie się po mieście? [max 2 odpowiedzi], n=352	Ogółem	
	n	%
Chciałabym mieć wszędzie blisko, żeby chodzić pieszo lub podjechać rowerem	90	25,6
Chciałabym móc wszędzie dojechać rowerem po bezpiecznych i zielonych trasach rowerowych	70	19,9
Najważniejsza jest dla mnie możliwość elastycznego korzystania z różnych środków transportu z wygodnymi przesiadkami	129	36,6
Chciałabym wygodnie poruszać się po mieście głównie tramwajami/autobusami – ekologicznymi i bez barier w dostępności	75	21,3
Chciałabym jeździć tylko własnym autem bez korków i problemów z parkowaniem	47	13,4
W przyszłości tylko na szynach – koleją lub tramwajem. To dla mnie najbezpieczniejszy, niezawodny i szybki sposób poruszania się po mieście	15	4,3
Wszystko mi jedno, czym będę się przemieszczać – byle było szybko, wygodnie i bezpiecznie	81	23

Tabela 32. Ocena planów w zakresie dalszego ograniczania ruchu samochodowego w ścisłym centrum – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Czy jesteś za tym, by we Wrocławiu kontynuować zdecydowane działania w celu dalszego ograniczania ruchu samochodowego w ścisłym centrum, nawet jeśli oznacza to zamknięcie jednego z mostów dla ruchu samochodowego i udostępnienie go wyłącznie pieszym	Ogółem	
	n	%
Zdecydowanie tak	77	24,7
Raczej tak	117	37,5
Raczej nie	52	16,7
Zdecydowanie nie	19	6,1
Trudno powiedzieć	47	15,1
Ogółem	312	100

Miasto to zarówno władze, jak i jego mieszkańcy. Dlatego oprócz oczekiwań kierowanych w stronę władz municypalnych i miejskich instytucji, ważne są również te formułowane pod adresem lokalnej społeczności.

Pozostający oczekują przede wszystkim [tab. 33]: traktowania migrantów jak zwykłych mieszkańców miasta (89,9%), szacunku i otwartości względem nich (88,3%), a także akceptacji w roli sąsiadów (79,2%). Zatem tego, co jest ważne z uwagi na codzienne, oparte na relacjach społecznych pomiędzy „swoimi” – mieszkańcami miasta (bez względu na różnice etniczne), budowanie lokalnej wspólnoty. W tym kontekście ważne jest dla nich również uznanie migrantów za wrocławian (71,4%) i zrozumienie ich odmienności kulturowej (71,4%). Do tego zestawu oczekiwań dołączyć można (choć badani wspominają o tym rzadziej) akceptację migrantów w roli przełożonych (51,3%), która zaświadcza o uznaniu niepisanych praw przynależnych również migrantom i myśleniu o wspólnocie niezależnie od różnicy etnicznej/obywatelstwa. Najrzadziej badani wskazują na traktowanie ich na specjalnych prawach, zwłaszcza większej wyrozumiałości i większego wsparcia (42,5%) oraz umieszczania wielojęzycznych napisów w miejscach użyteczności publicznej (41,6%) – zatem traktowania ich w sposób szczególny, niejako wyodrębniając z lokalnej społeczności.

Tabela 33. Oczekiwania względem wrocławian – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Czego szczególnie oczekujesz od urodzonych tu mieszkańców Wrocławia (n=352)?		Ogółem	
		n	%
Otwartości wobec migrantów	nie	9	2,9
	ani nie, ani tak	38	12,3
	tak	261	84,7
Traktowania migrantów jak zwykłych mieszkańców miasta	nie	6	1,9
	ani nie, ani tak	25	8,1
	tak	277	89,9
Szacunku wobec migrantów	nie	1	0,3
	ani nie, ani tak	35	11,4
	tak	272	88,3
Uznania migrantów za wrocławian	nie	18	5,8
	ani nie, ani tak	70	22,7
	tak	220	71,4
Akceptacji migrantów w roli przełożonych	nie	57	18,5
	ani nie, ani tak	93	30,2
	tak	158	51,3
Wielojęzycznych napisów w miejscach użyteczności publicznej	nie	109	35,4
	ani nie, ani tak	71	23,1
	tak	128	41,6
Akceptacji migrantów w roli sąsiadów	nie	15	4,9
	ani nie, ani tak	49	15,9
	tak	244	79,2
Zrozumienia odmienności kulturowej migrantów	nie	14	4,5
	ani nie, ani tak	74	24
	tak	220	71,4
Traktowania migrantów na specjalnych prawach (większa wyrozumiałość, większe wsparcie)	nie	69	22,4
	ani nie, ani tak	108	35,1
	tak	131	42,5

Obywatelstwo miejskie – gotowość do aktywności

Mając na uwadze kwestię zaangażowania nowych mieszkańców w życie miasta i znaczenie tego zaangażowania dla rozwoju lokalnej wspólnoty należy podkreślić, że deklarujący pozostanie we Wrocławiu migranci z Ukrainy i Białorusi są gotowi [tab. 34] przede wszystkim do większego zaangażowania się w działania na rzecz dobra publicznego z innymi współmieszkańcami (85,9%), poddania się większym rygorom i ograniczeniom w celu poprawy stanu środowiska naturalnego w mieście (83,1%), przestrzegania zasad poprawiających jakość współżycia sąsiedzkiego, np. zachowanie ciszy, ograniczenia w wynajmie (81,3%), udziału w akcjach charytatywnych na rzecz mieszkańców osiedli (80%) i poddaniu się większym rygorom i ograniczeniom w korzystaniu z samochodów jako środka poruszania się po mieście

(75,9%) – są to zatem działania z kategorii „prospołecznych” (skoncentrowane na współmieszkańcach, zarówno jako adresatach, jak i odbiorcach lokalnych działań) i „proekologicznych”.

Badani w mniejszym stopniu deklarują chęć ponoszenia kosztów pieniężnych: finansowania drobnych wydatków na rzecz jakości życia w najbliższym sąsiedztwie domu (61,3%), a w najmniejszym – zgody na zwiększenie wysokości funduszu remontowego (36,6%) i płacenie większych podatków lokalnych (29,7%).

Tabela 34. Deklarowana gotowość do podjęcia działań na rzecz Wrocławia – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Jakie osobiste działania jesteś gotów/gotowa podjąć lub jakie ograniczenia znieść na rzecz Wrocławia, gdyby wymagała tego sytuacja? (n=352)	Ogółem	
	n	%
Płacić większe podatki lokalne	95	29,7
Bardziej zaangażować się w działania na rzecz dobra publicznego z innymi współmieszkańcami	275	85,9
Poddać się większym rygorom i ograniczeniom w korzystaniu z samochodów dla poruszania się po mieście	243	75,9
Poddać się większym rygorom i ograniczeniom w celu poprawy stanu środowiska naturalnego w mieście	266	83,1
Przestrzegać zasad poprawiających jakość współżycia sąsiedzkiego (np. zachowanie ciszy, ograniczenia w wynajmie)	260	81,3
Brać udział w akcjach charytatywnych na rzecz mieszkańców osiedli	256	80
Zwiększyć wysokość funduszu remontowego	117	36,6
Finansować drobne wydatki na rzecz jakości życia w najbliższym sąsiedztwie domu	196	61,3
Żadne z podanych	17	5,3

Działania z kategorii „prospołecznych” uwzględniają zarówno inicjowanie lokalnych aktywności, wymagające większego zaangażowania, jak i uczestnictwo w tych proponowanych przez współmieszkańców [tab. 35]. Ogólnie największą skłonność ujawniają do dbania o porządek na klatce schodowej wspólnie z sąsiadami (98,7%), w następnej kolejności: dbania o najbliższy teren wokół miejsca zamieszkania – o zieleni/plac zabaw/ławki (86,4%), uczestnictwa w akcjach osiedlowych – festynach/zbiórkach/zabawach/piknikach (77,7%) i drobnych wspólnych przedsięwzięciach (77,4%) oraz w imprezach kulturalnych organizowanych przez społeczność migrantów i dla niej samej (72,4%). Deklarują również głosowanie we Wrocławskim Budżecie Obywatelskim (63,5%).

Niższy wskaźnik deklarowanej skłonności do działań na rzecz wspólnoty lokalnej jest odnotowywany w przypadku konieczności inicjowania wydarzeń dla współmieszkańców, co w większości przypadków wymaga większego wysiłku i zaangażowania różnych zasobów: współorganizowania akcji osiedlowych – festynów/zbiórek/zabaw/pikników (67,4%), podejmowania drobnych wspólnych przedsięwzięć przy nieznacznej pomocy miasta (55,1%) i inicjowania przedsięwzięć zgłaszanych do Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego (47,5%).

Tabela 35. Deklarowana skłonność do działań na rzecz lokalnej wspólnoty – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Czy jako mieszkaniec Wrocławia jesteś skłonny(a):		Ogółem	
		n	%
Dbać o porządek na klatce schodowej wspólnie z sąsiadami	nie	1	0,3
	ani nie, ani tak	3	1
	tak	297	98,7
Dbać o najbliższy teren wokół miejsca zamieszkania (o zieleń/plac zabaw/ławki)	nie	17	5,6
	ani nie, ani tak	24	8
	tak	260	86,4
Współorganizować akcje osiedlowe (festyny/zbiórki/zabawy/pikniki)	nie	43	14,3
	ani nie, ani tak	55	18,3
	tak	203	67,4
Uczestniczyć w akcjach osiedlowych (festyny/zbiórki/zabawy/pikniki)	nie	28	9,3
	ani nie, ani tak	39	13
	tak	234	77,7
Inicjować przedsięwzięcia zgłaszane do Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego	nie	72	23,9
	ani nie, ani tak	86	28,6
	tak	143	47,5
Głosować we Wrocławskim Budżecie Obywatelskim	nie	41	13,6
	ani nie, ani tak	69	22,9
	tak	191	63,5
Inicjować drobne wspólne przedsięwzięcia przy nieznacznej pomocy miasta	nie	58	19,3
	ani nie, ani tak	77	25,6
	tak	166	55,1
Uczestniczyć w drobnych wspólnych przedsięwzięciach	nie	30	10
	ani nie, ani tak	38	12,6
	tak	233	77,4
Uczestniczyć w organizowanych przez społeczność migrantów i dla niej imprezach kulturalnych (dyskoteki, seanse filmowe, przedstawienia teatralne, koncerty)	nie	42	14
	ani nie, ani tak	41	13,6
	tak	218	72,4

IV.3. Ukraińcy i Białorusini – podobieństwa i różnice (moduł II)

Charakterystyka społeczno-demograficzna migrantów z Ukrainy i Białorusi

Porównując migrantów z Ukrainy i Białorusi planujących pozostać we Wrocławiu na dłużej niż rok należy wykazać przewagę kobiet w obu zbiorowościach (81% i 65%), ale jednocześnie podkreślić, że udział mężczyzn wśród respondentów z Białorusi był dwukrotnie wyższy (35% względem 18%) [tab. 36]. Odmienności ujawniają się również w odniesieniu do wieku [tab. 37] – 93% badanych migrantów z Białorusi to osoby w wieku 25–54 lata, podczas gdy wśród przybyłych z Ukrainy to 78,6% – różnica wynika z udziału w próbie osób starszych, począwszy od 55 roku życia (13,5% względem 2,9% wśród przybyłych z Białorusi). Zróżnicowanie zbiorowości odnotowano także w przypadku wykształcenia [tab. 38] – choć w obu zbiorowościach przeważają osoby z wykształceniem wyższym, to ich udział w próbie migrantów z Ukrainy jest mniejszy (68,9% wobec 92,6%) – w tej zbiorowości liczniej obecne są bowiem osoby z wykształceniem zawodowym i średnim (łącznie 30% względem 5,7% wśród migrantów z Białorusi).

Tabela 36. Płeć – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Płeć n=352	UKRAINA		BIAŁORUŚ		Ogółem
	n	%	n	%	%
Kobieta	144	81,4	113	64,6	73
Mężczyzna	32	18,1	62	35,4	26,7
Inna	1	0,6	0	0	0,3
Ogółem	177	100	175	100	100

Tabela 37. Wiek – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Wiek n=352	UKRAINA		BIAŁORUŚ		Ogółem
	n	%	n	%	%
18–24 lata	14	7,9	7	4	6
25–34 lata	48	27,1	73	41,7	34,4
35–44 lata	67	37,9	64	36,6	37,2
45–54 lata	24	13,6	26	14,9	14,2
55–64 lata	9	5,1	4	2,3	3,7
65–70 lat	10	5,6	1	0,6	3,1
powyżej 70 lat	5	2,8	0	0	1,4
Ogółem	177	100	175	100	100

Tabela 38. Wykształcenie – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Wykształcenie n=352	UKRAINA		BIAŁORUŚ		Ogółem
	n	%	n	%	%
Podstawowe lub gimnazjalne	2	1,1	3	1,7	1,4
Zawodowe	22	12,4	0	0	6,3
Średnie	31	17,5	10	5,7	11,6
Wyższe	122	68,9	162	92,6	80,7
Ogółem	177	100	175	100	100

Badane zbiorowości różnią się również czasem pobytu we Wrocławiu oraz sytuacją mieszkaniową. Migranci z Ukrainy to głównie osoby mieszkające we Wrocławiu maksymalnie rok (70%), a wśród migrantów z Białorusi przeważają ci, którzy mieszkają od roku do 3 lat (75%) [tab. 39]. Choć większość zamieszkuje samodzielne lokum, to wśród nowych mieszkańców z Ukrainy sytuacja mieszkaniowa jest bardziej zróżnicowana – nieco ponad 30% współdzieli mieszkanie lub pokój/pomieszczenie [tab. 40]. Z tego wynikają różnice w ocenie warunków zamieszkania [tab. 41] – mieszkańcy z Białorusi najczęściej określają je jako zdecydowanie zadowalające (66%), podczas gdy wśród przybyłych z Ukrainy przeważają oceny umiarkowane.

Tabela 39. Czas zamieszkania we Wrocławiu – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Jak długo mieszkasz we Wrocławiu? * n=352	UKRAINA		BIAŁORUŚ		Ogółem
	n	%	n	%	%
Krócej niż 6 miesięcy	36	20,3	4	2,3	11,4
Krócej niż 1 rok	89	50,3	18	10,3	30,4
1–3 lata	22	12,4	131	74,9	43,5
Dłużej niż 3 lata	30	16,9	22	12,6	14,8
Ogółem	177	100	175	100	100

Tabela 40. Warunki zamieszkania we Wrocławiu – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Opisz warunki, w jakich obecnie mieszkasz sam lub z rodziną. Jest to: * n= 351	UKRAINA		BIAŁORUŚ		Ogółem
	n	%	n	%	%
Samodzielne mieszkanie	109	61,9	161	92	76,9
Samodzielne 1–2 pokoje w mieszkaniu dzielonym z innymi osobami spoza rodziny	31	17,6	10	5,7	11,7
Dzielony z innymi pokój/pomieszczenie	26	14,8	2	1,1	8
Inna sytuacja	10	5,7	2	1,1	3,4
Ogółem	176	100	175	100	100

Tabela 41. Ocena warunków zamieszkania we Wrocławiu – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Czy obecne warunki zamieszkania są dla Ciebie (i Twojej rodziny): n=352	UKRAINA		BIAŁORUŚ		ogółem
	n	%	n	%	%
Zdecydowanie zadowolające	78	44,1	115	65,7	54,8
Raczej zadowolające	90	50,8	52	29,7	40,3
Raczej niezadowolające	8	4,5	8	4,6	4,5
Zdecydowanie niezadowolające	1	0,6	0	0	0,3
Ogółem	177	100	75	100	100

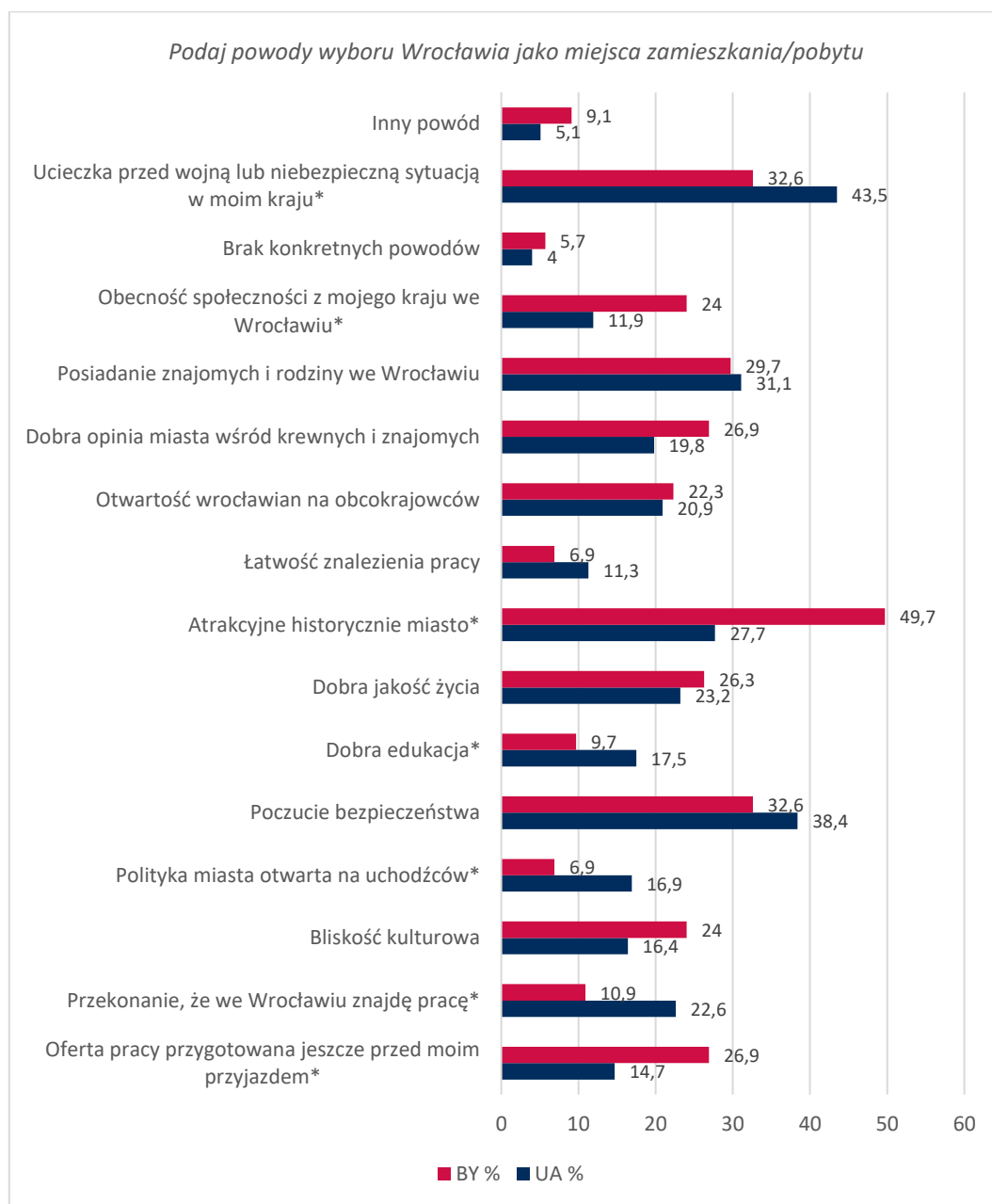
Postrzeganie Wrocławia

Jak już pisano o postrzeganiu miasta w przeszłości można wnioskować z powodów, jakimi kierowali się migranci z Ukrainy i Białorusi wybierając stolicę Dolnego Śląska na miejsce swojego zamieszkania/pobytu [wyk. 1]. Mimo ujawniających się podobieństw pomiędzy przyjeżdżającymi z obu krajów, do których należy posiadanie znajomych i rodziny we Wrocławiu (31,1% i 29,7%), otwartość mieszkańców miasta na obcokrajowców (20,9% i 22,3%), poczucie bezpieczeństwa (38,4% i 32,6%) oraz przeświadczenie o dobrej jakości życia w mieście (23,2% i 26,3%), wskazać należy uwidaczniające się różnice.

Migranci przybywający z Ukrainy częściej niż przybywający z Białorusi deklarowali, że powodem była polityka miasta otwarta na obcokrajowców (16,9% do 6,9%), przekonanie, że we Wrocławiu można znaleźć pracę (22,6% do 10,9%) oraz że w mieście prowadzona jest dobra edukacja (17,5% do 9,7%). Oprócz tych trzech czynników przyciągających ze strony samego Wrocławia częściej zaznaczali też, że uciekli przed wojną/niebezpieczną sytuacją w ich kraju (43,5% do 32,6%).

Migrantów z Białorusi natomiast Wrocław częściej przyciągał swoją historyczną atrakcyjnością (49,7% do 27,7%), ale również tym, że w mieście obecna już była diaspora kraju ich pochodzenia (24% do 11,9%) oraz przygotowana dla nich jeszcze przed przyjazdem oferta pracy (26,9% do 14,7%).

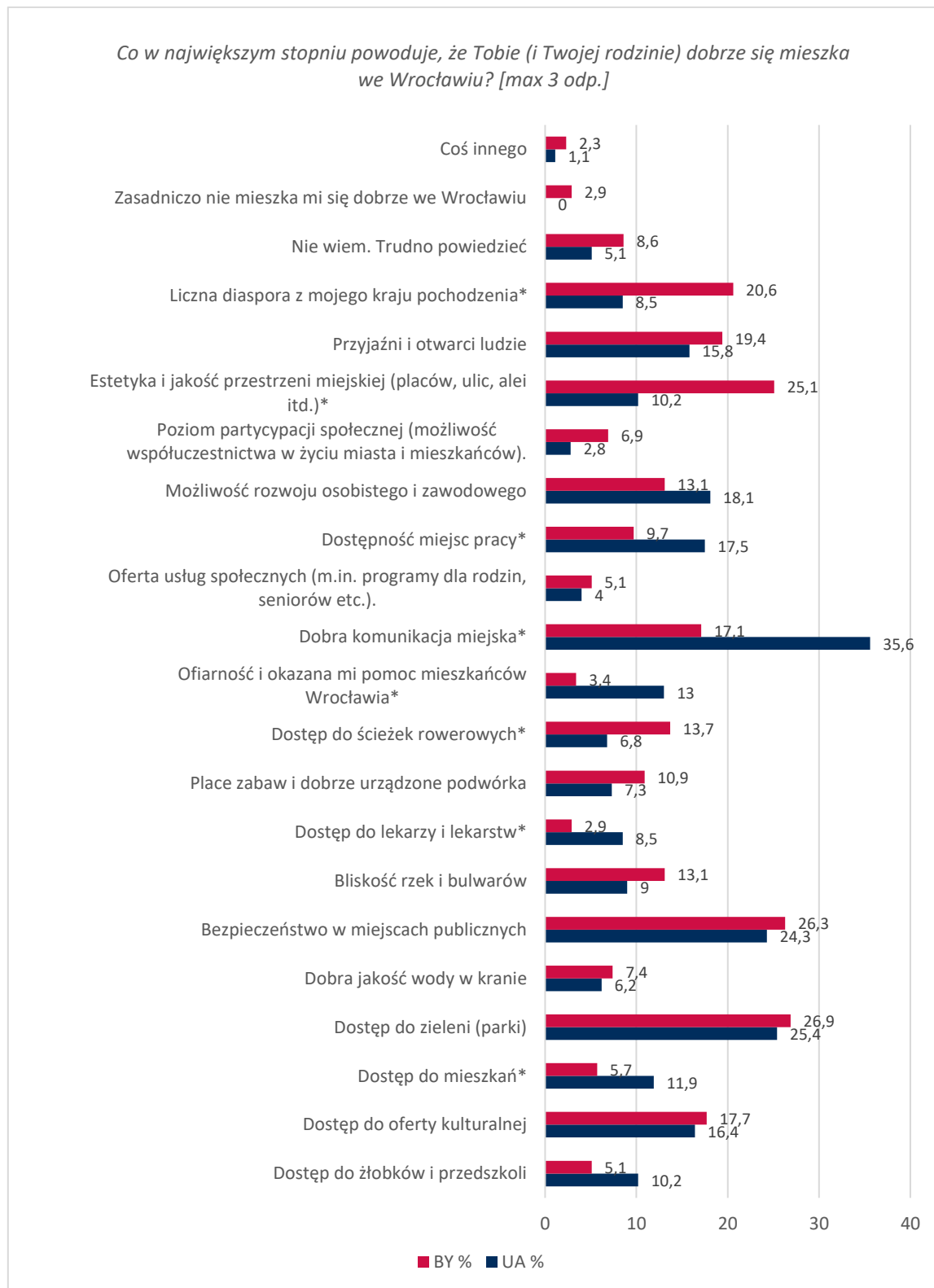
Wykres 1. Powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Doświadczenie miejskiej codzienności również uprawnia do oceny tego, w jaki sposób postrzega się miasto i co subiektywnie pozwala nowym mieszkańcom mówić, że we Wrocławiu „dobrze się mieszka” [wyk. 2]. Migranci z Ukrainy planujący zostać we Wrocławiu częściej wskazują, że tego rodzaju poczucie wiąże się z dobrze ocenianą komunikacją miejską (35,6% do 17,1%), dostępnością miejsc pracy (17,5% do 9,7%), ofiarnością i pomocą okazaną przez wrocławian (13% do 3,4%), dostępem do mieszkań (11,9% do 5,7%) oraz do lekarzy i lekarstw (8,5% do 2,9%). Przybywając z Białorusi natomiast

częściej wskazują na estetykę i jakość przestrzeni miejskiej (25,1% do 10,2%), diasporę kraju pochodzenia (20,6% do 8,5%) i dostęp do ścieżek rowerowych (13,7% do 6,8%).

Wykres 2. Pozytywne aspekty zamieszkiwania we Wrocławiu – migranci z Białorusi i Ukrainy deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Postrzeganie miasta to również myślenie o przyszłości, wizja miasta zgodna z oczekiwaniami mieszkańców [wyk. 3]. Dla obu kategorii migrantów ważne jest, by Wrocław w pierwszej kolejności był miastem ekologicznym (36,6% i 37,8%), ale dalej oczekiwania się różnicują.

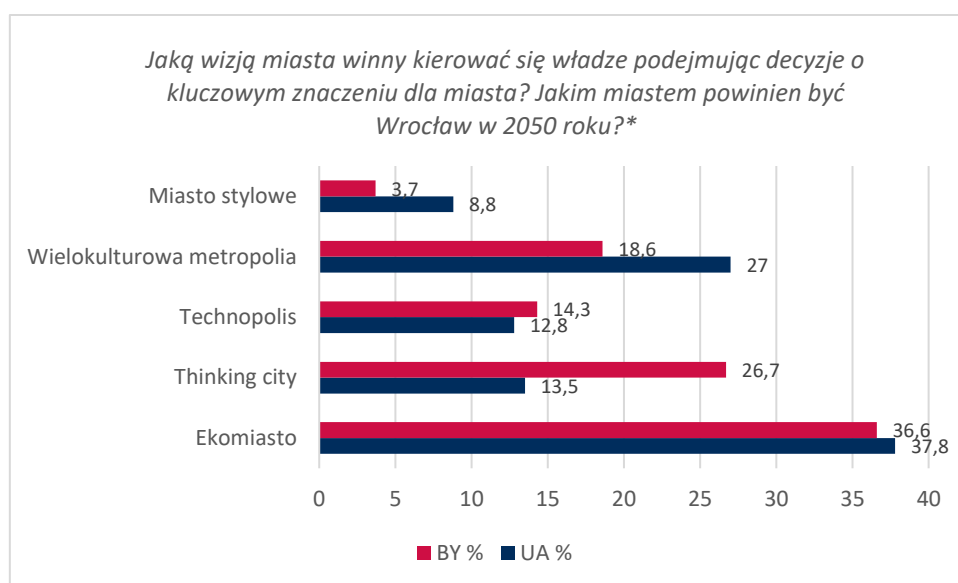
Przybywający z Ukrainy częściej komunikują potrzebę realizowania przez władze miasta wizji „Wielokulturowej metropolii” (27% do 18,6%) opisywanej przez urzędników miejskich jako „Miasto spotkań wielu różnorodnych kultur, świadome własnej wartości, bez kompleksów, pełne wyrozumiałości, tolerancji i współczucia. Regionalny lider o silnej pozycji, prężnie działający w korporacjach samorządowych, europejskich i światowych. Aktywny uczestnik licznych sieci współpracy, umiejętnie łączący własne priorytety z rozwojowymi celami otoczenia (sąsiednich gmin) dla wspólnego budowania pozycji w regionie. Wewnątrz – miasto dobrego sąsiedztwa o szerokim wachlarzu usług społecznych, inicjujące i koordynujące działania międzypokoleniowe i międzykulturowe – ponad podziałami. Miasto otwarte i przyjazne, w którym turyści czują się dobrze, a obcokrajowcy bezpiecznie. Wszyscy integrują się zarówno podczas kameralnych spotkań osiedlowych, jak i dużych imprez sportowych i kulturalnych”⁵.

Natomiast nowi mieszkańcy z Białorusi częściej snują wizję „thinking city” (26,7% do 13,5%), w ramach której Wrocław to „Europejskie centrum kultury i sztuki, szanujące i chroniące swoje dziedzictwo kulturowe. Miasto z prestiżowymi festiwalami, wystawami, przeglądami, szczytującymi się wieloletnią tradycją i niespadającym poziomem zainteresowania. Miasto czerpiące świadomie ze swojej historii i śmiało patrzące w przyszłość, w którym standardem jest angażowanie przedstawicieli kultury i sztuki do interdyscyplinarnych projektów rozwojowych. Miasto, w którym wszystko jest nie tylko piękne, ale też funkcjonalne i przyjazne dla ludzi w każdym wieku, bo za każdym projektem i rozwiązaniem stoi utalentowany projektant. Rozwijają się tu nie tylko kultura i sztuka, ale także nowoczesne, stylowe rzemiosło, cenione za elegancję i jakość”⁶.

⁵ Cytat pochodzi z ankiet do badań przeprowadzonych w 2021 roku dla potrzeb Strategii 2050, opracowanych przez Urząd Miasta Wrocławia (Departament Spraw Społecznych i Biuro Strategii Miasta).

⁶ Ibidem.

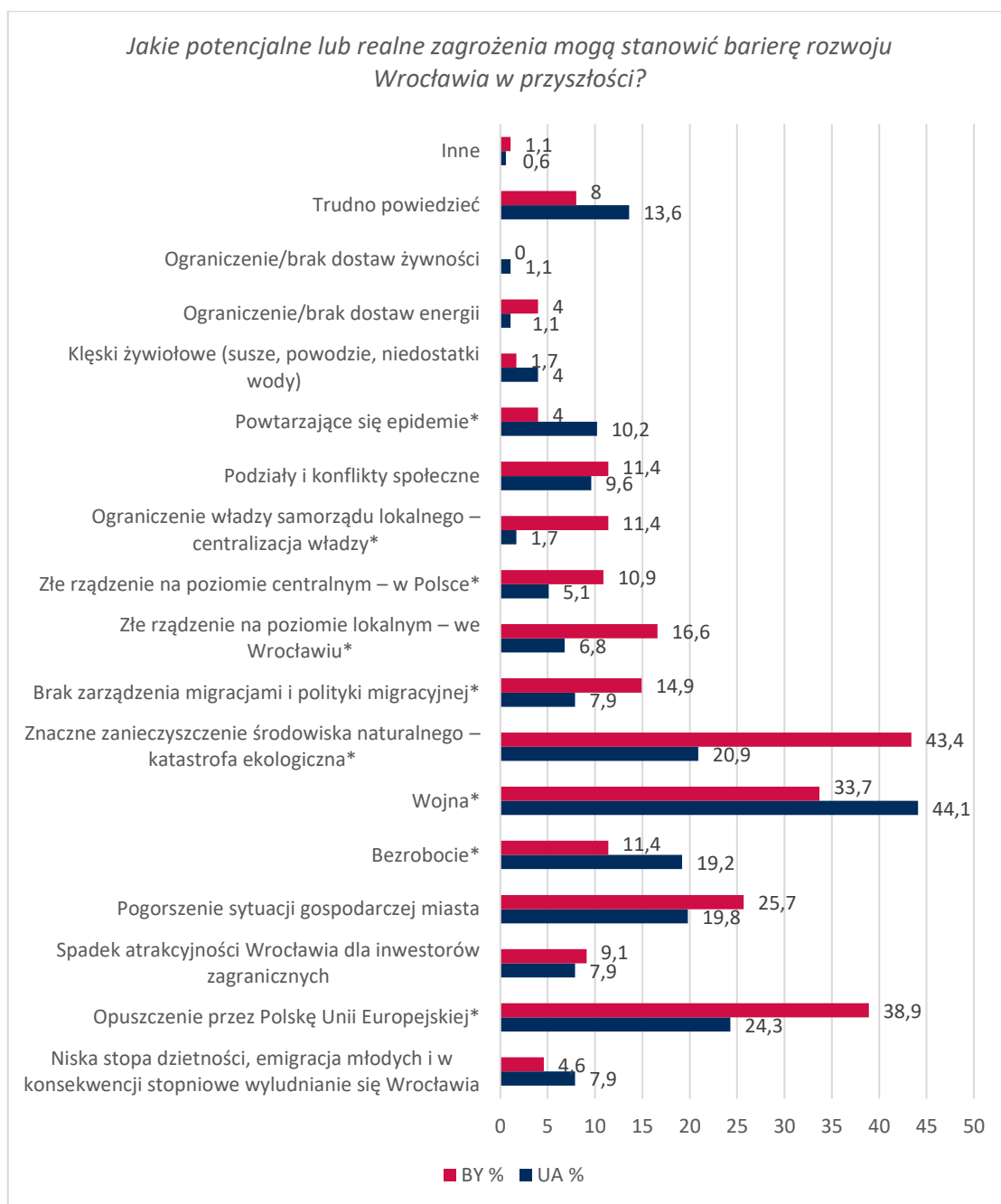
Wykres 3. Wizje rozwoju Wrocławia – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Bez względu na kierunek oczekiwanego rozwoju Wrocławia istotne są postrzegane zagrożenia, które ten rozwój mogą utrudnić/uniemożliwić [wyk. 4].

Przybywający z Ukrainy częściej wskazywali na wojnę (44,1% do 33,7%), bezrobocie (19,2% do 11,4%) i powtarzające się epidemie (10,2% do 4%), podczas gdy nowi mieszkańcy z Białorusi na zanieczyszczenie środowiska naturalnego (43,4% do 20,9%), opuszczenie przez Polskę UE (38,9% do 24,3%), brak zarządzania migracjami i polityki migracyjnej (14,9% do 7,9%), złe rządzenie na poziomie lokalnym – we Wrocławiu (16,6% do 6,8%) oraz na poziomie centralnym – w Polsce (10,9% do 5,1%).

Wykres 4. Zagrożenia dla rozwoju Wrocławia w przyszłości – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

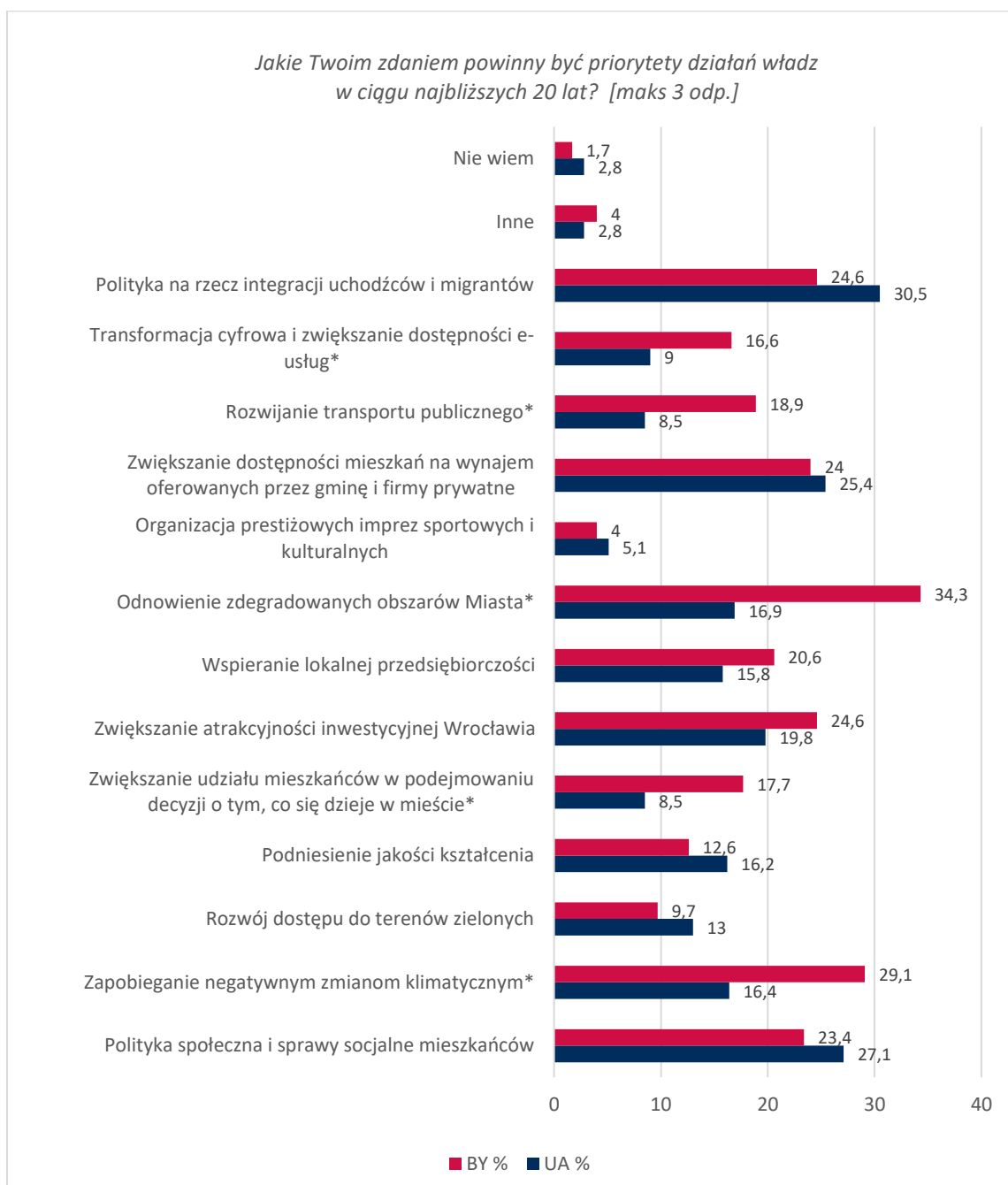

Obywatelstwo miejskie – potrzeby i oczekiwania

Jako nowi mieszkańcy Wrocławia migranci z Ukrainy i Białorusi, chcący na dłużej związać się z miastem, zgłaszają swoje oczekiwania wobec władz miasta i jego mieszkańców. Pozostają one oczywiście w związku z indywidualnymi, szczególnymi potrzebami badanych migrantów (związanymi z procesami uczenia się życia w nowym miejscu i integracją społeczną), ale jednocześnie pozwalają wnioskować o oczekiwaniach w zakresie budowania miasta dobrego do życia dla wszystkich mieszkańców.

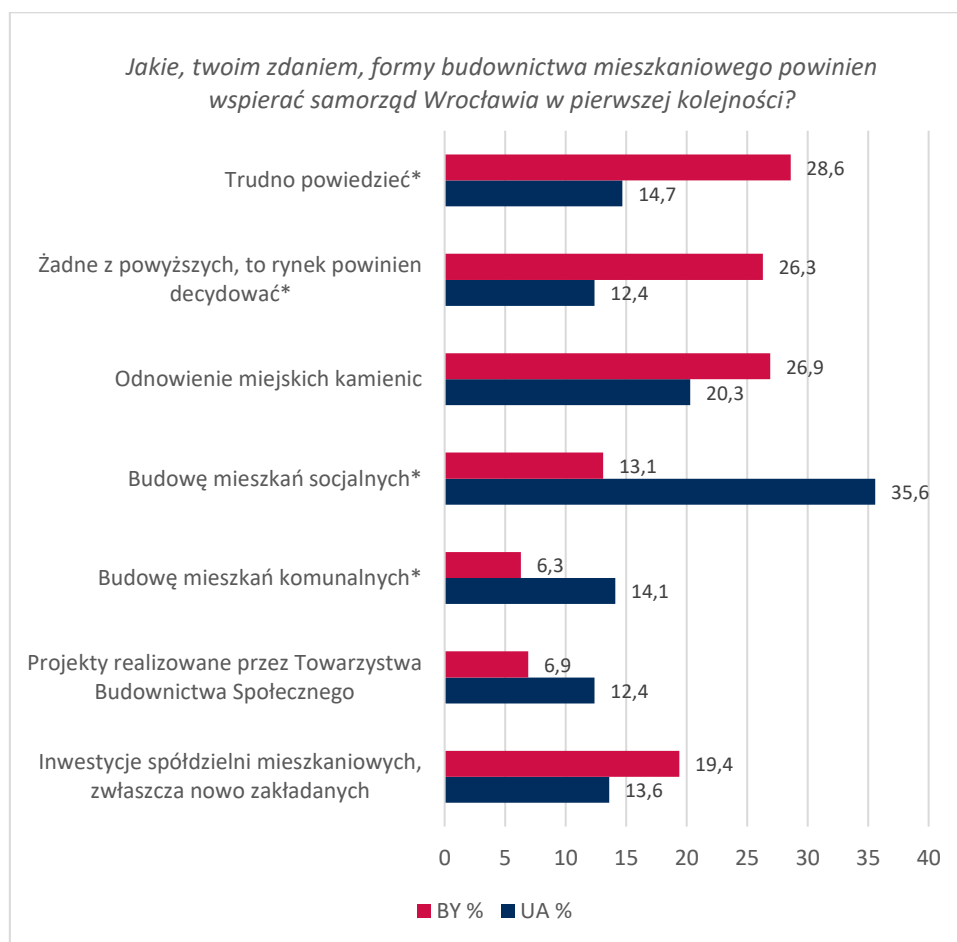
Odpowiedzi badanych odnośnie do priorytetów działań władz miasta [wyk. 5] wskazują, że migranci z Białorusi częściej formułują oczekiwania koncentrujące się na uznaniu konieczności budowania miasta dobrego do życia – częściej wskazują na: odnowienie zdegradowanych obszarów miasta (34,3% do 16,9%), zapobieganie negatywnym zmianom klimatycznym (29,1% do 16,4%), zwiększenie udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji o tym, co dzieje się w mieście (17,7% do 8,5%), rozwijanie transportu publicznego (18,9% do 8,5%) oraz transformację cyfrową (16,6% do 9%). Migranci z Ukrainy częściej artykułują wagę polityki integracji (30,5% do 24,6%).

Wykres 5. Priorytety działań władz miasta w ciągu najbliższych 20 lat – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Również potrzeby mieszkaniowe różnicują nowych mieszkańców z Ukrainy i Białorusi [wyk. 6]. Ci pierwsi częściej komunikują oczekiwanie wsparcia samorządu Wrocławia w postaci budowy mieszkań socjalnych (35,6% do 13,1%) i komunalnych (14,1% wobec 6,3%); ci drudzy częściej uznają, że to rynek powinien decydować (26,3% do 12,4%) lub nie potrafią zająć stanowiska (28,6% do 14,7%).

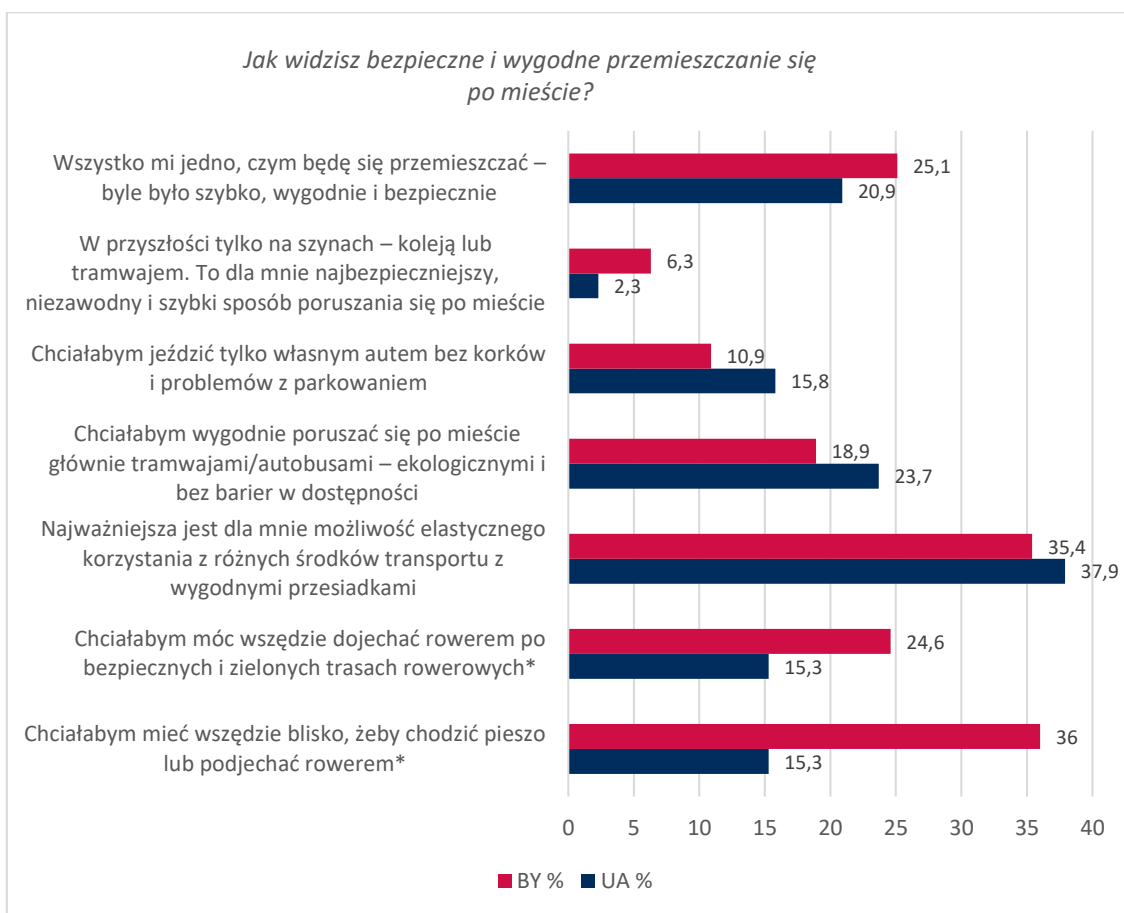
Wykres 6. Oczekiwania w zakresie wsparcia budownictwa mieszkaniowego przez samorząd Wrocławia – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

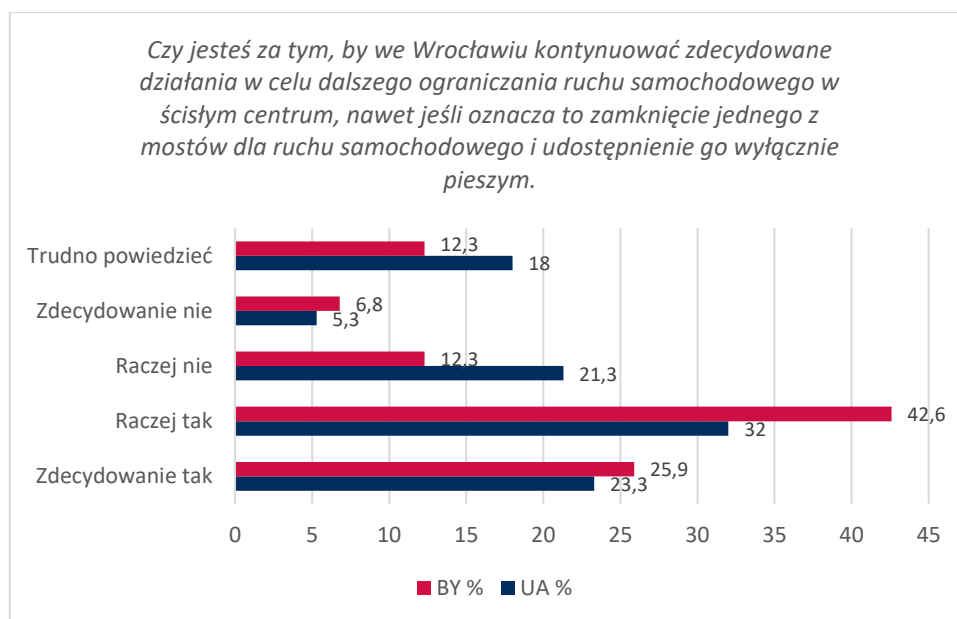
Mieszkanie w mieście i powiązana z nim jakość życia to również ocena transportu i oczekiwania w kwestii przemieszczania się po mieście z uwzględnieniem zarówno wygody, jak i bezpieczeństwa [wyk. 7 i wyk. 8].

Mieszkający wcześniej w Białorusi częściej niż mieszkający wcześniej w Ukrainie swoje przemieszczanie się po mieście wiążą z niezależnością od komunikacji miejskiej – pieszo lub z wykorzystaniem roweru (36% do 15,3%), przy czym ważne jest też, by trasy rowerowe były bezpieczne i zielone (24,6% do 15,3%). Oni też są bardziej otwarci na zdecydowane działania w celu dalszego ograniczania ruchu samochodowego w ścisłym centrum (68,5% do 55,3%).

Wykres 7. Oczekiwania w zakresie transportu miejskiego – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

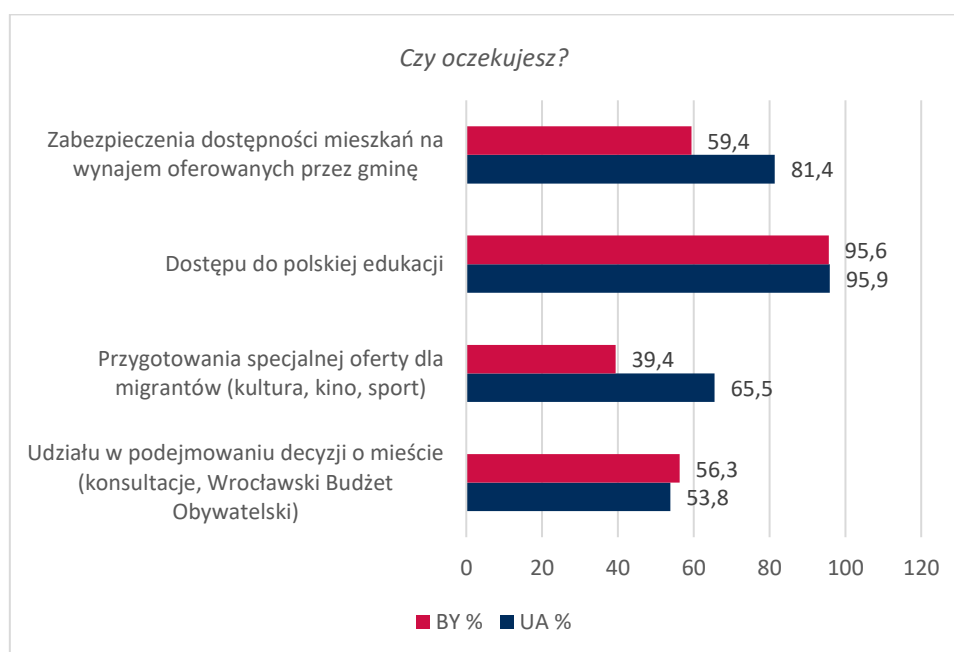

Wykres 8. Ocena planów w zakresie dalszego ograniczania ruchu samochodowego w ścisłym centrum – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Dostęp do polskiej edukacji stanowi dla obu kategorii migrantów priorytet, różnicują się natomiast kolejne oczekiwania [wyk. 9]. Przybywający z Ukrainy, częściej niż ci z Białorusi, komunikują potrzebę zabezpieczenia dostępności mieszkań na wynajem oferowanych przez gminę (81,4% do 59,4%) oraz przygotowanie specjalnej oferty dla migrantów w różnych sferach uczestnictwa w życiu miejskiej wspólnoty (65,5% do 39,4%).

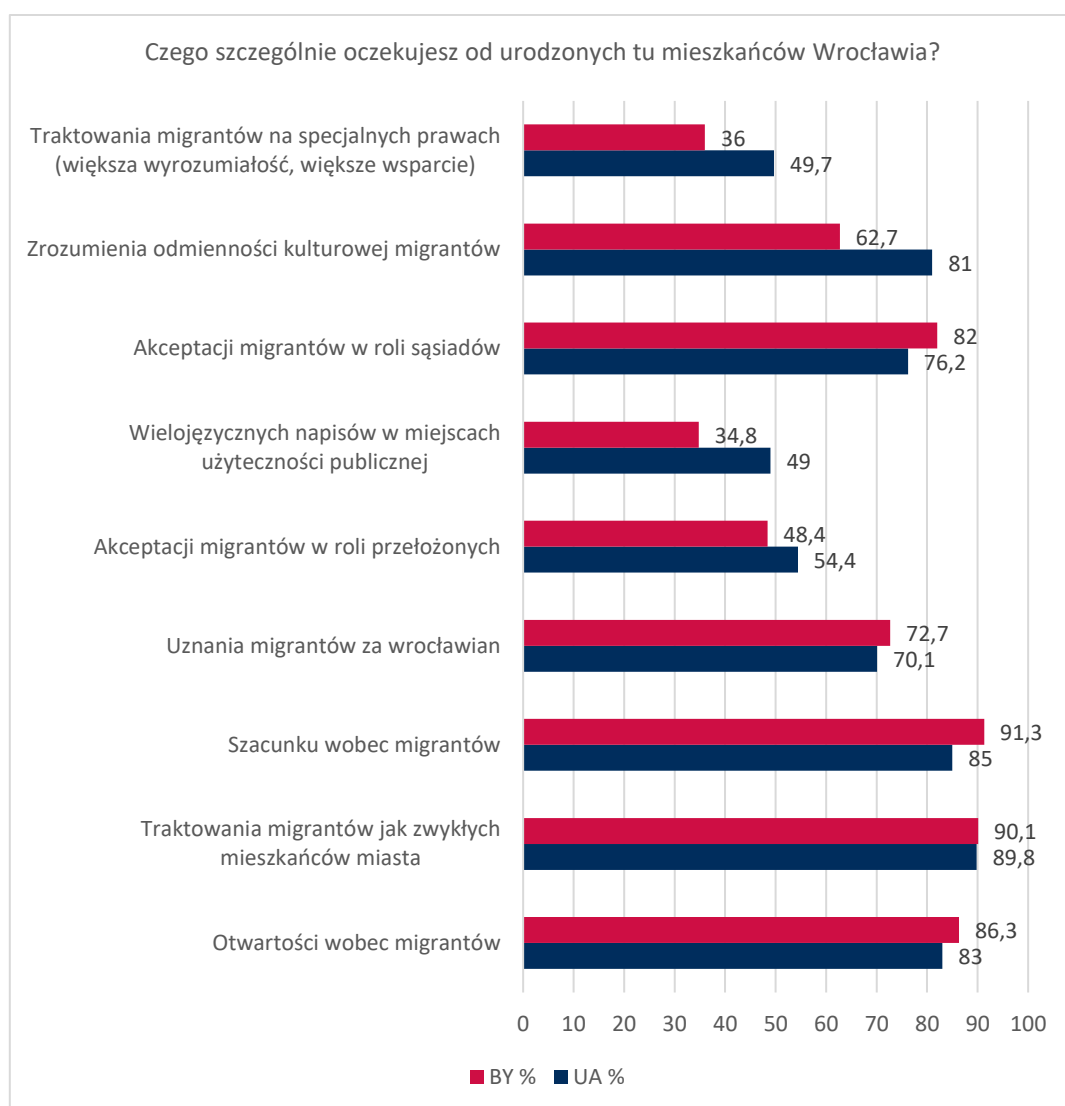
Wykres 9. Oczekiwania względem władz miasta – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Oczekiwania przybywających z Ukrainy i Białorusi wobec mieszkańców Wrocławia [wyk. 10] są w wielu punktach zbieżne – przede wszystkim traktowania migrantów jak zwykłych mieszkańców miasta (90,1% i 89,9%), otwartości wobec migrantów (86,3% i 83%), uznania migrantów za wrocławian (72,7% i 70,1%).

Ujawniają się również różnice związane z krajem, z którego wyjechali: jeśli z Ukrainy – częściej liczą na zrozumienie odmienności kulturowej (81% do 62,7%), traktowanie migrantów na specjalnych prawach (49,7% do 36%) i obecności wielojęzycznych napisów w miejscach użyteczności publicznej (49% do 34,8%), jeśli z Białorusi – akceptacji migrantów w roli sąsiadów (82% do 76,2%).

Wykres 10. Oczekiwania względem wrocławian – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

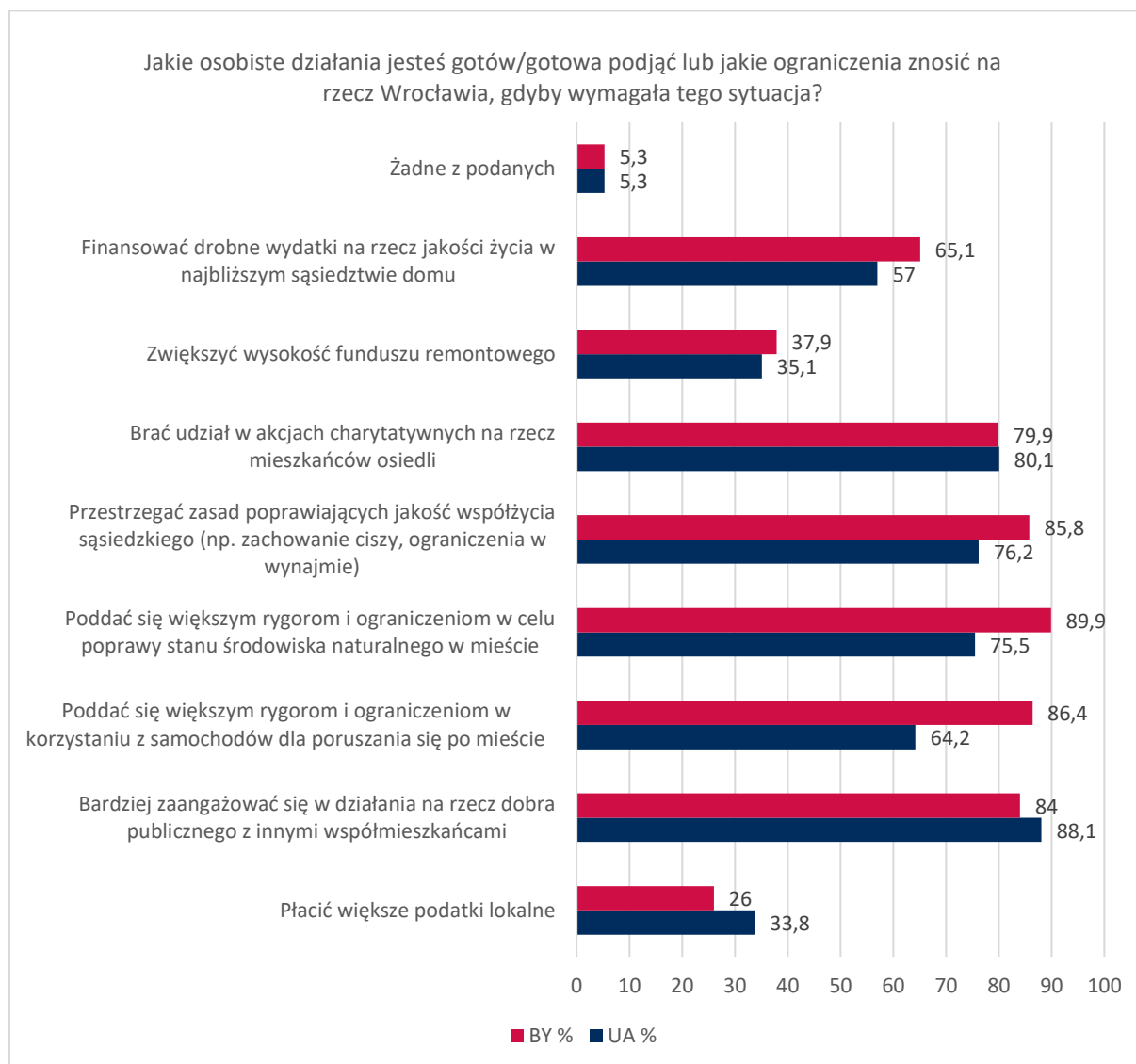
Obywatelstwo miejskie – gotowość do aktywności

Mając na uwadze kwestię zaangażowania nowych mieszkańców w życie miasta i znaczenie tego zaangażowania w rozwój lokalnej wspólnoty, należy podkreślić, że deklarujący pozostanie we Wrocławiu migranci z Ukrainy i Białorusi są jednomyślni odnośnie do większego zaangażowania się w działania na rzecz dobra publicznego z innymi współmieszkańcami (88,1% i 84%), udziału w akcjach charytatywnych na rzecz mieszkańców osiedli (80,1% i 79,9%) oraz zwiększenia wysokości funduszu remontowego (35,1% i 37,9%).

Migrujący z Białorusi częściej deklarują natomiast działania z kategorii „proekologicznych”: poddanie się większym rygorom i ograniczeniom w celu poprawy stanu środowiska naturalnego w mieście (89,9% do 75,5%) oraz w korzystaniu z samochodów dla poruszania się

po mieście (86,4% do 64,2%). Oni też liczniej opowiadają się za przestrzeganiem – w ramach kategorii działań „prospołecznych” – zasad poprawiających jakość współżycia sąsiedzkiego (85,8% do 76,2%) [wyk. 11].

Wykres 11. Deklarowana gotowość do podjęcia działań na rzecz Wrocławia – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

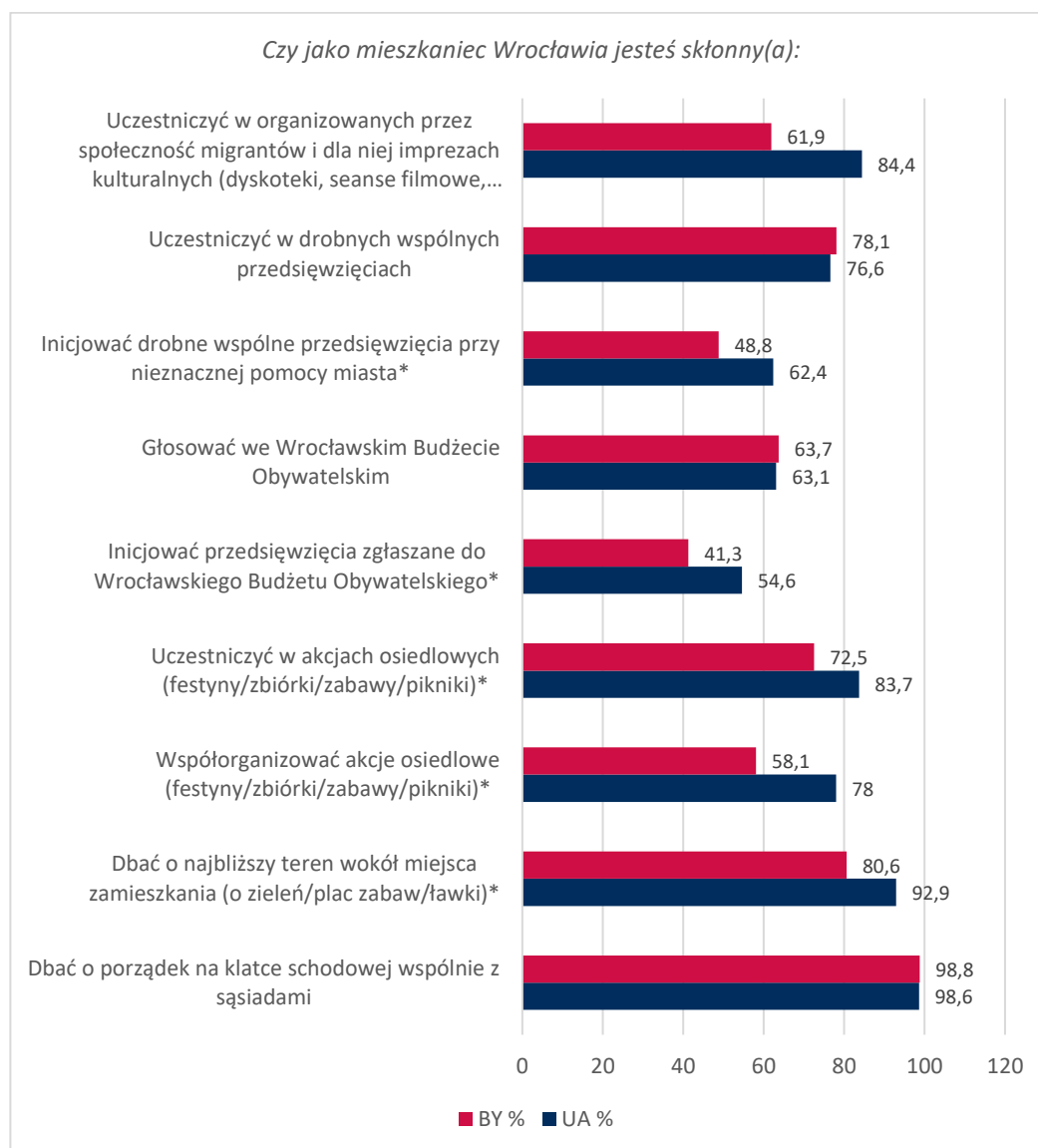

Nowych mieszkańców przybywających z obu krajów łączy deklarowanie dbania o porządek na klatce schodowej wspólnie z sąsiadami (98,6% i 98,8%), uczestniczenia w drobnych wspólnych przedsięwzięciach (76,6% i 78,1%) oraz głosowania we Wrocławskim Budżecie Obywatelskim (63,1% i 63,7%).

Migrujący z Ukrainy częściej wyrażają skłonność do dbania o teren wokół miejsca zamieszkania (92,9% do 80,6%), uczestniczenia w osiedlowych akcjach (83,7% do 72,5%), ale również ich

współorganizowania (78% do 58,1%). Wyrażają też większą gotowość do brania udziału w imprezach kulturalnych organizowanych przez społeczność migrantów i dla niej przeznaczonych (84,4% do 61,9%). Częściej deklarują również inicjowanie drobnych wspólnych przedsięwzięć przy nieznacznej pomocy miasta (62,4% do 48,8%) oraz tych zgłaszanych do WBO (54,6% do 41,3%) [wyk. 12].

Wykres 12. Deklarowana skłonność do działań na rzecz lokalnej wspólnoty – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

IV.4. Ukraińcy przybyli przed lutym 2022 roku i po deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu co najmniej rok (moduł III)

Charakterystyka społeczno-demograficzna migrantów z Ukrainy

Wśród badanych respondentów z Ukrainy dominowały kobiety, przy czym ich udział w zbiorowości dłużej przebywającej w Polsce jest niższy niż wśród przybyłych po lutym 2022 roku (70% do 87%) [tab.42]. Gros badanych w obu kategoriach (66% do 64%) stanowią osoby młode w przedziale wiekowym 25–44 lata [tab.43]. Zbiorowość migrantów przybyłych przed lutym charakteryzuje większy niż w zbiorowości przybyłej później odsetek osób najmłodszych (14% do 8%) [tab.43] oraz z wyższym wykształceniem (82% do 69%) [tab.40]. Wśród migrantów przybyłych po pełnoskalowej agresji Rosji na Ukrainę odnotowano większy udział osób najstarszych [tab.43] oraz posiadających wykształcenie średnie i zawodowe [tab.44].

Tabela 42. Płeć – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Płeć	przed II 2022		po II 2022		ogółem
	n	%	n	%	%
Kobieta	39	69,6	105	86,8	81,4
Mężczyzna	16	28,6	16	13,2	18,1
Inna	1	1,8	0	0	0,6
Ogółem	56	100	121	100	100

Tabela 43. Wiek – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Wiek	przed II 2022		po II 2022		ogółem
	n	%	n	%	%
18–24 lata	8	14,3	6	5	7,9
25–34 lata	18	32,1	30	24,8	27,1
35–44 lata	19	33,9	38	39,7	37,9
45–54 lata	9	16,1	15	12,4	13,6
55–64 lata	1	1,8	8	6,6	5,1
65–70 lat	1	1,8	9	7,4	5,6
powyżej 70 lat	0	0	5	4,1	2,8
Ogółem	56	100	121	100	100

Tabela 44. Wykształcenie – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Wykształcenie	przed II 2022		po II 2022		ogółem
	n	%	n	%	%
Podstawowe lub gimnazjalne	0	0	2	1,7	1,1
Zawodowe	4	7,1	18	14,9	12,4
Średnie	6	10,7	25	20,7	17,5
Wyższe	46	82,1	76	62,8	68,9
Ogółem	56	100	121	100	100

Ukraińcy dłużej przebywający w Polsce mają lepsze warunki mieszkaniowe (83% do 52% dysponuje samodzielnym mieszkaniem; 11% do 42% dzieli swoje lokum z kimś innym) [tab.46], jednak obie kategorie ukraińskich migrantów oceniają warunki zamieszkania jako zadowalające (zdecydowanie zadowalające 52% do 40%), choć uchodźcy wyrażają to trochę bardziej powściągliwie (raczej zadowalające 46% do 53%) [tab.47].

Tabela 45. Czas zamieszkania we Wrocławiu – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Jak długo mieszkasz we Wrocławiu?	przed II 2022		po II 2022		ogółem
	n	%	n	%	%
Krócej niż 6 miesięcy	3	5,4	33	27,3	20,3
Krócej niż 1 rok	2	3,6	87	71,9	50,3
1–3 lata	21	37,5	1	0,8	12,4
Dłużej niż 3 lata	30	53,6	0	0	16,9
Ogółem	56	100	121	100	100

Tabela 46. Warunki zamieszkania we Wrocławiu – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Opisz warunki, w jakich obecnie mieszkasz sam lub z rodziną. Jest to:	przed II 2022		po II 2022		ogółem
	n	%	n	%	%
Samodzielne mieszkanie	46	83,6	63	52,1	61,9
Samodzielne 1–2 pokoje w mieszkaniu dzielonym z innymi osobami spoza rodziny	5	9,1	26	21,5	17,6
Dzielony z innymi pokój/pomieszczenie	1	1,8	25	20,7	14,8
Inna sytuacja	3	5,5	7	5,8	5,7
Ogółem	55	100	121	100	100

Tabela 47. Warunki zamieszkania we Wrocławiu – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Czy obecne warunki zamieszkania są dla Ciebie (i Twojej rodziny):	przed II 2022		po II 2022		ogółem
	n	%	n	%	%
Zdecydowanie zadowolające	29	51,8	49	40,5	44,1
Raczej zadowolające	26	46,4	64	52,9	50,8
Raczej niezadowolające	1	1,8	7	5,8	4,5
Zdecydowanie niezadowolające	0	0	1	0,8	0,6
Ogółem	56	100	121	100	100

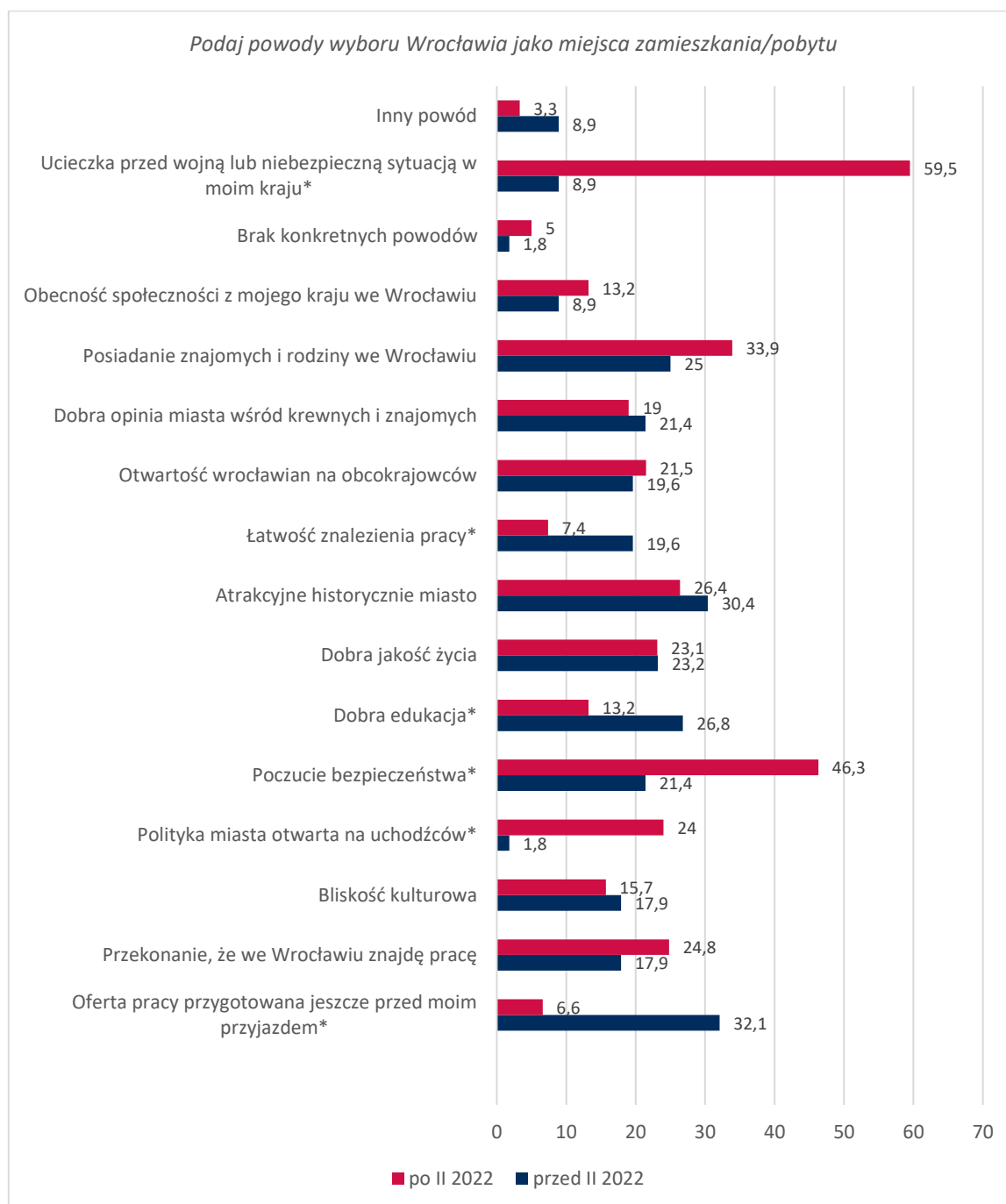
Postrzeganie Wrocławia

Obraz miasta można wnioskować z przesłanek, jakie zaważyły na jego wyborze jako celu emigracji [wyk. 13]. Wśród osób, które przyjechały z Ukrainy przed lutym 2022 roku, częściej niż w przypadku osób przybyłych później, wskazywanymi powodami wyboru Wrocławia były: praca zorganizowana jeszcze przed przyjazdem (32% do 7%), dostępność dobrej edukacji (27% do 13%), łatwość znalezienia pracy (20% do 7%). Zatem najważniejsze w wyborze Wrocławia przez migrantów, którzy przyjechali do Polski przed lutym 2022 roku, jest dostępna praca oraz atrakcyjne miasto z dobrą ofertą edukacyjną.

Natomiast migranci przymusowo opuszczający Ukrainę, częściej niż ci, którzy przybyli do Polski wcześniej, wskazywali na: ucieczkę przed wojną (59% do 9%), poczucie bezpieczeństwa (46% do 21%), posiadanie znajomych (34% do 25%), politykę miasta otwartą na uchodźców (24% do 2%), przekonanie, że we Wrocławiu znajdą pracę (25% do 18%). Motywacje uchodźców związane są zatem przede wszystkim z wojną i bezpieczeństwem oraz pracą.

Podobnie ważne dla obu kategorii migrantów były pozostałe argumenty: atrakcyjność historyczna miasta (30% do 26%), dobra opinia miasta wśród krewnych i znajomych (21% wśród migrantów przedlutowych do 19% wśród migrantów polutowych), dobra jakość życia (23% do 23%), bliskość kulturowa (18% do 16%) oraz obecność ukraińskiej diaspory we Wrocławiu (13% do 9%). Można zatem powiedzieć, że wrocławskość, specyfika miasta, była ważniejszą zmienną dla emigrantów przybyłych do Polski przed wybuchem wojny.

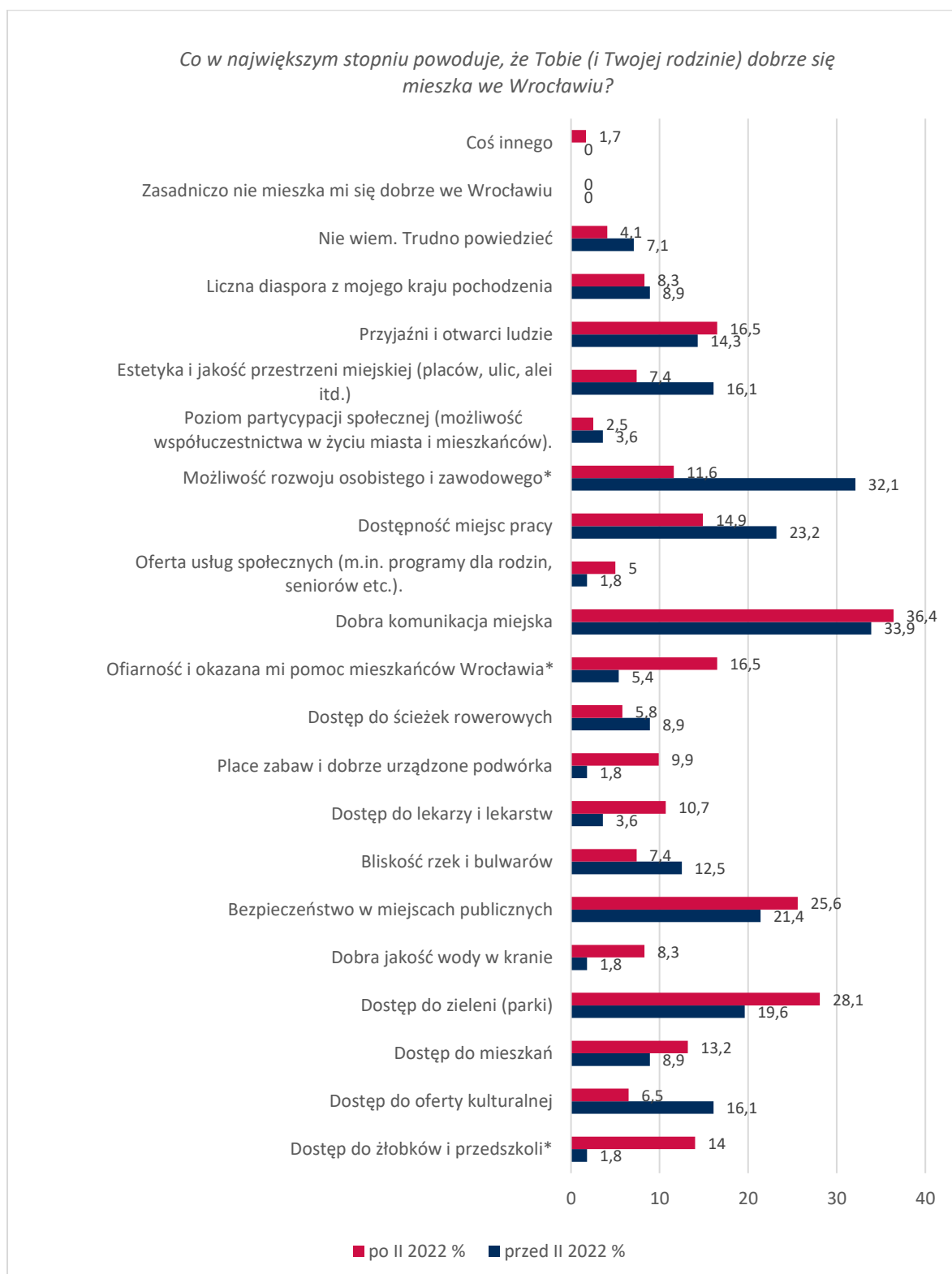
Wykres 13. Powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Obecna ocena Wrocławia jako miasta, w którym „dobrze się mieszka”, również różnicuje migrantów z Ukrainy. Ci, którzy przybyli przed lutym 2022, częściej niż przybyli w późniejszym czasie, wskazują na możliwość rozwoju osobistego i zawodowego (32,1% do 11,6%), dostępność miejsc pracy (23,2% do 14,9%), estetykę i jakość przestrzeni miejskiej (16,1% do 7,4%) oraz na dostęp do oferty kulturalnej (16,1% do 6,5%). Migranci polutowi natomiast częściej doceniali dostęp do zieleni (28,1% do 19,6%), dostęp do żłobków i przedszkoli (14% do 1,8%), do lekarzy i lekarstw (10,7% do 3,6%), place zabaw i dobrze urządzone podwórka (9,9% do 1,8%), a także (mając na uwadze aspekt odmienny od infrastrukturalnego) – ofiarność i pomoc okazaną przez wrocławian (16,5% do 5,4%), dobrą jakość wody w kranach (8,3% do 1,8%) oraz oferty usług społecznych (5% do 1,8%).

Nie różnią się natomiast jeśli chodzi o pozytywną ocenę komunikacji miejskiej (33,9% wskazań dla przedlutowych i 36,4% wskazań dla polutowych), docenianie bezpieczeństwa w miejscach publicznych (21,4% i 25,6%), znaczenie licznej diaspory z kraju pochodzenia (8,9% i 8,3%).

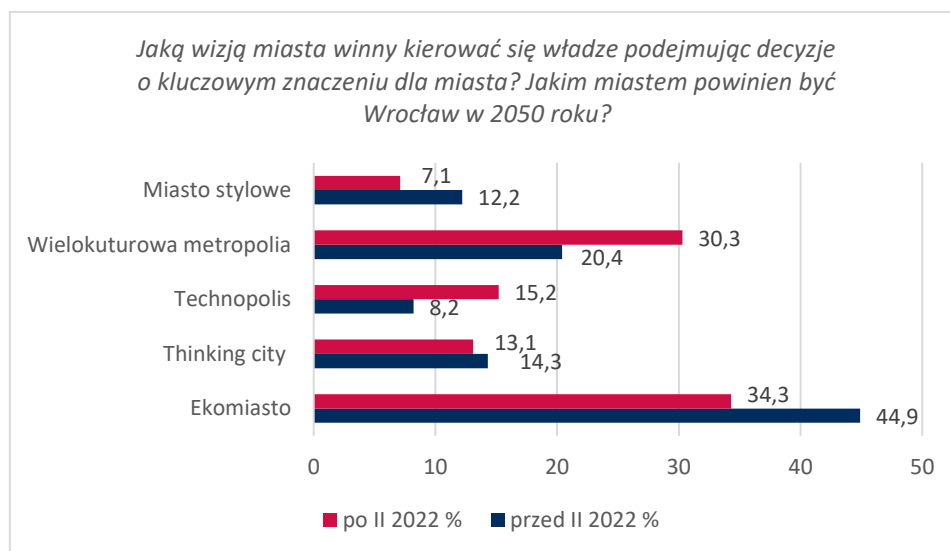
Wykres 14. Pozytywne aspekty zamieszkiwania we Wrocławiu – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Chęć pozostania we Wrocławiu wynika po części z wyobrażeń, jakie o nim mają migranci, pozytywnego waloryzowanie jego atrybutów, szans na rozwój, określonego kierunku, w jakim

miasto zmierza za sprawą realizowanej polityki [wyk. 15]. Obraz przyszłości Wrocławia, jaki wybierają częściej Ukraińcy dłużej mieszkający w Polsce, odpowiada modelowi „ekomiasta” (45% do 34%), natomiast bardziej pożądaną przyszłość miasta według migrantów przybyłych po wojnie stanowi model „wielokulturowej metropolii” (30% do 20%).

Wykres 15. Wizje rozwoju Wrocławia – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania

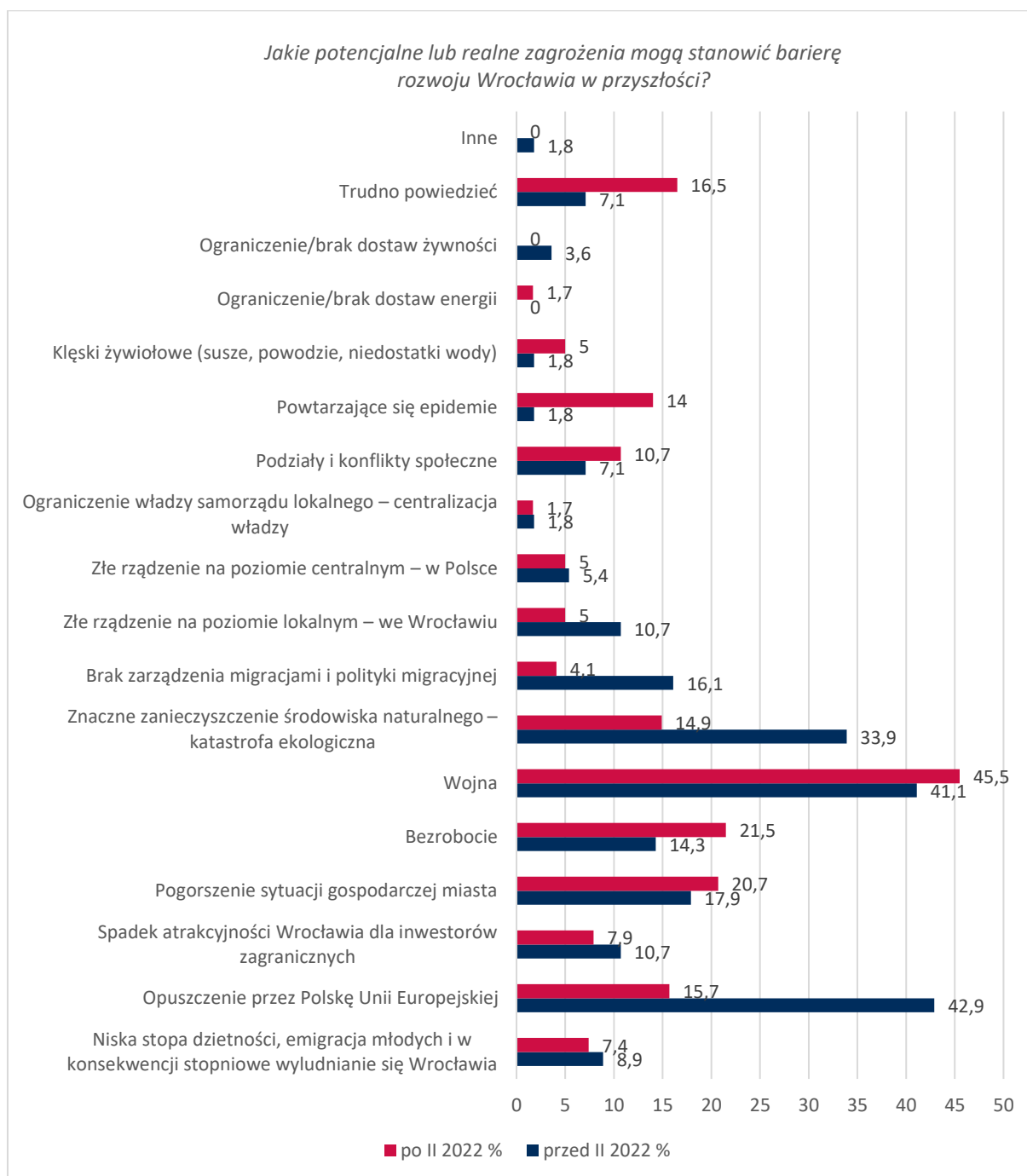
Postrzeganie Wrocławia w obu kategoriach badanych migrantów różni się, co widać również w dostrzeganiu odmiennych zagrożeń dla rozwoju miasta [wyk. 16]. Wśród osób, które przyjechały z Ukrainy przed lutym 2022 roku częściej niż w przypadku osób przybyłych później, jako zagrożenie dla rozwoju miasta wskazywano na: opuszczenie przez Polskę Unii Europejskiej (43% do 16%), znaczne zanieczyszczenie środowiska naturalnego – katastrofa ekologiczna (34% do 15%), brak zarządzania migracjami i polityki migracyjnej (16% do 4%) oraz złe rządzenie na poziomie lokalnym (11% do 5%).

Natomiast migranci przymusowo opuszczający Ukrainę częściej niż ci, którzy przybyli do Polski wcześniej, upatrywali zagrożenia w: bezrobociu (21% do 14%), powtarzających się epidemiach (14% do 2%). Wśród krótko zamieszkujących we Wrocławiu częściej można zaobserwować trudność we wskazaniu zagrożeń (16% do 7%), co może świadczyć o mniejszej orientacji w sytuacji miasta.

Podobnie Ukraińcy postrzegają zagrożenie, jakim jest wojna (41% wśród migrantów przedlutowych do 45% wśród migrantów polutowych). Relatywnie rzadko natomiast postrzegane są jako zagrożenia: ograniczenie władzy samorządu lokalnego – centralizacja

władzy (2%), złe rządzenie na poziomie centralnym – w Polsce (5%), pogorszenie sytuacji gospodarczej miasta (18% do 21%), spadek atrakcyjności Wrocławia dla inwestorów zagranicznych (11% do 8%), podziały i konflikty społeczne (11% do 7%), niska stopa dzietności, emigracja młodych i w konsekwencji stopniowe wyludnianie się Wrocławia (9% do 7%). Zatem dla migrantów bardziej zakorzenionych we wrocławskiej społeczności dostrzegane zagrożenia mają bardziej fundamentalny charakter, natomiast dla krócej tu przebywających ważniejsze są zagrożenia stanowiące bardziej bezpośrednie zagrożenie dla jednostek.

Wykres 16. Zagrożenia dla rozwoju Wrocławia w przyszłości – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Obywatelstwo miejskie – potrzeby i oczekiwania

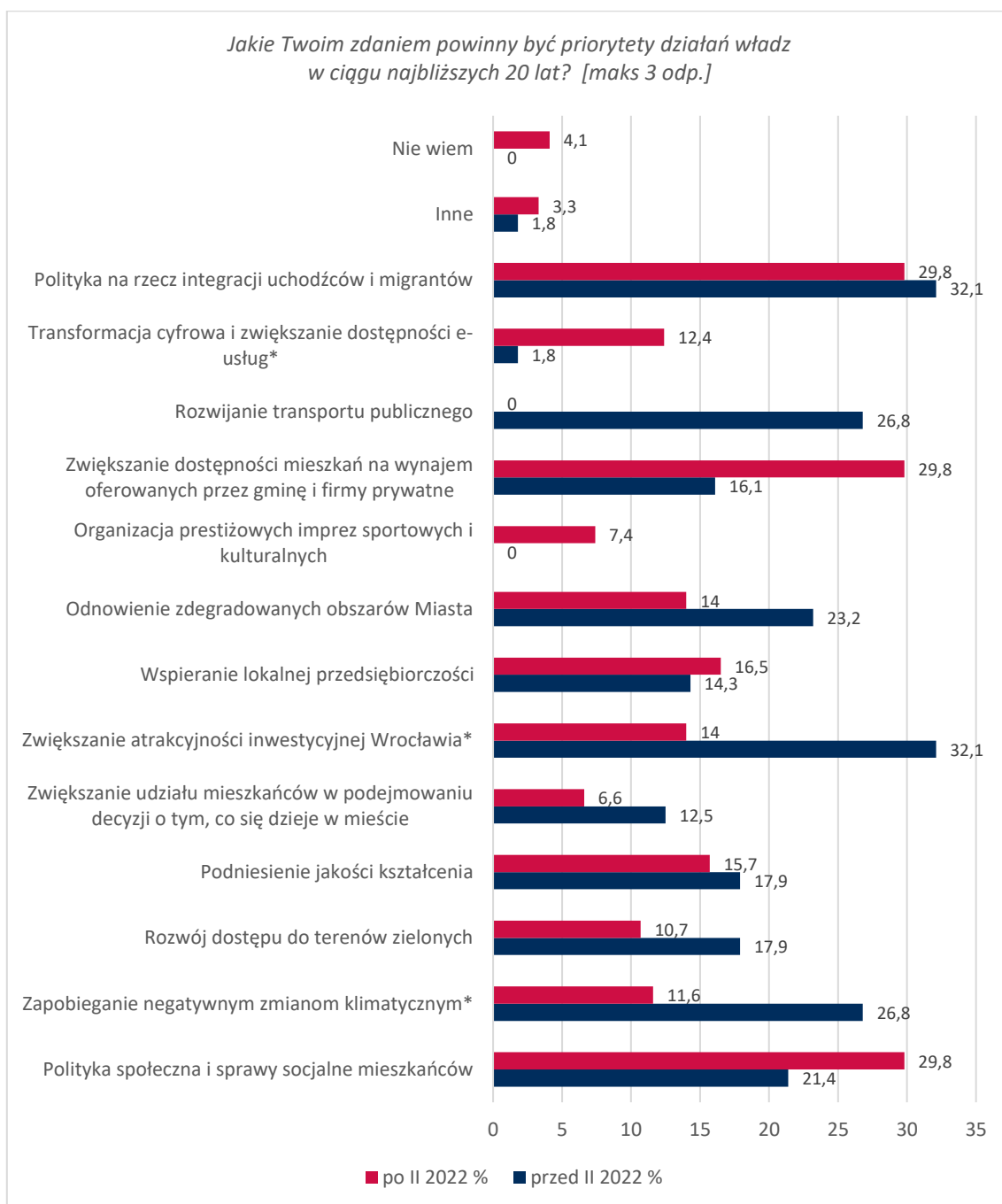
Moment i powód przybycia do Wrocławia mocno różnicuje postrzeganie kierunków rozwoju miasta, co było już sygnalizowane przez odmienne poparcie dla różnych modeli jego rozwoju i znajduje potwierdzenie w postrzeganiu priorytetowych działań władz na najbliższe dwie dekady [wyk. 17]. Dla migrantów z Ukrainy, których przybycie do Wrocławia w mniejszym

stopniu wiąże się z wojną, najważniejsze obszary aktywności władz municypalnych to: zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej Wrocławia (32% do 14%), rozwijanie transportu publicznego (27% do 0%), zapobieganie negatywnym zmianom klimatycznym (27% do 12%), odnowienie zdegradowanych obszarów miasta (23% do 14%), rozwój dostępu do terenów zielonych (18% do 11%).

Respondenci przybyli do Polski po lutym 2022 wśród priorytetów częściej dostrzegają: zwiększanie dostępności mieszkań na wynajem oferowanych przez gminę i firmy prywatne (30% do 16%), politykę społeczną i sprawy socjalne mieszkańców (30% do 21%), transformację cyfrową i zwiększanie dostępności e-usług (12% do 2%) oraz organizację prestiżowych imprez sportowych i kulturalnych (7% do 0%).

Natomiast podobnie postrzegane są jako priorytetowe następujące działania: relatywnie często – polityka na rzecz integracji uchodźców i migrantów (32% wśród migrantów przedlutowych do 30% wśród migrantów polutowych) oraz relatywnie rzadko – wspieranie lokalnej przedsiębiorczości (14% do 16%), podniesienie jakości kształcenia (18% do 16%) oraz zwiększanie udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji o tym, co się dzieje w mieście (12% do 7%). Jak pokazują dane dla migrantów bardziej zakorzenionych we wrocławskiej społeczności ważniejsze są kwestie związane z jakością infrastruktury miasta, ale również jego rozwój gospodarczy i partycypacja mieszkańców, natomiast dla krócej tu przebywających ważniejsze są kwestie bezpieczeństwa socjalnego, nowoczesność rozumiana jako dostęp do e-usług oraz prestiż miasta.

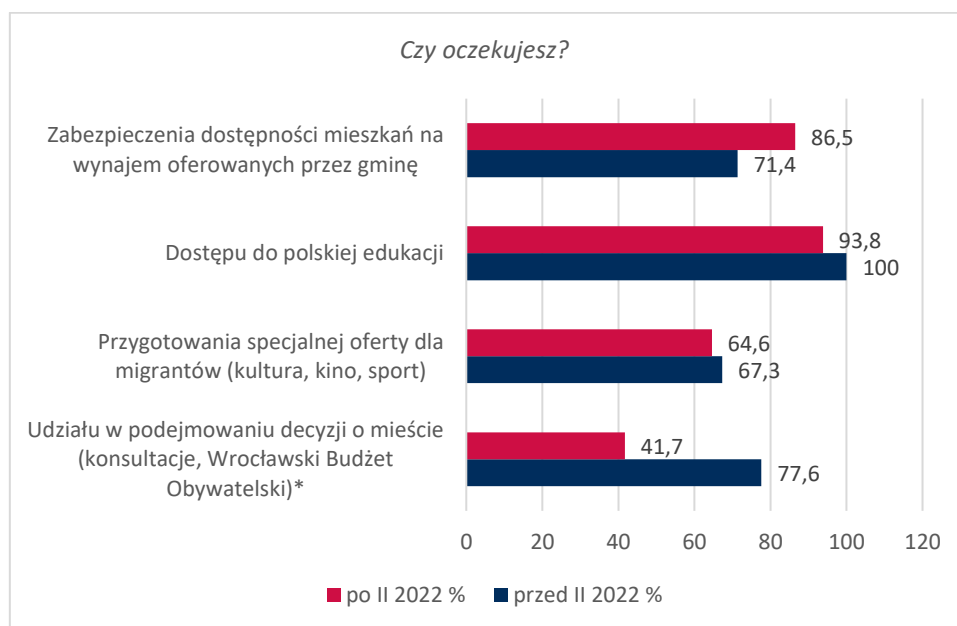
Wykres 17. Priorytety działań władz miasta w ciągu najbliższych 20 lat – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Zaspokajanie części potrzeb nowych mieszkańców Wrocławia zależy bardziej od warunków ogólnopolskich, część zaś od samorządu. Dlatego zapytaliśmy o kwestie mogące się znaleźć w gestii tego drugiego [wyk. 18]. Największe różnice między dwiema analizowanymi kategoriami respondentów pojawiły się w dwóch przypadkach: dla osób mieszkających ponad rok we Wrocławiu ważną potrzebą okazała się możliwość uczestniczenia w życiu obywatelskim miasta (78% do 42%), zaś oferowanie mieszkań na wynajem przez gminę jest częściej

oczekiwana przez przymusowych migrantów wojennych (86% do 71%). Podobny stosunek mają obie kategorie badanych do dwóch pozostałych kwestii – najczęściej oczekują dostępu do polskiej edukacji (stwierdzili tak wszyscy badani przybyli przed lutym oraz ponad 90% przybyłych później), za ważne uznano również istnienie specjalnej oferty skierowanej do ukraińskiej społeczności – dwie trzecie wyraża takie oczekiwanie.

Wykres 18. Oczekiwania względem władz miasta – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

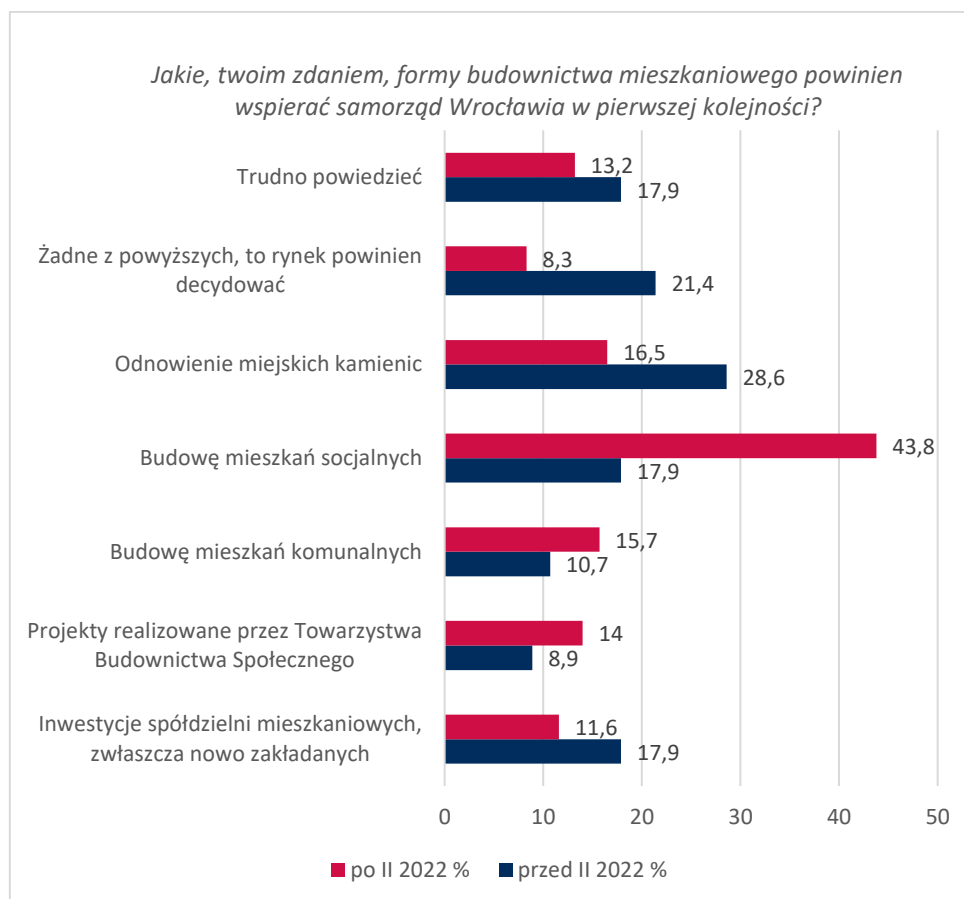

Jako że kwestie mieszkaniowe były we Wrocławiu palące zanim pojawili się tu w większej liczbie migranci (głównie) ekonomiczni oraz zanim przybyło w krótkim czasie wielu migrantów przymusowych, uznano, że ta potrzeba będzie jedną z ważniejszych i trudniejszych do zaspokojenia. Chęć poznania oczekiwań migrantów oraz wyobrażeń, jakie mają o polityce mieszkaniowej samorządu, skutkowało zapytaniem ich o rolę samorządu w różnych formach budownictwa mieszkaniowego [wyk. 19]. Respondenci przybyli do Polski przed lutym 2022 roku najczęściej wskazywali na konieczność podejmowania działań w obszarze odnowienia miejskich kamienic (29% do 16%) oraz inwestycje spółdzielni mieszkaniowych, zwłaszcza nowo zakładanych (18% do 12%), ale też wskazywali na to, że nie to nie władze miasta, ale rynek powinien regulować dostępność mieszkań (21% do 8%).

Respondenci przybyli do Polski po lutym 2022 roku najczęściej widzą rolę samorządu jako wspierającego budownictwo socjalne (44% do 18%), budowę mieszkań komunalnych

(16% do 11%) oraz projekty realizowane przez Towarzystwa Budownictwa Społecznego (14% do 9%).

Wykres 19. Oczekiwania w zakresie wsparcia budownictwa mieszkaniowego przez samorząd Wrocławia – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

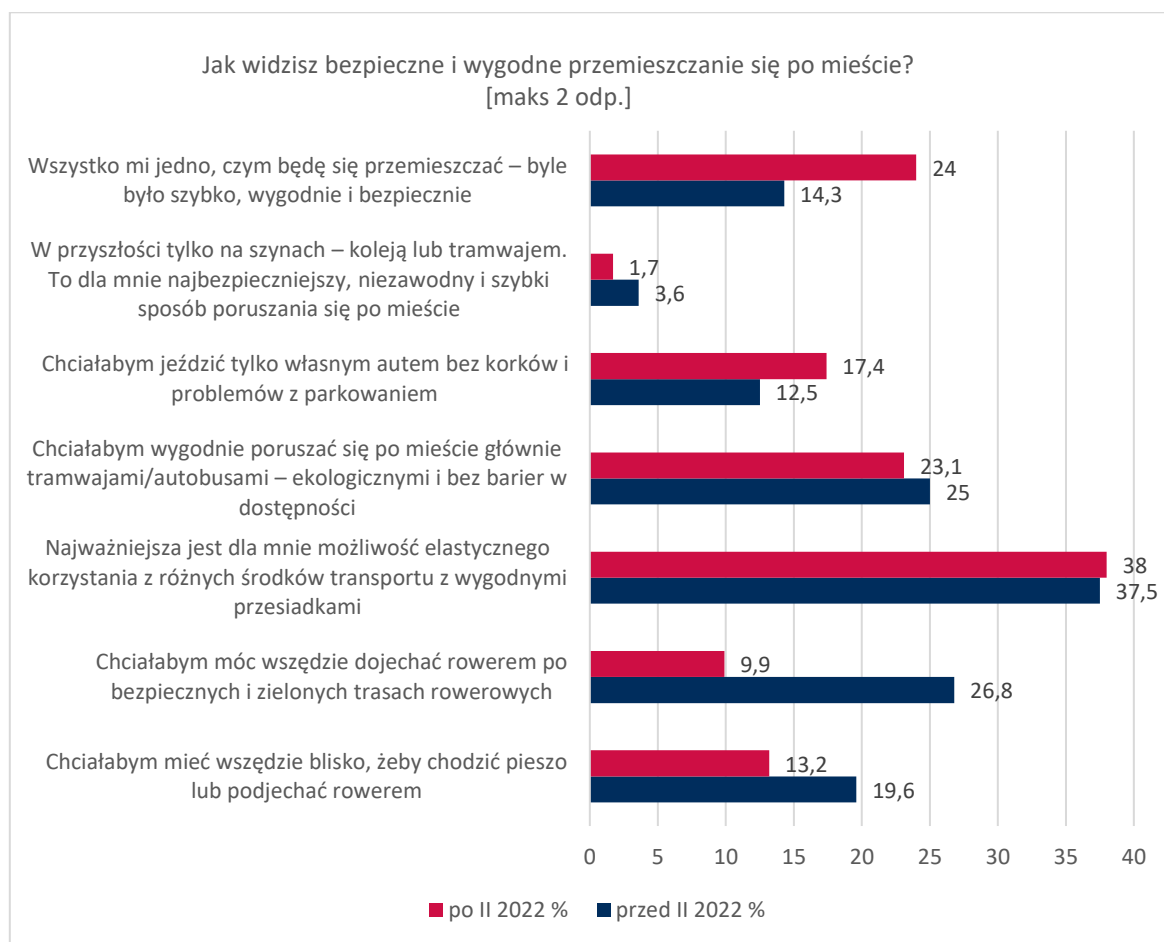
Również komunikacja miejska leży w gestii samorządu, dlatego za ważne uznano wyobrażenia na temat tego, jaka polityka dotycząca tego obszaru odpowiadałaby oczekiwaniom i potrzebom nowych ukraińskich mieszkańców Wrocławia. Wśród osób, które przyjechały z Ukrainy przed lutym 2022 roku, częściej niż w przypadku osób przybyłych później, atrakcyjne jest dojechanie wszędzie rowerem, ale z wykorzystaniem specjalnej infrastruktury (27% do 10%), chcieliby oni również, by wszędzie było blisko i można tam było dojechać rowerem, albo dojść na piechotę (20% do 13%) [wyk.20]. Respondenci dłużej mieszkający w Polsce są bardziej skłonni do ograniczania komunikacji samochodowej – na zamknięcie jednego z mostów w centrum miasta wyraża zgodę 60% respondentów przedlutowych w stosunku do 53% polutowych, sprzeciwia się temu pomysłowi 22% migrantów przedlutowych w stosunku do 29% polutowych [wyk.21].

Natomiast migranci przymusowo opuszczający Ukrainę najczęściej twierdzą, że wszystko im jedno, czym będą się przemieszczać – oczekują, że będzie to sposób szybki, wygodny i bezpieczny (24% do 14%), często chcieliby również móc jeździć tylko własnym autem bez korków i problemów z parkowaniem (17% do 12%) [wyk.20].

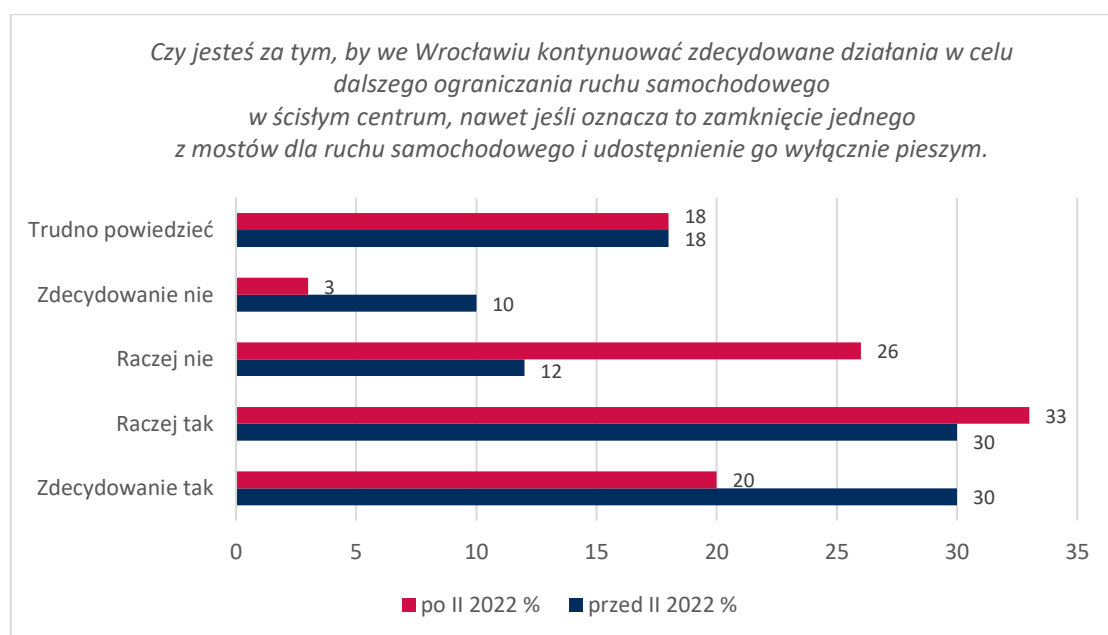
Zatem migrantów przedlutowych charakteryzuje raczej myślenie w kategoriach miasta piętnastominutowego i pozytywne waloryzowanie nieemisyjnych środków transportu, natomiast polutowych większe przywiązanie do samochodu jako niezależnego środka transportu.

Jednak dla wszystkich najważniejsza jest możliwość elastycznego korzystania z różnych środków transportu z wygodnymi przesiadkami (38%), ta wygoda może być realizowana w ramach komunikacji zbiorowej (25% wśród przedlutowych do 23% wśród przedlutowych). Niewielkie zainteresowanie badanych wywołała komunikacja szynowa (4% do 2%) [wyk.20].

Wykres 20. Oczekiwania w zakresie transportu miejskiego – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Wykres 21. Ocena planów w zakresie dalszego ograniczania ruchu samochodowego w ścisłym centrum – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

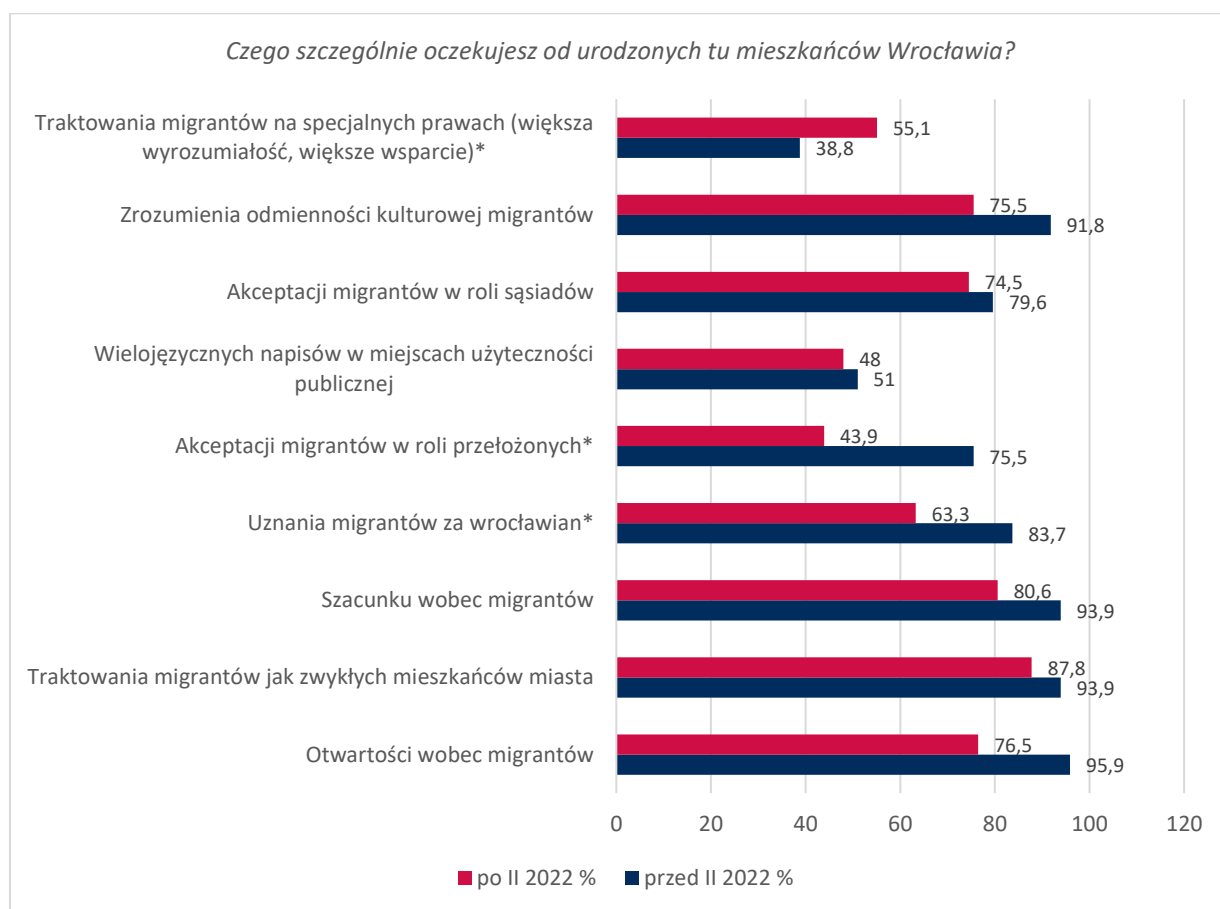

Ważnym komponentem życia miejskiego są relacje społeczne, szczególnie jeśli dotyczą grup mniejszościowych i większościowych, dłużej mieszkających i nowych mieszkańców [wyk. 22]. Respondenci dłużej mieszkający w Polsce mają większe oczekiwania wobec zakorzenionych mieszkańców i częściej wskazywali na: akceptację migrantów w roli sąsiadów (80% do 74%), akceptację migrantów w roli przełożonych (75% do 44%), uznanie migrantów za wrocławian (84% do 63%), otwartość wobec migrantów (96% do 76%), zrozumienie odmienności kulturowej migrantów (92% do 75%), szacunek wobec migrantów (94% do 81%).

Respondenci przybyli po lutym 2022 roku częściej wskazali tylko na oczekiwanie traktowania migrantów na specjalnych prawach – większą wyrozumiałość, większe wsparcie (55% do 39%).

Podobne zapatrywanie obie kategorii miały wobec najrzadziej deklarowanego oczekiwania – obecności wielojęzycznych napisów w miejscach użyteczności publicznej (51% do 48%) [wyk.22].

Wykres 22. Oczekiwania względem wrocławian – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Obywatelstwo miejskie – gotowość do aktywności

Osoby deklarujące chęć pozostania we Wrocławiu, stając się jego nowymi mieszkańcami, biorą (a przynajmniej powinny) na siebie pewne obowiązki, zgadzają się na ponoszenie określonych kosztów, ale również mogą korzystać z określonych praw. Dlatego zapytano ukraińskich wrocławian o ich gotowość do pewnych aktywności w mieście i na rzecz miasta [wyk. 23]. Migranci przybyli przed lutym 2022 częściej niż przybyli później są gotowi: głosować we Wrocławskim Budżecie Obywatelskim (87% do 51%), inicjować drobne wspólne przedsięwzięcia przy nieznacznej pomocy miasta (68% do 60%) oraz inicjować przedsięwzięcia zgłaszane do Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego (60% do 52%).

Migranci przybyli po lutym 2022 częściej wskazywali na chęć brania udziału w organizowanych przez społeczność migrantów i dla niej imprezach kulturalnych (88% do 77%) oraz organizowanie ze społecznością ukraińską i dla niej imprez kulturalnych (78% do 70%).

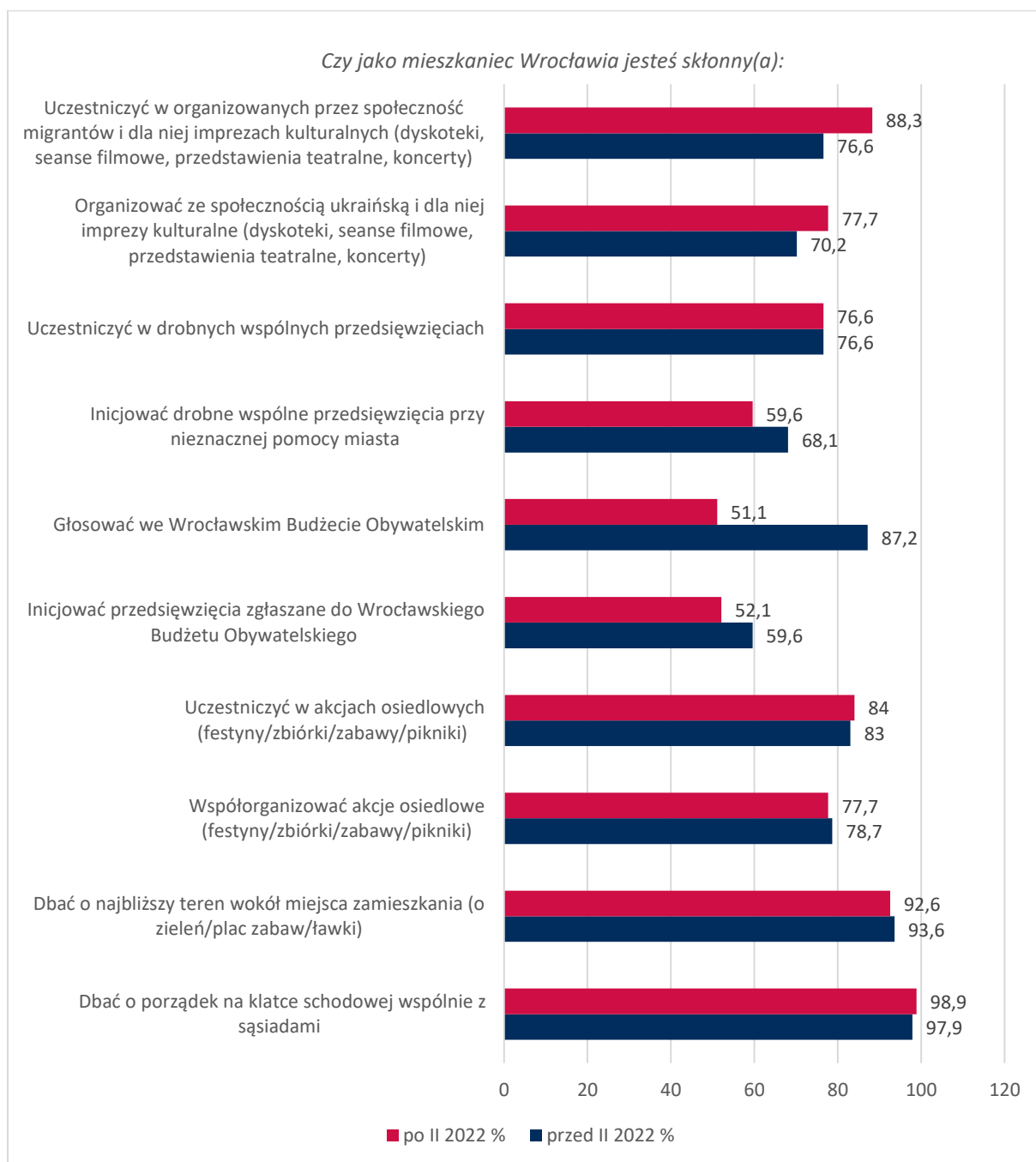
Podobne zapatrywania obie kategorie mają w kwestii: dbania o porządek na klatce schodowej wspólnie z sąsiadami (wśród przedlutowych 98% do 98% wśród polutowych), dbania o najbliższy teren wokół miejsca zamieszkania (94% do 93%), uczestniczenia w akcjach osiedlowych (83% do 84%), współorganizowania akcji osiedlowych (79% do 78%), uczestniczenia w drobnych wspólnych przedsięwzięciach (77%).

W deklaracjach dotyczących chęci zaangażowania się w życie wrocławskiej społeczności widać lepszą orientację w lokalnych warunkach i większą swobodę migrantów dłużej mieszkających oraz mniejszą potrzebę wsparcia ze strony diaspory.

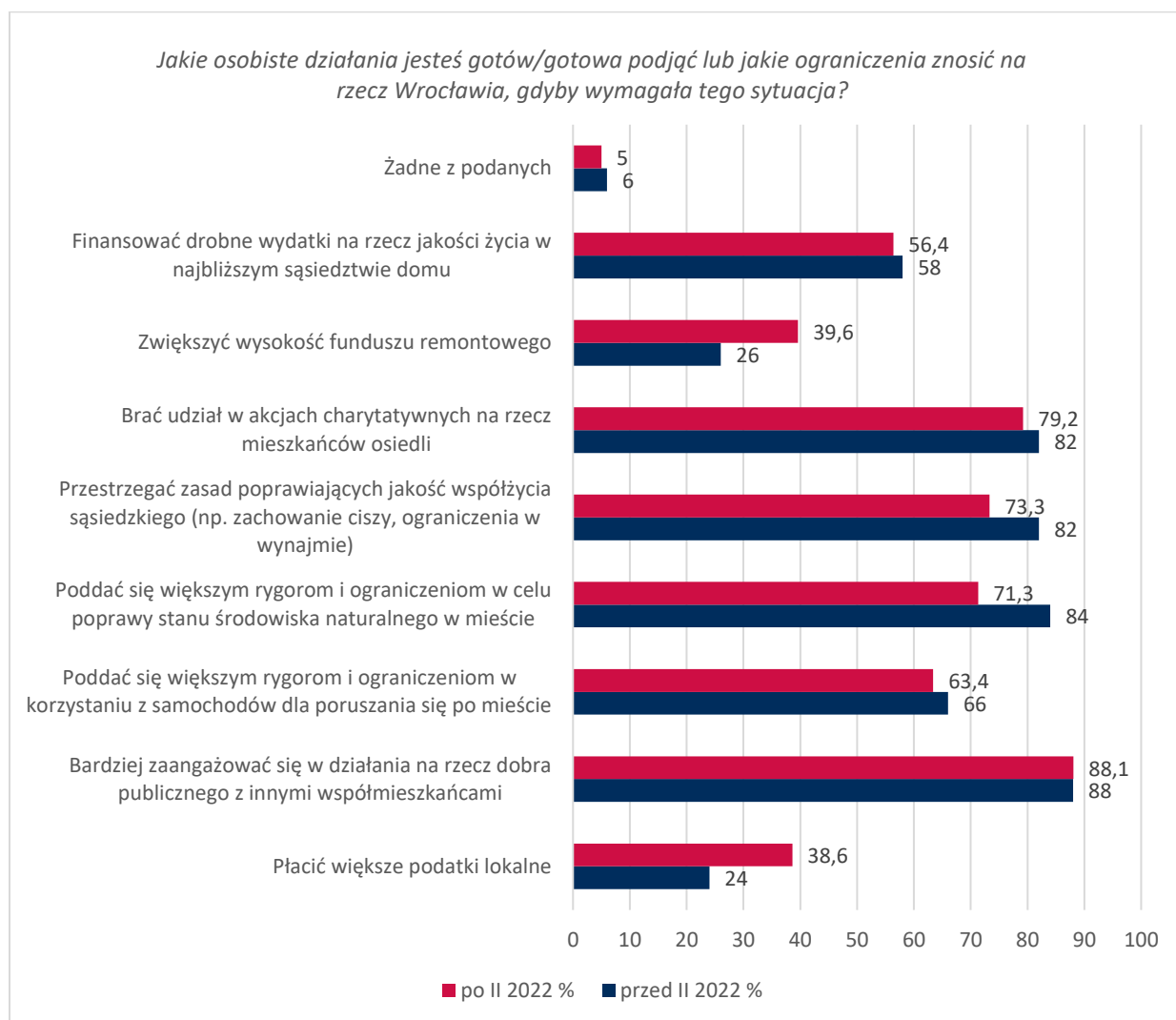
Również osobiste zaangażowanie znajduje w większości zaproponowanych przykładów akceptację badanych [wyk. 24]. Migranci przybyli przed lutym 2022 roku częściej są skłonni poddać się większym rygorom i ograniczeniom w celu poprawy stanu środowiska naturalnego w mieście (84% do 71%) oraz przestrzegać zasad poprawiających jakość współżycia sąsiedzkiego, np. zachowanie ciszy, ograniczenia w wynajmie (82% do 73%). Natomiast przybyli po lutym są bardziej skłonni ponosić konkretne finansowe obciążenia: zwiększonej wysokości funduszu remontowego (40% do 26%) oraz wyższych podatków lokalnych (39% do 24%). Jednocześnie trzeba pamiętać, że oba rozwiązania cieszą się najniższą akceptacją wszystkich badanych. Obie kategorie ukraińskich migrantów podobnie widzą swoją aktywność

w takich kwestiach jak: większe zaangażowanie w działania na rzecz dobra publicznego z innymi współmieszkańcami (88%), aktywny udział w akcjach charytatywnych na rzecz mieszkańców osiedli (82% wśród migrantów przedlutowych do 79% wśród migrantów polutowych), poddania się większym rygorom i ograniczeniom w korzystaniu z samochodów dla poruszania się po mieście (66% do 63%, tab.24) oraz finansowanie drobnych wydatków na rzecz jakości życia w najbliższym sąsiedztwie domu (58% do 56%).

Wykres 23. Deklarowana skłonność do działań na rzecz lokalnej wspólnoty – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Wykres 24. Deklarowana gotowość do podjęcia działań na rzecz Wrocławia – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu

Spis tabel

Tabela 1. Płeć.....	15
Tabela 2. Wiek	15
Tabela 3. Wykształcenie	16
Tabela 4. Stan cywilny	16
Tabela 5. Czas przyjazdu do Polski	16
Tabela 6. Czas zamieszkiwania we Wrocławiu	17
Tabela 7. Modele zamieszkiwania we Wrocławiu.....	17
Tabela 8. Warunki zamieszkania we Wrocławiu	18
Tabela 9. Mobilność mieszkaniowa we Wrocławiu.....	18
Tabela 10. Ocena warunków zamieszkania we Wrocławiu.....	18
Tabela 11. Codzienne aktywności we Wrocławiu i aglomeracji wrocławskiej.....	18
Tabela 12. Subiektywna ocena sytuacji materialnej	19
Tabela 13. Deklarowane źródła utrzymania.....	20
Tabela 14. Sytuacja zawodowa	20
Tabela 15. Powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu.....	22
Tabela 16. Pozytywne aspekty zamieszkiwania we Wrocławiu	23
Tabela 17. Wsparcie otrzymywane przez migrantów	24
Tabela 18. Subiektywna ocena znajomości języka polskiego.....	24
Tabela 19. Deklaracje w zakresie nauki języka polskiego.....	24
Tabela 20. Pozytywne aspekty zamieszkiwania we Wrocławiu a płeć, wiek i wykształcenie	26
Tabela 21. Pozytywne aspekty zamieszkiwania we Wrocławiu a czas przyjazdu, czas zamieszkania we Wrocławiu i posiadanie dzieci	27
Tabela 22. Powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu a płeć, wiek i wykształcenie	29
Tabela 23. Powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu a czas przyjazdu, czas zamieszkania we Wrocławiu i posiadanie dzieci	30
Tabela 24. Powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	31
Tabela 25. Pozytywne aspekty zamieszkiwania we Wrocławiu – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	32
Tabela 26. Wizje rozwoju miasta – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	33
Tabela 27. Zagrożenia dla rozwoju Wrocławia w przyszłości – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	34
Tabela 28. Priorytety działań władz miasta w ciągu najbliższych 20 lat– deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	35
Tabela 29. Oczekiwania względem władz miasta.....	36
Tabela 30. Oczekiwania w zakresie wsparcia budownictwa mieszkaniowego przez samorząd Wrocławia – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	36
Tabela 31. Oczekiwania w zakresie transportu miejskiego– deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	37
Tabela 32. Ocena planów w zakresie dalszego ograniczania ruchu samochodowego w ścisłym centrum – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	37
Tabela 33. Oczekiwania względem wrocławian – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu.....	39
Tabela 34. Deklarowana gotowość do podjęcia działań na rzecz Wrocławia – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	40

Tabela 35. Deklarowana skłonność do działań na rzecz lokalnej wspólnoty – deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	41
Tabela 36. Płeć – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	42
Tabela 37. Wiek – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	42
Tabela 38. Wykształcenie – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	43
Tabela 39. Czas zamieszkania we Wrocławiu – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	43
Tabela 40. Warunki zamieszkania we Wrocławiu– migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	43
Tabela 41. Ocena warunków zamieszkania we Wrocławiu – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	44
Tabela 42. Płeć – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	58
Tabela 43. Wiek – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	58
Tabela 44. Wykształcenie – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	59
Tabela 45. Czas zamieszkania we Wrocławiu– migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	59
Tabela 46. Warunki zamieszkania we Wrocławiu – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	59
Tabela 47. Warunki zamieszkania we Wrocławiu – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	60

Spis wykresów

Wykres 1. Powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	45
Wykres 2. Pozytywne aspekty zamieszkiwania we Wrocławiu– migranci z Białorusi i Ukrainy deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	46
Wykres 3. Wzję rozwoju Wrocławia – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	48
Wykres 4. Zagrożenia dla rozwoju Wrocławia w przyszłości– migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	49
Wykres 5. Priorytety działań władz miasta w ciągu najbliższych 20 lat – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	51
Wykres 6. Oczekiwania w zakresie wsparcia budownictwa mieszkaniowego przez samorząd Wrocławia – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	52
Wykres 7. Oczekiwania w zakresie transportu miejskiego– migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	53
Wykres 8. Ocena planów w zakresie dalszego ograniczania ruchu samochodowego w ścisłym centrum – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	53
Wykres 9. Oczekiwania względem władz miasta – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	54

Wykres 10. Oczekiwania względem wrocławian – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	55
Wykres 11. Deklarowana gotowość do podjęcia działań na rzecz Wrocławia – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu.....	56
Wykres 12. Deklarowana skłonność do działań na rzecz lokalnej wspólnoty – migranci z Ukrainy i Białorusi deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu.....	57
Wykres 13. Powody wyboru Wrocławia jako miejsca zamieszkania/pobytu – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	61
Wykres 14. Pozytywne aspekty zamieszkiwania we Wrocławiu – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	63
Wykres 15. Wizje rozwoju Wrocławia – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania	64
Wykres 16. Zagrożenia dla rozwoju Wrocławia w przyszłości – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	66
Wykres 17. Priorytety działań władz miasta w ciągu najbliższych 20 lat – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	68
Wykres 18. Oczekiwania względem władz miasta – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu.....	69
Wykres 19. Oczekiwania w zakresie wsparcia budownictwa mieszkaniowego przez samorząd Wrocławia – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	70
Wykres 20. Oczekiwania w zakresie transportu miejskiego – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	72
Wykres 21. Ocena planów w zakresie dalszego ograniczania ruchu samochodowego w ścisłym centrum – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	72
Wykres 22. Oczekiwania względem wrocławian – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	73
Wykres 23. Deklarowana skłonność do działań na rzecz lokalnej wspólnoty – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	76
Wykres 24. Deklarowana gotowość do podjęcia działań na rzecz Wrocławia – migranci z Ukrainy przybyli przed i po lutym 2022 roku deklarujący chęć pozostania we Wrocławiu	77

Autorki raportu badawczego: dr hab. Kamilla Dolińska, prof. UWr; dr hab. Julita Makaro, prof. UWr (Instytut Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego)

Członkowie i członkinie zespołu projektowego:

dr hab. Kamilla Dolińska, prof. UWr; dr hab. Julita Makaro, prof. UWr (Instytut Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego); dr Jacek Pluta (Departament Spraw Społecznych UM Wrocławia); dyr. Marzena Horak (Biuro Strategii Miasta UM Wrocławia); dr Albert Miściorak (Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego / Zespół Dialogu Międzykulturowego); dr Kamila Kamińska-Sztark (Stowarzyszenie Edukacji Krytycznej / Uniwersytet Wrocławski).

Konsultacje merytoryczne (ankiety i wywiady badawcze): Paulina Maciak

Redakcja i korekta: Beata Nawrotkiewicz, Aleksandra Kosior

Konsultacje redakcyjne: Ewa Magnowska

Projekt graficzny i skład: Agata Oleńska

Badania zostały zrealizowane w ramach Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF) na podstawie Memorandum of Understanding pomiędzy Funduszem Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF) a Miastem Wrocław z dnia 9.06.2022 oraz Letters of exchange for the provision of support related to emergency refugee response in Wrocław z 09.06.2022.

Raport badawczy, przedstawiający wyniki badań, został zrealizowany ze środków Gminy Wrocław.

Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego, Wrocław 2023

wrocławskie
centrum rozwoju
społecznego

Wrocław 2023